

Иван
Дуриданов

ЕЗИКЪТ НА ТРАКИТЕ

Издателство „Наука и изкуство“

София

1976

Тракийският език е езикът на древното население на нашите земи. Този език е познат по засвидетелствуваните в гръцки и латински източници географски, лични и др. имена и отделни думи (глоси). Въз основа на този материал са изследвани звуковата система и една част от лексиката на тракийския език. Установено е, че той принадлежи към индоевропейското езиково семейство.

Книгата е предназначена за широк кръг читатели, учители, преподаватели, студенти.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ	6
ПРЕДГОВОР	9
I. УВОД	11
II. ТРАКИЙСКИЯТ ЕЗИК И ИНДОЕВРОПЕЙСКОТО ЕЗИКОВО СЕМЕЙСТВО	14
III. ТРАКИЙСКИТЕ ГЛОСИ	20
IV. ИЗ ТРАКИЙСКАТА ОНОМАСТИКА	25
A. Географски имена	28
Б. Лични имена	58
В. Племенни имена	66
Г. Имена на божества	69
V. ЛЕКСИКАТА НА ТРАКИЙСКИЯ ЕЗИК	72
VI. ТРАКИЙСКИТЕ НАДПИСИ	86
VII. СРАВНИТЕЛНА ФОНЕТИКА НА ТРАКИЙСКИЯ ЕЗИК	93
VIII. ТРАКИЙСКИ, ДАКИЙСКИ И ПЕОНСКИ	110
IX. МЯСТОТО НА ТРАКИЙСКИЯ ЕЗИК СРЕД ДРУГИТЕ ИНДОЕВРОПЕЙСКИ ЕЗИЦИ	123
A. Преглед на общите черти в областта на фонетиката	123
Б. Общности в областта на лексиката	126
1. Тракийски и „пеласгийски“ (предгръцки)	126
2. Тракийски и албански	127
3. Тракийски и балтийски	128
4. Тракийски, балтийски и славянски	128
5. Тракийски и германски	129
6. Тракийски, балтийски и германски	130
7. Тракийски и индоирански	130
8. Тракийски и гръцки	130
9. Тракийски и илирийски	131
ПОСЛЕСЛОВ	133
ПОДБОРНА ЛИТЕРАТУРА	134
ПОКАЗАЛЕЦ	136

СЪКРАЩЕНИЯ

Забележка. Имената на античните и византийските автори са цитирани според общоприетите съкращения в литературата, поради което тук тези съкращения не се дават.

I. ЕЗИЦИ И ДИАЛЕКТИ

<i>авест.</i>	—	авестийски
<i>алб.</i>	—	албански
<i>алб.-гег.</i>	—	гегийски диалект на албански
<i>англ.</i>	—	английски
<i>англосакс.</i>	—	англосаксонски (староанглийски)
<i>армен.</i>	—	арменски
<i>атич.</i>	—	атически (гръцки диалект)
<i>афган.</i>	—	афгански
<i>балт.</i>	—	балтийски
<i>балтослав.</i>	—	балтославянски
<i>беот.</i>	—	беотийски (гръцки диалект)
<i>брет.</i>	—	бретонски
<i>бълг.</i>	—	български
<i>гал.</i>	—	галски
<i>гег.</i>	—	гегийски (албански диалект)
<i>герм.</i>	—	германски
<i>гот.</i>	—	готски
<i>гр.</i>	—	гръцки (старогръцки)
<i>дак.</i>	—	дакийски
<i>еол.</i>	—	еолийски (гръцки диалект)
<i>жсем. (жемаит.)</i>	—	жемаитски (литовски диалект)
<i>зап.-герм.</i>	—	западногермански
<i>ие.</i>	—	индоевропейски
<i>илир.</i>	—	илирийски
<i>ирл.</i>	—	ирландски (ирски)
<i>кимр.</i>	—	кимрийски
<i>кипр.</i>	—	кипърски (гръцки диалект)
<i>кримгот.</i>	—	кримскоготски

<i>лат.</i>	—	латински
<i>латв.</i>	—	латвийски
<i>лит.</i>	—	литовски
<i>мак.</i>	—	македонски (езикът на древните македонци)
<i>месап.</i>	—	месапийски
<i>новбълг.</i>	—	новобългарски
<i>нем.</i>	—	немски
<i>норв.</i>	—	норвежки
<i>нперс.</i>	—	новоперсийски
<i>осет.</i>	—	осетински
<i>пеласг.</i>	—	пеласгийски
<i>перс.</i>	—	персийски
<i>пол.</i>	—	полски
<i>праслав.</i>	—	праславянски
<i>предгр.</i>	—	предгръцки (пеласгийски)
<i>румън.</i>	—	румънски
<i>рус.</i>	—	руски
<i>слав.</i>	—	славянски
<i>словен.</i>	—	словенски
<i>срвнем.</i>	—	средновисоконемски
<i>срлат.</i>	—	латински от средновековни извори
<i>срирл.</i>	—	средноирландски
<i>стбълг.</i>	—	старобългарски
<i>ствнем.</i>	—	старовисоконемски
<i>стинд.</i>	—	староиндийски
<i>стирл.</i>	—	староирландски
<i>стисл.</i>	—	староисландски
<i>сткимр.</i>	—	старокимрийски
<i>сткур.</i>	—	старокурийски (изчезнал балтийски език или диалект)
<i>стлат.</i>	—	старолатински
<i>стлатв.</i>	—	старолатвийски
<i>стлит.</i>	—	старолитовски
<i>стнорд.</i>	—	старонордски
<i>стперс.</i>	—	староперсийски
<i>стпрус.</i>	—	старопрусски
<i>струс.</i>	—	староруски
<i>стсакс.</i>	—	старосакски
<i>стфриз.</i>	—	старофризийски
<i>стчеш.</i>	—	старочешки
<i>схр.</i>	—	сръбско-хърватски
<i>тох.</i>	—	тохарски
<i>трак.</i>	—	тракийски

укр.	—	украински
фриг.	—	фригийски
хет.	—	хетитски
хол.	—	холандски
хърв.	—	хърватски
циг.	—	цигански
цслав.	—	църковнославянски
чеш.	—	чешки
швед.	—	шведски
швейц.	—	швейцарски (немски диалект)

II. ДРУГИ СЪКРАЩЕНИЯ И ЗНАЦИ

БИ	—	име на божество
ВИ	—	водно име (на езера, блата, извори, потоци и пр.)
ЛИ	—	лично име
МИ	—	местно (географско) име
ПЛИ	—	племенно име
РИ	—	речно име
СИ	—	селищно име
същ.	—	същото значение
ФИ	—	фамилно име
*	—	означава реконструирани (незасвидетелствувани) форми
<	—	произлязъл (-ла, -ло) от
>	—	изменил (-ла, -ло) се в

Задачата на този труд е въз основа на досега известния материал да се даде кратък очерк за фонетиката и лексиката на тракийския език. По обективни причини, които са посочени в труда, граматическата му система остава все още неразкрита за науката. Осветлен е и въпросът за отношенията на тракийския език към езиците на съседните области — дакийски и пеонски, които в миналото бяха причислявани към тракийски, а също и въпросът за мястото му сред другите индоевропейски езици.

При анализа на езиковия материал от досегашните изследвания е взето под внимание онова, което може да се смята за сигурно или правдоподобно изтълкувано. Неубедителни, невероятни етимологии или хипотези са изоставени. С оглед на предназначението на книгата — за по-широк кръг читатели — сметнах за излишно да посочвам различните мнения по даден въпрос, както и да навлизам в критичен разбор на хипотези и схващания. От само себе си се разбира, че авторът на подобен труд не може да не излиза от определена концепция за тракийския език, изградена въз основа на досегашните чужди и собствени проучвания. Макар че фонемната система на тракийски, общо взето, бе правилно установена от акад. Д. Дечев в един негов труд от 1952 г., за всеки специалист днес е ясно, че етимологиите, на които нашият именит учен се основава, са в по-голямата си част невероятни („коренни етимологии“). Смесването на тракийски с дакийски у него също бе една от основните грешки, която водеше до погрешни етимологии. Затова в изложението на сравнителната фонетика

на тракийски бе привлечен в повечето случаи нов материал, при който етимологиите са сигурни или правдоподобни. Внесени са и редица корекции и допълнения в схващанията за фонемната система на тракийски. В областта на тракийската лексика материалът е значително попълнен въз основа на изследванията през последните двацетина години. Един важен етап в развитието на науката за тракийския език бе разграничаването му от дакийски въз основа на лингвистични критерии, което е заслуга на нашия виден езиковед акад. Вл. Георгиев. Тази концепция, която смятам за добре обоснована, е намерила място и тук.

Пак с оглед на предназначението на книгата изоставих библиографските справки с изключение на отделни места, където това се оказа наложително. От същите съображения предпочетох да посочвам съкратено изворите, в които са регистрирани тракийските езикови остатъци. Предадените на гръцки тракийски думи и имена са транскрибирани чрез латиницата, при което гр. *χ* е заместено с *k*, а не с *c*.

София — Кьолн
5 май 1974 г.

I. УВОД

Тракийският език е езикът на древното население на нашите земи, по-точно на днешна Тракия с някои съседни на нея краища. Въз основа на най-новите проучвания може да се приеме, че тракийската езикова област е обхващала освен днешна Тракия, на запад Осоговската планина, областта по горното течение на Брегалница и по-нататък — западно от долното течение на Вардар (Аксиос) включително Солун с неговите околности. Към тракийската езикова област са принадлежали по всяка вероятност и краищата по северните разклонения на Стара планина, приблизително на юг от линията Михайловград — Девня. Въз основа на звукови особености определяме древното име на Варна — *Odessos*, като нетракийско, така че Варна с нейните околности принадлежи към друга езикова област — областта на дакийския език (вж. за това гл. VIII, стр. 110 и сл.).

Траките не са имали своя писменост и това затруднява до голяма степен проучването на езика им. Остатъците на тоя език са предадени с помощта на гръцката и латинската азбука. Още преди идването на славяните значителни части от тракийското население са били подложени на интензивна гърцизация (елинизация) и романизация, особено в градовете. Мъчно е да се каже докога е съществувал в жива употреба тракийският език. Едно от последните сведения, което е ценно по тоя въпрос, ни е предадено от Йорданес в неговата история на готите, писана към средата на VI в. Така, говорейки за р. Дунав, той съобщава, че тая река се нарича на езика на бесите (тракийско племе) *Истър*: „*Qui [=Danubius] lingua Bessorum Hister vocatur*“ (Jordanis *Getica*, Извори за бълг. история, II, София, 1958, стр. 337). Приема се, че тук *lingua Bessorum* означава за него и за съвременниците му „език на траките“. Един интересен въпрос, който досега не е намерил цялостно разрешение, е, какво е оцеляло от тракийския език в езика на българските

славяни. Това са преди всичко редица имена на реки като *Искър*, *Вит*, *Панега*, *Осъм*, *Етър* (*Янтра*), *Ибър* (горно течение на Марица), *Марица*, *Стряма*, *Тунджа*, *Арда*, *Струма*, *Нестеница* (приток на Места), *Брегалница*, на планини като *Осогово* и *Родопите*, а древното название на Стара планина — *Хемус* е оцеляло под формата *Им*-(планина), едно рядко име, което е засвидетелствувано в ценния „Речник на българския език“ от Н. Геров (т. II, стр. 32); от тракийски произход са и някои селищни имена като *Несебър*, *Пловдив*, *Силиврия* (минало чрез гръцко посредство) и др. Имаме основание да смятаме, че от тракийско потекло са и някои географски имена, които не са засвидетелствувани в античните извори, като например *Велёка* (р.), *Нёсла* (село, наречено по реката, която минава край него), *Баткуи* (село в Пазарджишко), *Пирдоп* и др. Установяването на този предславянски слой имена в нашата топонимия има голямо значение при осветляване на проблема за етногенезиса на нашия народ. От тракийски ще са останали в днешните български говори и известен брой думи. По тоя въпрос досега липсва едно специално изследване.

Проучването на граматическата структура (морфологическа и синтактическа) на един език е възможно въз основа на анализа на текстове, в които се срещат различните граматически форми, изпълняващи съответни функции в изреченията. За съжаление най-големият текст на тракийски език представлява надпис, който се състои от осем реда (всичко 61 букви), гравирани върху плочка на златен пръстен. Върху този надпис досега няма едно общоприето тълкуване. Останалите надписи, повечето от които са съвсем кратки, също не дават възможност да се направят никакви по-съществени изводи за граматическата система на тракийския език.

Езиковият материал, с който разполагаме за тракийски, може да бъде разпределен по следния начин:

1. Думи (глоси), засвидетелствувани у античните автори и в един надпис — общо 23.
2. Надписи, от които по-голям интерес за науката представляват четири, докато останалите (около 20) са съвсем кратки.
3. Географски имена.
4. Лични имена.
5. Племенни имена.
6. Имена на божества.

Към тоя материал може да се прибавят и известен брой географски имена, които, макар и незасвидетелствувани у античните автори, принадлежат към предславянския, тракийския слой на българската топонимия. Ясно е, че при такъв ограничен по съдържание и количество материал представата ни за тракийския език ще бъде доста фрагментарна, каквато е впрочем и за други древни изчезнали езици на Балканския полуостров (дакийски, илирийски и др.). Все пак въз основа на посочения материал науката е в състояние да реконструира в общи черти фонетиката на тракийски, отломки от неговия словен имот, а така също да долови редица елементи на словообразуването му. В тези насоки за един период от около сто и двайсет години са постигнати значителни резултати благодарение на проучванията на А. Фик, В. Томашек, П. Кречмер, Н. Йокл и др., а между нашите учени заслуги за това имат Ст. Младенов, Д. Дечев, Вл. Георгиев, В. Бешевлиев. Привличането на сравнителен материал от балтийските езици при тълкуването на неясни досега тракийски лични и географски имена откри нови перспективи за установяване на словното богатство на тракийския език. Оказа се освен това, че тоя език стои в най-близки родствени връзки с балтийските езици (вж. гл. IX).¹

¹ Тоя въпрос бе разгледан подробно в моята работа: *Thrakisch-dakische Studien*, I. Teil, Балканско езикознание, XIII, 2, София, 1969.

II. ТРАКИЙСКИЯТ ЕЗИК И ИНДОЕВРОПЕЙСКОТО ЕЗИКОВО СЕМЕЙСТВО

На земното кълбо се говорят около 2500 — 3000 езика. Въз основа на общия произход и родствените им връзки ги разпределяме в езикови семейства. Понятието „езиково родство“ се разбира в смисъл, че дадена съвкупност от езици произлиза от един общ източник, наречен праезик, и че между тях поради общия им произход се откриват сходни черти и явления (сходна звукова структура на известно количество думи и морфологични елементи), наследени или развити от общия праезик. Тракийският език принадлежи към индоевропейското езиково семейство, в което се включват над сто живи и изчезнали („мъртви“) езици. С едни от езиците, числещи се към това езиково семейство, той се намира в по-близко родство, с други — в по-далечно. Това е проблемът за мястото му в кръга на индоевропейските езици, който е предмет на гл. IX. В миналото се смяташе (Пол де Лагард), че тракийският език заедно с фригийския и други изчезнали древни езици спада към иранския клон от индоевропейското езиково семейство. Тази грешка бе отстранена още през 80-те години на миналия век, но все пак посоченият проблем не бе разрешен задоволително: тракийски беше обединен с фригийски в една група (П. Кречмер и др.), а по-късно с илирийски (език, говорен в миналото в днешна Далмация и Албания). Преди да разгледам въпроса за родствените отношения на тракийски, смятам за необходимо да запозная читателя накратко с другите езици или езикови групи от индоевропейското езиково семейство, тъй като нерядко ще бъдат привличани за сравнение думи от тези езици.

1. **Индийски езици.** Най-старата им фаза е представена от староиндийски, запазен писмено в две форми: а) ведическа, това е езикът на ведите (божески химни, представляващи по-късно каноническата писменост на брахманизма), при което корените на най-старата веда (Риг-

веда) достигат до II хилядолетие пр. н. е.; б) санскрит, книжовен език, описан в строги правила от граматика Панини, живял през IV в. пр. н. е. На санскрит са създадени индийските национални поеми Махабхарата и Рамайна (водят началото си от средата на I хилядолетие пр. н. е.). Наред с тези литературни езици са съществували народните индийски диалекти. Те образуват основата на езика пали, книжовен език на южноиндийската будистка литература. В средноиндийски народните диалекти се наричат пракрит, от който са се развили съвременните индийски езици. Между последните най-разпространен е хиндустан, познат в две книжовни форми: хинди (официален език на Индия) и урду (официален език на Пакистан). Има и други новоиндийски езици, като бенгали, бихари, маратхи, пенджаби, раджастани, гуджарати и пр., говорени в различните области на Индия.

2. **Ирански езици** с най-древен представител от източноиранския клон — авестийски, т. е. езикът на Зенд-Авестата (сбирка от религиозни текстове, чието време на възникване не е уточнено). Древен ирански език е и староперсийски (от западния клон), засвидетелствуван в каменни надписи на Ахеменидската династия (около 520 — 350 г. пр. н. е., от Дарий I насам); средноперсийски, наречен още пехлеви, с писмени паметници от времето на Сасанидската династия (около II в. пр. н. е.); новоперсийски език — започва от 900 г. от н. е. Близък нему е курдски, разпространен в Турция, Иран и Ирак. На ирански езици са говорели още древните сармати и скити, които отдавна са изчезнали. Други ирански езици, говорени някога в Средна Азия, са: согдийски (писмени паметници от II—VIII в. от н. е.), хорезмийски (с текстове от III в. пр. н. е., още малко изучени), сакски (хотански). Между съвременните ирански езици ще посочим: афгански (в Афганистан), балучийски (или белуджийски) в Белуджистан, памирските диалекти, осетински (в Среден Кавказ) и таджикски.

3. **Арменски език.** Говори се в Армeнската ССР, в областта на езерото Ван (южно от Кавказ). Най-рано е засвидетелствуван от V в. (староарменски или грабар) с превод на Библията и други богословски книги, а така също и историческа литература. От XV в. започва новорменският език.

4. **Тохарски езици**, говорени още от VII в. Засвидетелствувани са в стари ръкописи, чиято най-голяма

част представлява преводи от будистката санскритска литература. Различават се два диалекта, условно означени в науката като тохарски *A* (източнотохарски) и тохарски *B* (западнотохарски).

5. Хетитски език — това е езикът на великата държава на хетитите във II хилядолетие пр. н. е. в Предна Азия, засвидетелствуван в хиляди надписи, по-голямата част от които датират от XV—XIV в. пр. н. е., открити при разкопките при днешното Богазкьой в Мала Азия. Близки до хетитски са лувийски и палайски, засвидетелствувани сравнително оскъдно в писмени паметници от същото място на Мала Азия. От хетитски език, наричан по-рано клинописен хетитски, се различава йероглифният лувийски език, засвидетелствуван в паметници на образно писмо от Предна Азия и Сирия.

6. Ликийски език, говорен някога в Ликия, в югозападния ъгъл на Мала Азия. На ликийски език са намерени 150 надписа (най-често надгробни) от V—IV в. пр. н. е.

7. Лидийски език, говорен някога в Лидия, в западното крайбрежие на Мала Азия; засвидетелствуван е в повече от 50 надписа от IV в. пр. н. е.

8. Фригийски език, говорен също в Мала Азия, познат от многобройни надписи, най-старите от които датират от VII в. пр. н. е., и по известен брой думи (т. нар. глоси), предадени у гръцки и римски писатели. Фригите под названието бриги са обитавали до XII в. пр. н. е. областта на р. Еригон (дн. Църна) в Западна Македония.

9. Гръцки език е най-рано засвидетелствуващият индоевропейски език в Европа. Най-старите му писмени паметници — надписи на глинени плочки, намерени в Кносос на о. Крит и в Пилос и Микена в Пелопонес — датират от средата на II хилядолетие пр. н. е. и са написани на сричково писмо, т. нар. линеарно писмо *B*. Дешифрирането на тези надписи се постигна през последните 25 години. Този най-ранен период в историята на гръцки се нарича критско-микенски. По-нататък различаваме още три периода: старогръцки (от IX в. пр. н. е. докъм IV—VI в. от н. е.) с развита богата литература; средногръцки или византийски (от IV—VI до XV в.) и новогръцки (от XV в. до днес).

10. Македонски език — това е езикът на старите македонци, познат от собствени имена и глоси, за-

свидетелствувани у гръцки автори. Македонски е изчезнал рано под силното влияние на гръцки и други съседни езици.

11. Пеласгийски език, наричан още предгръцки, говорен някога в Северна Гърция (южно от Пинд) преди идването на гърците и познат по местни имена и думи (напр. *ἄστυς* 'вана', *πύργος* 'кула' и др.), запазени в гръцки.

12. Дакийски език — изчезнал език от източната половина на Балканския полуостров; познат е главно от географски и лични имена и глоси (названия на растения) (вж. повече в гл. VIII, стр. 110 и сл.).

13. Илирийски език, говорен някога в днешна Южна Далмация, Албания и отчасти в Западна Сърбия. Познат е само от лични и географски имена.

14. Албански език, засвидетелствуван сравнително късно — от XV в. насам. Говори се в днешна Албания, в някои области на Югославия и на отделни места в Гърция, Южна Италия и Сицилия. Различаваме два главни диалекта: гегийски (в Северна Албания) и тоскийски (в Южна Албания), разделени от р. Шкумби. Има три схващания за произхода на албански: че е потомък на илирийски, на тракийски или на дакийски (последното схващане изглежда засега най-вероятно).

15. Италийски езици — някога най-значителната езикова група на Апенинския полуостров. Дели се на две подгрупи: латинско-фалисийска и оскийско-умбрийска. Най-важният представител на първата подгрупа е латински език, чиито най-стари писмени паметници (надписи) датират от VI в. пр. н. е. По-късно на латински се развива обширна литература. Във връзка с разширението на Римската империя латинският език измества останалите италийски езици, които са познати по малък брой писмени паметници, и се разпространява в много страни на Европа. Живи продължители на народнолатинския език са романските езици: италиански, сардински (говори се на о. Сардиния), испански, каталански (говори се в Испания), португалски, френски, провансалски (говори се в Южна Франция), реторомански (говори се в Северна Италия и отчасти в Швейцария), румънски, познат в три главни диалекта (дакорумънски, аромънски и истрорумънски), и изчезналият в края на XIX в. далматински.

16. Келтски езици. Делят се на три подгрупи: а) галска, езиците от тая подгрупа са изчезнали в първите

векове от н. е., а преди това се били широко разпространени в Западна и Средна Европа, дори галски племена са минали през Балканския полуостров и са достигнали Мала Азия; б) гaelска с най-стари писмени паметници (огамските надписи) от IV в.; тук се отнасят ирландски (ирски), официален език на държавата Ейре, засвидетелствуван в писмени паметници най-рано от VIII в., шотландски (шотски) в Шотландия, и манкс или манкски (на о. Ман, който се намира между Британия и Ирландия); в) британска (бритонска или британска), към която принадлежат бретонски (на полуостров Бретан, в западна Франция), кимрийски или уелски (в областта Вейлз, Южна Англия) и изчезналият през XVIII в. корнийски или корнвълски, говорен дотогава в областта Корнвъл.

17. С л а в я н с к и е з и ц и, които се делят на три групи: южнославянска (български, сръбско-хърватски и словенски), източнославянска (руски, украински и белоруски) и западнославянска (полски, кашубски в Полша западно от Гданск, чешки, словашки, горно- и долнолужишки в Източна Германия, изчезналите полабски и словински език). Най-рано засвидетелствуван между славянските езици е български — с най-стари писмени паметници (от X—XI в.) на старобългарски, поради което последният има голямо значение за сравнителното индоевропейско езикознание.

17. Б а л т и й с к и е з и ц и: литовски език (в Литовската ССР), латвийски (в Латвийската ССР) и старопруски (изчезнал към края на XVII в., говорен някога в Източна Пруссия). Писмените паметници на литовски и латвийски започват от XVI в., на старопруски са познати от XV—XVI в. Особено ценен за езикознанието е литовски език, който е запазил архаични черти и в това отношение може да съперничи с рано засвидетелствуваните индоевропейски езици като гръцки, латински, староиндийски и пр.

18. Г е р м а н с к и е з и ц и. Делят се на три групи: източногерманска с главен представител готски език, засвидетелствуван през IV в. (превод на Библията от готския епископ Вулфила); северногерманска, наричана още нордска или нордическа, със стари писмени паметници (т. нар. рунни надписи) от II—VIII в., тук се отнасят: шведски, датски, норвежки, исландски и ферьойски (на Ферьойските острови); западногерманска подгрупа, към която спадат немски (с най-стар период старовисоконемски от VIII—XI в.), английски (с най-стара фаза староанглийски или англосак-

сонски от VII в.), фризийски език (говори се по крайбрежието на Северно море в Холандия и Северозападна Германия), фламандски (говори се в Белгия и отчасти Франция) и холандски.

Към индоевропейското езиково семейство се отнасят още изчезналите езици: венетски (близък с италийските езици) и месапийски, говорен някога в Италия; и двата езика до неотдавна бяха смятани за илирийски.

Както вече отбелязах по-горе, тракийският език се намира в родствени отношения със всички тези езици. Поради това науката за тракийския език се развива в тясна връзка с постиженията на цялото индоевропейско езикознание. Пренебрегването на това важно научно положение е водело нерядко в миналото, а продължава да води и до днес до грешки и заблуди, които отделни учени не са в състояние да преодолеят. За да се занимава човек научно с тракийския език, необходимо е да познава добре, основно, в подробности резултатите на сравнителното индоевропейско езикознание, респективно на неговите дялове като сравнителна фонетика, сравнителна морфология, сравнителна лексикология и т. н.

Най-надеждният материал за проучването на тракийския език са глосите, т. е. думи, които са отбелязани изрично като тракийски у античните автори или са обяснени като названия на предмети, употребявани от траките; при това отбелязано е и значението на тези думи. Като вероятно тракийска определяме и такава дума, която се среща като съставен елемент на типично тракийски двусловни географски названия. Броят на тези глоси, към които се добавя още една дума, засвидетелствувана в латински надпис с непосочено значение, е извънредно скромен — 23. Повечето от тях са изтълкувани задоволително, но има и такива, чиято етимология остава все още загадка. От тракийските глоси изключваме такива, чието тракийско потекло е съмнително, като напр. *mandákēs* 'превръзка за сноп', засвидетелствувана във византийски източник; в тракийския характер на тая глоса се усъмни още Д. Дечев (Характеристика на тракийския език, София, 1952, стр. 23, заб. 3), а В. Томашек (*Die alten Thraker*, II, 1, стр. 15), който я е включил в тракийските глоси, отбелязва, че думата е преминала у византийците чрез арменско посредство от ирански.

1. *a sa* 'подбел'. Така са наричали бесите това растение според Диоскуридес. Сродни с тази дума са лит. диал. *asys* ж. р. 'хвощ, *Equisetum*', латв. *aši*, *ašas* 'хвощ, шавар, тръстика', които се отнасят възможно към латв. *ašs*, *ass* 'остър', стбълг. 'остър', лит. *aštrūs* 'остър'.

2. *bólinthos* 'див бик, бизон'. Думата е засвидетелствувана у Аристотел, който отбелязва, че това животно се среща в Месапийската планина, която разделяля страната на пеонците от тая на майдите (последните са тракийско племе, което е обитавало областта на Средна Струма и Горна Места), и че пеонците го наричали *mónapos*. От контекста се заключава, че *bolinthos* е майдийска, т. е. тра-

кийска дума. Тя се сравнява с нем. *Bulle* 'бик' и се извежда от ис. **bhǵn-ent-* със суфикс *-ent-*, който се среща в стбълг. **ТЕЛА**, род. п. **ТЕЛАТЕ** от основа **tel-ent-*. Ис. *ǵ* е дало в тракийски *-ul-*, предавано на гръци с *-ol-*, а *-ent-* е преминало на тракийска почва в *-inth-*.

3. *bría* 'град' (Strab.; Steph. Byz. под думата *Mesēm-bria*). У двамата автори, Страбон и Стефан Византийски, думата е означена като тракийска. Среща се често и като втори елемент в тракийски селищни имена, напр. в *Mesambria*, *Polymbria*, *Selymbria*, *Skedabria* и др. Трак. *bría* е сродно с тох. *A ri*, *B riye* 'град (убежище на височина)' — от ис. **grija*.

4. *briza* 'лимец, ръж' (Gal. de alim. facult. 1, 13/6 p, 514, Kühn). Авторът (Гален) вилял това растение в Тракия и Македония, от което се заключава, че думата е тракийска. Това е много вероятно (думата показва звуковите особености на тракийски). За *briza* има няколко етимологии досега, между които е приемлива етимологията на А. Фик, който свързва трак. *briza* със стинд. *vrihi-h*, перс. *birinj*, афган. *vriže* 'ориз', гр. *orinda* = *óryza* ж. р., *óryzon*, 'ориз', откъдето е и бълг. *ориз*. Възможно е обаче и друго тълкуване: трак. *briza* е родствено с лит. *brizdis* 'пирей', което е разширено със суфикса *-d-* от корена на глагола *brizti* (*brizgù*, *brizgài*) 'разкъсван съм, разнишен съм'. За развитието на значението може да се сравнят лит. *vágra* 'клас (на растение)', *vágris* 'плевел, бурен' и родствената дума от староруски **ВЪРПН** (**ВЪРПН**) 'късам, откъсам'.

5. *brunshós* 'китара у траките' (Hesych.). Думата е сродна с пол. *brzęk* 'звън, звътенс', укр. *бряк* 'звън, звук' и се извежда от ис. **bhrmkō-s*; към същия корен принадлежи и гр. сол. *phórmīnx* 'китара, гусла' от ис. **bhrm-i-*.

6. *brytos* м. р., *bryton* ср. р. 'вид ечемичено пиво, бира' (Archil., Hecat. и др.), *brutos* (Hesych.), *bryttion* (Herodian.). Думата е била разпространена у траки, пеонци и фриги. Сродна е с англосакс. *brod*, ствнем. *prod* 'чорба', лат. *de-frūtum* 'мъст (шира)' — от ис. **bhru-tō-*, мин. *сграв*. прич. от корен **bhreu-*: **bhru-* 'варя (бира)', срв. ствнем. *brīuwan* 'варя (бира)'.

7. *dinupula* (*sinupula*) 'дива тиква' (Pseudoap.). Срещу дакийското название на това растение *kinuboila* (у Dioskur.) Псевдоапудей отбелязва, че бесите го наричат

dinupula или sinupula, последното възстановено въз основа на текста „Bessi nupula“ вм. „Bessi (si)nupula“. И двете названия произлизат от ие. *k'un-ābōlā (или -o-s), букв. 'кучешка ябълка', към което се привежда като идентично лит. šūn- obuolas със същото значение. В тракийски ие. *k'* е дало *p(th)*, предавано в къснотракийски чрез *d* или *s*, а ие. *b* е дало звукозакономерно *p*.

8. g é n t o n 'meco' (Eust. ad Odyss. XIX 28 p. 1854; ad Il. XIII 25; Herodian., Suid., Hesych.) от ие. *g^hen-to- 'заклан, насечен, отрязан', стинд. hatá- 'ударен, умъртвен'.

9. k a l a m í n d a r 'платан' у тракийското племе едони (Hesych.). Етимологията на тая дума все още не е изяснена.

10. k ē m o s 'вид шушулков плод' (Phot. Lex.). Досега не е изтълкувано.

11. k t í s t a i 'безбрачно живеещи траки; монаси' (Strab.). Няма убедително тълкуване.

12. m í d n e 'село', първоначално 'място за пребиваване'. Думата е засвидетелствувана в латински надпис от Рим, в който се говори за гражданин на провинцията Тракия и се добавя: midne Potelense, с което се уточнява мястото, от което той произхожда (CIL, VI, Nr. 32567 = 2819). Издателят на надписа предполага, че това е тракийската дума за лат. vicus 'село', което е твърде вероятно. Точното съответствие на думата намираме в латвийски: mītne 'място за пребиваване, обиталище, подслон', от по-старо *mitinē (респ. -enē) ж. р., производно от корен ие. *meit(h)- 'място за) пребиваване' в латв. mist, mitu 'живея, обитавам'. В трак. midne от по-старо *mitine (или -ene) звучното *d* е произлязло от *t* (-*p*-) пред *n*, както в тракийското местно име Brendice от Brentice, или пък — по-малко вероятно — имаме субституиране на трак. *p* чрез *d* в къснолатинското предаване, както в трак. dinupula (вж. стр. 21).

13. p ó l t y n 'дъсчена ограда, дъсчена кула, укрепление от греди и дъски' (Etym. M.), от ие. *(s)pl-tu-(n)-, срв. стисл. spjald (<*spel-to-s) 'дъска', англосакс. speld 'дървесина, цепеница', нем. spalten 'цепя'. Тая дума определяме като тракийска въз основа на обстоятелството, че е съставен елемент на селищното име Poltym-bria, което спада към безспорните тракийски названия на -bria.

14. r h o m p h á i a 'копие', по-късно 'меч' (Plut. Aem. Paul. 18; Eust. ad Il. VI 166; Hesych.). Думата е засвидетелствувана още под формите rumpia (Liv., Gell., Ascon. ad Mil.), romphea (Isid. Etym.), romphaea vel romfea (CGL 7,212).

Още В. Томашек привежда като пряк наследник на тая дума бълг. *рофѣя*, *руфя* 'мълния' и алб. *grufë*. Интересно е, че тя се е запазила в новогръцки под формата *ghomphaia* със значение 'голям широк меч'. В трак. *ghomphaia* се съдържа корен ие. *rump- в лат. *rumpō*, -ere 'чупя, разкъсвам'.

15. s k á l m ē 'нож, меч' (Soph. у Pollux 10, 165; Marcus Anton., Hesych., Phot. Lex.). Още А. Фик сравнява тая дума със стисл. skōlm ж. р. 'къс меч, нож' от ие. *skolmā, което е производно от корен ие. *skel- 'режа'.

16. s k á r k ē 'сребърна монета у траките' (Hesych., Phot. Lex.). А. Фик обяснява тая дума като 'дрънчаща монета', от корен ие. *skerg- 'дрънча', срв. стнорд. skark 'шум', стинд. kharjati 'скърца, скрипти', от ие. *skorg-.

17. s p í n o s 'камък, който гори, като му се сине вода' (Aristot.). Няма тълкуване.

18. t o r é l l ē 'оплаквателен припев (песен)' (Hesych.). Липсва приемлива етимология.

19. z a l m ó s 'кожа' (Porphyg.). Думата е сродна със стпрус. salmis 'шлем', лит. šalmas 'същ.'; по-нататък (в друга отгласна степен) гот. hilms, ствнем. стсакс. англосакс. helm 'шлем', стнорд. hjalmr 'същ.', стинд. sárman- ср. р. 'покрив, покривало'.

20. z e i r á, z i r á 'вид горна дреха' (Hdt. Xen., Hesych.). Няма правдоподобно тълкуване.

21. z e l á s 'вино' (Choerob. 124, 11 Gaisf.), zēlas м. р. (Cobetī excerpta e cod. Marc. 489), zeilá (Phot. Lex.), zilai (Hesych.). Като сродни с тая тракийска дума се сочат гр. chális 'чисто (несмесено) вино', мак. kálithos 'вино' (Hesych.), стинд. hāla 'ракия'. Трак. zelās и под. може да се свържат по-нататък с лит. žālas 'червен (за добитък)', латв. zals 'светлочервен, кафяв', брет. gell 'червеникав, кафяв', всички от корен ие. *g^hel- 'блестя'. Така виното ще е било наречено у траките по червения му цвят.

22. z e t r á i a 'гърне' (Pollux). От първоначална форма *zeutraia от ие. *g^heutr- към корен ие. *g^heu- 'изливам', към който принадлежи (в нулевата отгласна степен) гръцкото съответствие на тракийската дума chytra 'делва, гърне' от ие. *ghutrá.

23. z i b y t h í d e s 'благородните тракийки или траки' (Hesych.). Още А. Фик обяснява думата като разширена на гръцка почва от корен на лит. žibėti (žibù) 'блестя, светя', сег. деят. прич. žibąs, вин. п. žibantį. Той я схваща като участие в значение 'splendidus, illustris, erlaucht (светлейши)'

и затова я пише под формата *zibynthides*, която в действителност не съществува. Основата на думата, преди да бъде гърцизирана чрез гръцкия суфикс *-id(es)*, ще е била само *zibut-*, към която може да се приведе точно съответствие от литовския език: *žibūtė* 'огън, свстлина' и 'нешо светящо'. Но Фик правилно определя значението на тракийската дума като 'светлейши'.

IV. ИЗ ТРАКИЙСКАТА ОНОМАСТИКА¹

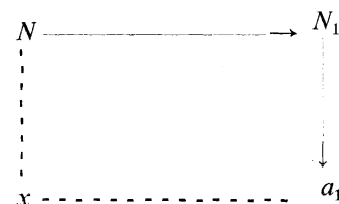
Нашите познания за тракийския език биха били доста оскъдни, ако нямашме на разположение засвидетелствуван в антични и отчасти в по-късни извори богат ономастичен материал, който се състои от географски, лични, племенни и божески имена. По-долу ще бъдат разгледани само онези от тях, за които по моя преценка досега е дадена сигурна, правдоподобна или вероятна етимология. За да се изтъкува едно име научно, необходимо е да се открие думата (или думите), която е легнала в основата му и чрез която може да се долови значението му. Това е сравнително лесно за езици, чиято лексика (съществителни нарицателни, прилагателни, числителни, глаголи, предлози и пр.) е добре позната, какъвто е случаят със славянските, романските, германските и др. Така например в български названия като *Пещера*, *Котел*, *Орехово*, *Буковец*, *Бяла река*, *Черни връх*, *Червен бряг* и др., лични имена, като *Добри*, *Желязко*, *Драган*, *Румяна*, *Цветана* и пр. са ясни откъм значение и не представляват никаква трудност, тъй като в български са живи до днес съответните нарицателни и прилагателни. Има обаче трудни случаи, когато основната дума, от която е произведено собственото име, е изчезнала. Да вземем например селищното име от Североизточна България *Смядово*. Днес то не е ясно откъм значение за българина. За да изтъкуваме това име, трябва да излезем извън пределите на българския език и да потърсим съответствие в някой от другите сродни езици, в случая в най-близко стоящите славянски езици. И наистина в тях намираме прилагателно, което съответствува фонетически на основната дума на нашето *Смядово*: в сръбско-хърватски *смѣд*; *-а*, *-о* 'брюнет',

¹ Ономастиката е наука за произхода, значението и функционирането на собствените имена от всякакъв вид — лични, фамилни, географски, племенни, божески (митологични).

в словенски *směd*, *směd*, чешки *smědŭ* 'тъмен; кафяв, брънел', пол. *śmiady* 'същ.', в църковнославянски паметници *смѣдъ* 'черен, тъмен'. Разбира се, в случая сравнението трябва да се основава не само на звуковото сходство, но и на звуковите закони на съответните езици. При тълкуването на названието *Смядово* това е спазено, тъй като бълг. (изт.) *я* [a] е заместник на стбълг. ѣ, с което се съгласува засвидетелстваната църковнославянска форма; по-нататък на това ѣ съответствуват чеш. ě, пол. *ą*, означено чрез *ia*. Без този контрол съпадението на думи и имена, респ. на техните основи, може да се окаже външно, без да е налице генетична връзка. Тъй като от лексиката на тракийския език изрично засвидетелствувани са около двайсетина думи (само нарицателни), ясно е, че при тълкуването на тракийските собствени имена (географски, лични и пр.) сме принудени да посягаме често към лексиката на другите индоевропейски езици, като държим строга сметка за тяхната сравнителна фонетика, т. е. за фонетичните закономерности. Така напр. тракийското речно име *Sérmē* (днес *Стряма*) се тълкува убедително във връзка със стинд. *sárma-h* 'течение' от корен *ie. *ser-* 'тека, движа се бързо', значение, което подхожда за едно речно име; *a* в корена на староиндийската дума може да произлиза от *ie. -e-* или *-o-*, освен това идентична е и структурата на тая дума с тракийското име: наличие на *-m-*суфикс. Друг пример: тракийското РИ *Utus* (днес *Bum*) се сравнява с гр. *hýdos* 'вода' от корен *ie. *ūd-* 'вода', като се взема пред вид звуковият закон за обеззвучаването на индоевропейските *b, d, g* в *p, t, k* в тракийски. При тоя начин на тълкуване, който в миналото бе широко използван от В. Томашек, Д. Дечев и др. по отношение на тракийски, нерядко значението на съответното собствено име оставаше неясно. Така се изпадна в една сериозна грешка, от която и до днес не са се освободили някои изследвачи на тракийския език: това е грешката на т. нар. коренни етимологии. Нека поясним това с два примера. Д. Дечев се опита да тълкува първия елемент на тракийското селищно име *Rumbo-dona*, като го свърза с литовския глагол *rémbėti* 'не вирее (за растения)' от корен *ie. *remb(h)-*, **rmb(h)-* 'изкривявам, изкълчвам'. Друг пример: тракийското лично име *Brinkazeris* (респ. *Brinkainos* и пр.) се свързва със слав. **brenk-* (по-точно **bręk-* 'звънтя'; В. Томашек), или със ствмен. *reŋken* 'въртя, тегля', срвнем. *raŋc*, мн. ч. *renke* 'извиване, изкривяване' от корен *ie. *ṛeng-* 'въртя' (Д. Дечев), или

най-сетне с нем. bringen 'нося' от корен ие. *blhrenk- (И. И. Русу). Нито един от тези опити за обяснение на името не е приемлив, защото в същност не обяснява з н а ч е н и е т о н а и м е т о. Това са примери за „коренни етимологии“, които нямат никаква научна стойност. Етимологията на едно неясно откъм значение име може да бъде оценена като убедителна или приемлива, когато е подкрепена с точно съответствие от ономастиката на някой друг, родствен език, което може да се обясни без мъчнотии, като се излезе от лексиката на тоя език, или, с други думи, като се върви от име към име и от това последното към съответното нарицателно или прилагателно. Този метод на тълкуване може да бъде представен схематично по следния начин:

като N означава неясно име от даден език, N_1 — точно съответствие — име от друг, родствен език, a_1 — нарицателно (или прилагателно), респ. сложна дума от тоя език, която е послужила за собствено име или от която собственото име е произведено, а x е нарицателното (или прилагателното), респ. сложната дума, от която е произведено името N (при това x не е засвидетелствувано в съответния език като дума). Въз основа на отношението $N_1 : a_1$, което съществува като безспорен факт, значението на x може да бъде приблизително установено, а това означава, че ние сме успели да разкрием и значението на неясното в началото име N . При тоя метод естествено работим с вероятности, които почиват на строго закономерни отношения в областта на фонетиката, лексиката, семантиката и нерядко на словообразуването. Принципите за сравняване на ономастичен материал при прилагането на посочения метод бяха изложени подробно с примери в споменатата моя работа „Thrakisch-dakische Studien“, I, стр. 12—13.

При тълкуване на географските имена се прилага понякога и един друг принцип, изтъкван особено от Вл. Георгиев: това е принципът на превода или на мнимия превод.

Ще поясним с един пример, за да покажем в що се състои тоя принцип. В румънска Добруджа, западно от Констанца, се намира селището *Serga voda* = бълг. *Черна вода*. До идването на славяните това селище се е наричало Ахиора (или Ахиурополис). За да се определи приблизително значението на последното име, постулира се положението на семантичен идентитет (сходство по значение) на двете имена (старо и ново), с други думи, положението, че старото име ще е отразявало същата природна особеност (цвета на водата), както новото име. По-нататък се търсят съответни елементи (лексеми) в родствениите езици при условие, че тези елементи показват съответно на името *Черна вода* значение: името Ахиора се разчленява като сложно на два елемента — Ахи-, което се сравнява като родствено с иранското (авест.) прилагателно *aχšaβna* — 'тъмен, черен' от ие. **n-kseino-* + втора част -ора = лит. *ūrė* 'река', следователно Ахиора ще означава 'черна река', съответно на днешното славянско име *Черна вода*, което като че ли представлява превод на древното име. Тоя принцип на тълкуване безспорно довежда до сигурни етимологии (разбира се, и тук е задължителен контролът от гледна точка на звуковите съответствия), но за съжаление може да намери приложение при много малък брой имена.

А. ГЕОГРАФСКИ ИМЕНА

Achelōos, Achelōn, Achelōn (Leo Gramm., Georg. Amartol., Geogr. Mon.; 917 г.) — рекичка при Анхиало (Поморие) на Черно море. Името се обяснява от ие. **ak^hel-* 'вода, воден', запазено в лит. *VI Akėlė* (езеро), като се сравнява още с речното име от Лидия *Achélēs, Akélēs*, фриг. *akala* 'вода'. Като идентично се привежда още *Acheloos*, название на пет реки в Гърция. Същото тракийско име се крие и в названието на градеца Анхиало, засвидетелствувано още у Страбон под формата *Anchiálē* или у Ариан като *Anchiálos*, което в същност е погърчена форма на тракийското име, като последното е осмислено по народна етимология с гр. *anchiálos* 'приморски'.

Aizikē (Steph. Byz.) — част от Тракия. Името е значело 'Козяк, козя страна'; срв. армен. *aic*, гр. *aix*, род. п. *aigós* 'коза', от ие. **aig-*. От същия произход е дакийското *SI Aizisis* (селище в Банат).

*Ala aibria — местно име, реконструирано от епиграмата на Зевс и Хера *Ala aibriēnoi* (в надпис от Тракия). Тъй като -bria означава 'град' (вж. стр. 21), цялото име може да се обясни като 'град на *Alaja (река)', а *Alaja (Alaai е мест. п.) като предполагаемо речно име, което намира точно съответствие в лит. *VI Alajā* (езеро), разширено от *ala < ие. *olā от корен ие. **el-*: **ol-* 'тека' в лит. *alėti* 'заят съм от вода'.

Altos (Steph. Byz.) — селище близо до Солун. С оглед на положението му (в низина, която постоянно е била заливана от водите на Вардар) в името му (от ие. *Olto-s) ще трябва да се търси дума с подобно значение — 'заливище', срв. илир. *PI Altus* (при Драч), лит. *PI Altis*, рус. (от балт.) *PI Альта*, от корен ие. **el-*, **ol-* в лит. *alėti* 'заят съм от вода'.

Anasamus, Anasamus (в пътеводители) — касел на устието на *Asamus* (р. Осъм). Името е = *an(a)* 'на', срв. авест. *ana* 'покрай, на', гр. *aná* 'на, покрай', гот. *ana* 'на, към' + *Asamus* (вж. за него стр. 31).

Angissós (в литературен извор) — град в Тракия. Името е производно със суфикса -is- от корен ие. **ank-*: **ang-* в стинд. *aīcatī* 'извива, криви', *ankā-h* м. р. 'завой, извивка', гр. *ankos* 'долина, бездна', слав. *жкоть* 'кука'. За структурата на името срв. трак. *SI Kurpisos, PI Panis-sas* (*Panisos*) и др.

Angitēs (Hdt.) — приток на Струма, днес Анджиста. Името означава 'крива (река)', от ие. **ank-*, **ang-* 'извивам', към който принадлежи и предходното име (вж. там).

Anthium (Plin.), *Antheia* (Steph. Byz.), днес *Атия* — скалист полуостров западно от Созопол на Черно море. Името се обяснява като гърцизирана форма (осмислено по гр. *antheion, anthos* 'цвете') от трак. *Athija < ие. *Aktiā, родствено с гр. *akté* 'стръмен бряг, полуостров, нос', застъпено и в гръцки местни имена, като *Akté, Aktion* (полуостров в Акарнания), пеласг. *Atthis* и др. Вж. по-долу и името *Athos*.

Antisara (Steph. Byz.) — град и пристанище на племето датени в областта по долното течение на реките Струма и Места, близо до днешния град Кавала. Името може да се обясни като предложно-именно образуване: *ant(i)* 'срещу', срв. стинд. *ānti* 'насреща, наблизо', лит. *añt*

'към, срещу', тох. ānt 'през', гр. antí 'срещу, пред', хет. ḥan-ti 'отпред; особено'; + sara 'течение', стинд. sarā 'река, поток', пол. РИ Sara, кимр. sog от ие. *sorā, стпрус. Sarupe, латв. Sarija. Откъм структура могат да се сравнят литовските местни имена Añt-alksnė (:Aĩksnas, езеро), Añt-ilgė (:Ilgys, ез.), Antā-liedė (:Liedys, ез.).

A p s i n t h o s, A p s y n t h o s (Dion., Steph. Byz.) — гранична река и главно селище на племето Apsinthioi (Hdt.) северно от Тракийски Херсонес (дн. Галиполския полуостров); A p s i n t h i s (Apsynthis) (Strab., Steph. Byz.) — страна на същото племе. Името се свързва с apsinthion 'пелин (растение)', дума, смятана за пеласгийска в гръцки (Л. А. Гиндин), или с илир. РИ Apsus (в Албания), което се извежда от ие. *ār- респ. *ab- 'вода, река' (Д. Дечев). Според мен в основата му се крие вероятно ие. *arsā 'трепетлика', засвидетелствувано в латв. arse, стпрус. abse, лит. arušė, пол. osa, osina, ствнем. aspra; срв. стпрус. МИ Abs-medie, Abs-wangen, лит. Ąrš-lavas (езеро), РИ Ąrš-riuotis.

*A r m u l a — местно име, реконструирано от епитета на Хера Armulēnē в надпис от Софийско. Срв. лит. РИ Armul-iškis, от лит. arma 'блато, мочурище', РИ Arma (в Пиемонт), Armeno (в областта на Триент), Armit (в Шотландия) и др.

*A r s e l a — местно име, реконструирано от епитета на Сабазис (тракийско божество) Arselēnos (в надпис от Новазагорско). Срв. РИ стпрус. Arsio, Arse, стлатв. Arsen, по-нататък Arsia (в Истрия), Erse < *Ersene < *Arsina (в Германия) и пр. — всички от ие. *ors-: *ers- 'тека; влага' в стинд. árṣati 'тече', хет. arš- 'същ.'. От същия произход са дак. МИ Arsa, Arsaza, Arsena, Arsila.

A r t á n ē s (Hdt.) — южен приток на Дунав, в областта на р. Янтра. Срв. стинд. árdati 'тече', гр. ardō 'оросявам, поливам', лит. РИ Ardija. От същия произход е и РИ Artánēs във Витиния (Мала Азия).

A r t i s k o s (Hdt.), A r t á k ē s или A r t a k o s (Theophan. cont.) — река в страната на одризите, приток на Марица. Името е производно от същия корен, както предходното.

A r z o s (Ptol.) — приток на Хеброс (Марица), днес р. Сазлийка; Arzon (Prok.), Arzum (Tab. Peut.) — кастел на същата река. — От ие. *arg'o- 'бял, блестящ' в гр. argós 'бял', тох. A ārki-, B ārkwi- 'бял', хет. ḥar-ki-iš (ḥarkis) 'бял'. Името е означавало 'бяла река'.

A s a m u s (Plin.), Ὠσμος (у византийските автори), Ὠσμъ (1479 г.) — днес р. Осъм. Името отдавна се тълкува като 'каменна река, Каменица', от ие. *ak'amo- 'каменен' в стинд. ašman- ср. р. 'камък; небе', авест. asman- 'същ.', пеласг. asáminthos (каменна) вана', лит. akmuõ, -eĩs 'камък'. Това значение отговаря добре на географския характер на р. Осъм, особено в горното и отчасти средното ѝ течение (коритото ѝ е каменисто). В подкрепа на това тълкуване се привежда сходното местно име от Далмация Asatum (град), което е заменено през средновековието от Lapida (оттук хърв. Lapad) от лат. lapis, -idis 'камък', от което се заключава, че Asatum ще е означавало 'каменисто място'.

A s e r m o s (в литературен извор) — местност в Тракийски Херсонес (днес полуостров Галиполи). Името ще значи 'при реката': от ие. *ad- 'при, към', лат. ad 'към, при', стисл. at 'при, срещу', англосакс. æt и пр., + ие. *sermo- 'течение, река', срв. стинд. sárma-h 'течение', трак. РИ Sérme (р. Стряма) и пр. Местни имена с предлог са нещо обикновено в индоевропейските езици, срв. лат. МИ ad Aquas, ad Novas, Ad Statuas, Asilva (Prok.) = ad Silvam 'при гората', бълг. МИ При дряна, При круша и пр. (в Севлиевско).

A t h ō s (Hom., Steph. Byz. и др.), A t h o s (Ovid.), A t h ō n (Hdt., Strab.), A t h o (Plin.) — планина на полуострова Aktē на Халкидика. Името се обяснява от ие. *Aktō(n), срв. гр. aktē 'висок, стръмен' морски бряг', като ие. -kt- се е променило в тракийски в -tt- (аспирировано t' е предадено на гръцки чрез θ).

A t h r y s (Hdt.), I e t e r u s (Plin.), I a t r u s (Iord.), Ictаръ, Jetero (1685 г.) — р. Янтра, която в същност при Габрово се нарича Етър, а от Търново до устието ѝ в селищата със старо, коренно население — Йетър, най-често в членуваната форма Йетъра. Името се тълкува от ие. *ētro- 'бръз, пъргав' в ствнем. ātar 'бръз', латв. ātrs 'бръз' и пр. Формата Ieterus е тракийска, докато формите с A-, Ia- издат особеност на дакийския език, в който ие. ē е преминало в a, ia.

A t l a s (Hdt.) — река, която извира от Хемус (Стара планина), приток на Дунав между Черно море и Янтра. Името е идентично с латв. РИ Adula, нем. РИ Attel < Attula (807 г.) от *Adulla или *Adulja; Adulas се е наричал и проходът Сен Готар в Алпите по извиращите там реки. Трак. Atlas е от по-старо *Atulas от ие. *Adulos. Всички тези име-

на са производни от корен *ie. *ad(u)-* 'течение' в авест. *ađu-* 'течение, поток, канал'.

Vairos (Ptol.) — град в Мигдония (област източно от долното течение на Вардар). Името в гръцко предаване (с *V=v*) ще е звучало **Vairos* от *ie. *Uoiro-s* и ще е идентично по основа с лит. *MI Vairà*, което е произлязло от прил. *vairùs, vaigas* 'въртящ се', сродно със швед. *vīgr* 'спирала'. Откъм значение името може да се сравни с бълг. *МИ Въртеца, Въртол*.

Batkúnion (у византийски автори) — крепост в Тракия, в северните подножия на Родопите при с. Баткун, Пазарджишко. Една гориста местност северно от с. Скравена, Ботевградско, до Преображенския манастир също се нарича *Баткуи*. Точно съответствие намираме в балтийските езици: жемаитски (от XVI в.) *MI Баткуны*, в литовски *Batkunų kaimas*, т. е. 'селото на Баткуни', първоначално родово име от лит. *LI Batkūnas*.

Bērgēs (Steph. Byz.) — град в Тракия. Името ще е производно от прилагателно, идентично с лит. *bēras* 'кафяв, мургав', латв. *bērs* 'същ.' — от *ie. *bhēr-* и може да е vznikнало във връзка с цвета на почвата или от речно име, срв. речните имена в Литва *Bērė, Bērė, Bēr-upis, Bēr-upė*, в Латвия *Bēr-upė, Bērēka*.

Bērgē (Strab.) — селище в Бизалтия, днес Тахино на западния бряг на езерото Прасиас (Тахино). Това име съдържа тракийската дума **berga(s)* 'височина, бряг, планина', от *ie. *bhergho-* в стбълг. *бръгъ*, стисл. *berg*, ствнем. *berg*, нем. *Berg* 'планина'.

Bergérolis (Steph. Byz.) — град в Тракия. Името е двусловно: трак. *Berge-* (вж. предходното име) + гр. *rólis* 'град'.

Bergison (Steph. Byz.) — кастел по горното течение на Хеброс (Марица). Името е производно от трак. **berga(s)* 'височина, бряг, планина' (вж. по-горе *Bergē*) със суфикса *-is-*.

Bergúlē (Prok.) — град в Турска Тракия, днес Люле Бургас. Името е производно от трак. **berga(s)* (вж. *Bergē*) със суфикса *ie. -ulā*.

Bersamae (G. Rav.) — селище между Анхиало и Кабиле, днес Айтос. Вероятно името означава 'Брязово', от трак. **berza* или **berzas* 'бреза', сродно с лит. *béržas*, латв. *bērzs*, диал. *bērza*, стпрус. *berse*, рус. *берёза*, бълг.

бреза и пр., от корен *ie. *bher(ə)g-* 'блестя, бял'. От същия произход е и дакийското име *Bersovia* (град).

Bólbē (Thuk., Strab.) — езеро в Мигдония, днес Бешиктъол. Името е идентично по основа с редица балтийски имена: латв. *MI Balvi, Bālvī, stlatv. Bolva* (от **Balvā*), рус. (от балт.) *РИ Болва*, лит. *Bālvīs* (езеро), стпрус. *MI Balweniken*. Наричателното, от което са произлезли тези имена, не е запазено, вероятно ще е гласяло **balva*, което може да се обясни като производно от лит. *balā* 'блато, мочурище', респ. латв. *bala* 'глинеца долина', мн. ч. *balas* 'лоша, влажна почва'. Трак. *Bolbē* (от *ie. *Bholcā*) *vm. *Balva* очевидно е било рано гръцизирано, като е било фонетично изменено поради свързване с гр. *bólbos* 'лук, кромид', *bol-bīnē* 'вид растение' и пр.

*Bolbabria — местно име, реконструирано от жителското название *Bolbabriēnoi* (в надпис от Ст. Димитровско). Името е двусловно: *Bolba- = Bolbē* (вж. по-горе) и *bria* 'град' (вж. стр. 21).

Bórmiskos (Thuk.) — селище в Мигдония, при изтичането на езерото *Bolbē* в морето. Името е произлязло вероятно от по-стара форма **Bermiskos* и е сродно с *Bermion oros* (Hdt.), планина в околностите на Бероя, Македония. То може да се обясни като производно със суфикса *-isk-* от тракийска дума, сродна със стисл. *barmr* 'краище, крайнина', *eu-barmr* 'бряг на остров', хол. *barmte* 'купчина, хълм', от *ie. *bhermo- : *bhormo-*.

Bredai (Prok.) — кастел в областта Хемимонт, при днешното с. Момково, Свиленградско. Името се обяснява от *ie. *bhredh-* 'газя' и вероятно ще е било идентично по значение с рус. *бред, бредина* 'пасище', родствено с рус. *цслав. бредъ брести* 'газя през брод', общослав. *brodъ* (с друга отгласна степен), лит. *bradā* 'мека почва'; срв. още жемаит. (балт.) *Бред-уля* (поток), стпрус. *Bredyn* (езеро), гал. *РИ Bredanna*.

Brendice, Brentice (в пътеводители) — селище в областта на Гюмюрджина, днес Капджилар. Името е производно от трак. **brenta(s)* 'елен' (вж. следващото име).

Brentoraga (в гръцки надпис) — селище в Тракия, вероятно в Карловско. Двусловно име, чийто пръв елемент *Brento-* се тълкува като идентичен с месал. *brēndon* 'елен' (Hesych.), от *ie. *bhrento-s*; срв. още латв. *brīēdis* 'елен', лит. *brīedis* (заето от латвийски), стпрус. *braydis* 'същ.', сткур. (балт.) *ЛИ Brendicke*, латв. *MI Briēdis* (често), *Briēdes* и пр. За втория елемент *-raga* 'село' вж. гл. V, стр. 78 и сл.

Burdapa (в надпис) — село със светилище на нимфите Burdarēnai, днес с. Саладиново, Пазарджишко. Двусловно име със значение 'брод на река': трак. *burd- 'брод' от ие. *bhṛd(h)-, срв. цслав. *нѣпрѣ-бръд-омъ* 'непребродим', с друга отгласна степен в рус. *бреду*, *брести* 'газя през брод', общослав. *brodъ* и т. н.; -ара 'вода, река' е идентично със стпрус. *are* 'вода, река', срв. и *arus* 'извор', стинд. *ār-ж. р.* 'вода'.

Burdenis, Burdipta (в пътеводители), Burderto (Prok.) — станция на левия бряг на Хеброс, днес Хисар срещу моста на Марица при Свиленград. Името е производно от *burd-* 'брод' (вж. предходното име).

Burticom (в пътеводител) — селище на Черно море между Аполония и Тюниас, приблизително при днешното с. Бродилово. Името е производно от трак. *burt-, еднaкво с *burd- 'брод' (вж. Burdapa). Подобно име се среща и в Дакия: Burticum.

Burtudizos, Burdidizon, Burtizon (в литературни извори и пътеводители) — станция на р. Ергиниас (дн. Бабаески) в Турска Тракия. Двусловно име, чиято първа част Burtu-, Burdi- е идентична с Burd- в Burdapa (вж. по-горе); -dizos, -dizon (среща се и под формата -diza в местни имена) означава 'крепост' и е родствено с авест. *uz-daēza-* м. р. 'натрупване, укрепление', *pairi-daēza-* м. р. 'ограда', от ие. *dheig'ho-, стперс. *didā*, нперс. *diz*, *dēz* 'крепост', от ие. *dhig'hā.

Byzántion (Hdt., Thuk., Ptol. и др.), Byzantium (Liv., Amm. Marc. и др.) — градът Византион на Босфора (по-късно Константинополis). В това название се крие изчезнало племенно име на -antes със значение 'козли', срв. авест. *būza-* м. р. 'козел', от ие. *bhūg'o-s, нперс. *buz* 'коза, козел', срирл. *boss*, кимр. *bwch* 'козел' и пр.

Calsus (в надпис) — село в Тракия, Старозагорско. Името е идентично по основа с латв. *MI Kalsi*, *Kalsiņš*, *Kals-straits* 'сух поток', които принадлежат към латв. *kālst* (-stu, -tu) 'изсъхвам, изсушавам се'. Трак. *Calsus* от първоначално *Kaltsus < ие. *(s)kolt-so- ще е означавало 'сухо място, Сушица'.

Chalástra (Strab., Steph. Byz.), Chalestra (Hdt.) — селище при устието на Вардар. Името може да се обясни като двусловно от ие. *Kalo-sroçā 'кална, блатиста река', за първия елемент срв. стбълг. *калъ*, бълг. *кал* и пр.; -stra

от по-старо *strava е сродно с лит. *gravà* 'течение', латв. *strava* 'течение, порой', гр. *rhóos* 'течение, река'. Трак. -stra се е получило от *strava след изчезването на *ç* между гласни и по-нататък чрез контракция на двете *a-a* в *-a-*.

Daphaba (в пътеводител) — селище близо до Адрианополис (Одрин), днес Текехан. Сложно име — *Daphabae* с първи елемент *Daph-*, който е родствен с лит. *dāpas* 'наводнение', от ие. *dhapo-s; -abae би могло да бъде с вторично -b- от по-старо -arae както в местното име *Zald-aba*, покрай което се явява и форма с -p- (*Zald-apa*), а това произлиза от ие. **ār-* 'вода, река' в стинд. *ār-ж. р.* 'вода', стпрус. *are* 'река'.

Dáton, Dátos (Hdt., Strab., Steph. Byz.) — селище на племето едони близо до днешната Кавала, локализирано при Берекетли. Името е идентично с алб. *datë* 'място, поселище' от ие. *dhātā.

Dingion (Prok.) — кастел в областта на Марица. Името е идентично с местни имена от Балтика: стпрус. *Dinge* (гора), латв. *MI Dīngas*, *Dindze* (ливада), *Ding-upīte* (поток) и др., тълкувани от латв. *dinga* 'растение' и 'плодородно място', сродно със стисл. *dyngia* 'торище', англосакс. *dyng*, ствнем. *tunga* 'наторяване'.

Dupax (Strab.), Dupisa (Liv.), Dipase (в надпис) — планината Рила. Името се извежда от ие. **dhūnāk-* и е сродно с англосакс. *dūn* 'височина, планина', англ. *down* 'пясъчен хълм, дюна', нем. *Düne* 'дюна', гал. *dūnum* 'крепост', от ие. **dhūn-*.

Dýmē (Ptol.), Dīmae, Dymae, Dēmae (в пътеводители) — град в Тракия, днес Фериджик в областта на долното течение на Хеброс (Марица). Родственици на това име намираме в Балтика: стпрус. *MI Dūmen*, лит. *PI Dūmė*, латв. *MI Dūmis*, *Dūmuciems*, *Dūmu-kalns*, рус. *PI Дыма*, *Дымица* (от балт. *Dūma). Всички тези имена се извеждат от лит. *dūmas* 'тъмен, тъмнокафяв (за говеда)', респ. латв. *dūms* 'тъмнокафяв' — от ие. *dhūmo-s. От същия произход е *MI Dimum* (Tab. Peut.), което се е намирало в околностите на Свищов.

Egerica (в пътеводител) — селище в западна Тракия, днес Леща-хан при Ихтиман. *Egerica* предполага една гърцизирана форма *Egerikē, прилагателно от местно име, което ще е гласяло *Vegera. За последното намираме точни съответствия в Балтика: лит. *PI Vegerė*, жемайт. (от XVI в.)

Вегера (р.), от него СИ *Вегеры*, латв. РИ *Vedzere* = *vedzere* 'тесен, провиращ се през гора поточен сенокос' — от ие. *ceg^h*erā*, производно от корен ие. *ceg^h- 'влажен, намокрен' в хол. *wak* 'влажен', англ. *wake* 'водна следа'. Средисловното -g- в *Egerica* вм. очакваното -k- в тракийски може да се обясни с влиянието на латинското ЛИ *Egerius* или *ēgerō*, -ere 'измъквам'. Началното V- е отпаднало под гръцко влияние.

Egeta (Plin.) — град южно от Одесос (Варна), на устието на Панисос (дн. Камчия). Името може да се изведе от първоначално *Vereta, чието V- ще е изчезнало под гръцко влияние. Така реконструираната форма се покрива напълно с литовското речно име *Veretà*, което е производно от корен ие. **cer-* в лит. *virti* (*vérdu*, *viriaũ*) 'вря, извирам, клочка', стбълг. *върѣти върѣж* 'извирам, вря'. Селището е наречено вероятно по някакъв извор.

Germania (Prok.) — град в областта на Пауталия (дн. Кюстендил), днес Сапарева Баня. Градът се е намирал на днешната р. Джерман, позната от по-стари извори като *Германица* (1378 г.), *Германъ* (1479 г.), в което се крие очевидно античното *German-*. То се обяснява отдавна от ие. **g^hhermo-* 'топъл' в стинд. *gharmá-* 'горещина', армен. *jerm* 'топъл', гр. *thermós* 'същ.'. Тракийското селищно име е произлязло явно от речно *Germana (респ. -as). Подобно речно име е засвидетелствувано в балтийски: *Germona*, в руски извор от 1559 г. отбелязано под формата *надъ рѣкою Кгермоноу*.

*Gesia (или *Gesia) — местно име, реконструирано от епитета на Херос *Gesiēnos* (в надпис от Пловдивско). Като сродни можем да приведем стпрус. МИ *Gesaw* (лит. *Gesavà*), *Geyze-lawken*, латв. *Dzēsiens* (блато), които се обясняват от стпрус. *geeyse* 'щъркел рибар', латв. *dzēse*, *dzēs(n)is* 'чапла, рибар'.

Ginula (в надпис от Тополовградско, четенето не е сигурно) — местност в Тракия. Подобно име (на поток) се среща в старокурийски (балтийски): „an dem Ginulle-Bache, ... den Ginullen-Bache abwärts“; обяснява се като 'пресъхнал поток' във връзка с латв. *gīnis*, *gīnst* 'разваля се'. Срв. и латв. МИ *Ginulī*.

Háimōn (Hdt., Strab.), *Háimōs* (Ptol., Steph. Byz.), *Haemus* (Plin.) — Стара планина. Името се обяснява

от по-стара форма *Saiman (респ. -as), която ще е била съшинската в тракийски и ще е означавала 'било, верига' от корен ие. **sēi-*: *sāi-* (*sei-*: *sī-*) 'свързвам' в стинд. *simán-* 'било, граница, ивица', ирл. *sim* 'верига'. Началното S- е преминало в *spiritus asper* (означен по-горе с Н) под гръцко влияние, при което името е било осмислено като идентично с гр. *haimós* 'гъсталак'. Старото име *Haemus* е познато в български говори като *Им*-(планина), както се спомена по-горе; то се е запазило и в названието *Емине-бурун*, нос на Черно море.

Harmonia (Hierokl. Synekcl.) — селище, което се е намирало някъде в областта източно от средното течение на Вардар. Предполага се с основание, че *Harmonia* е гърцизирана форма на някое тракийско име, което ще е гласяло *Armonia или *Armania (срв. СИ *Germania*, образувано от речно име със суфикс -iā). В този облик то може да се сравни с лит. РИ *Armonà*, *Armenà*, които са произлезли от лит. *armiū*, -eĩs 'блато, мочурище', *arma* 'същ.'; други родствени имена вж. по-горе при *Armula.

Harpēssós (App.) — река в Тракия, приток на Хеброс. Името може да се реконструира като тракийско във формата *Varpasas (респ. *Varpatjas), което е било възприето в гръцки като *Arpēsos и след това е получило придиание под влияние на думи като гр. *hárapx* 'хищен', *hárpē* 'сокол'. Като родствено на тракийското име ще посочим латв. *vārpats* 'водовъртеж', лит. *varpūti* (-paũ, -riaũ) 'ровя, копая', както и редица местни имена от Балтика: стпрус. *Warpen*, *Warpunen*, лит. РИ *Vařpė*, *Varputys*, *Vārpapievīs* и др.

Hebros (Hdt., Thuk., Eurip. и др.), *Hebrus* (Plin., Verg., Ovid.), *На Ибър'цѣти... рѣцѣ* (1479 г.) — днешната река Марица. Името е запазено до днес в названието на горното ѝ течение *Ибър*, както и в СИ *Поибрене*, Панагюрско. Познати са като идентични още: *Ибар*, приток на Морава в Сърбия, стсърб. *Нѣрь*; *Ибр*, приток на Тетерев в Северна Украйна, недалеч от Киев; *Ibri* (р.) в Румъния. Бълг. *Ибър* и сръб. *Ибар* произлизат от по-стара форма *Ibrъ. Очевидно е, че имаме работа с едно и също образувание, присъщо на различни индоевропейски езици — тракийски, илирийски, дакийски и др. Тъй като краткото е в чужди имена при заемането им в български, сръбски и пр. не може

да даде *-i-*, трябва да се приеме, че у гръцките автори името е предадено неточно с *e*, като оставим настрана неорганичното придихание, което на латински се предава с *H-*. Формите *Ибър*, *Ибар*, *Ибр* могат да бъдат изведени било от *ие*. *Eibhro-s при предпоставката, че дифтонгът *ei* се е монофтонгизирал на славянска почва в дълго *i*, било от *ие*. *Ibhro-s, от което по-нататък в славянски би се получило *Jьbrъ = *Ibrъ. Тракийското име по всяка вероятност ще е гласяло с дифтонг в началото. Може да се мисли, че то е било производно от корен *ие*. *eibh- в пеласг. (предгръцки) eibō 'капя, разливам' и (медиялно) 'протичам,' значение, което подхожда за река. При това тълкуване все пак структурата на името остава не съвсем ясна.

I d ē (Skyl.) — град в Тракийски Херсонес (полуостров Галиполи). Името се обяснява от *ие*. *cidhu- 'дърво', в стирл. fid, род. п. fedo 'дърво, дърва, гора', стисл. vidr м. р. 'гора, дърва, дърво', ствнем. witu, wito 'дърво'. Началното *V-* е изпаднало под гръцко влияние.

I d a k o s (Thuk.) — друго селище в Тракийски Херсонес. От първоначално *Vidak-, производно от *ие*. *cidhu- 'дърво' (вж. предходното име).

I l i o n (Steph. Byz.) — град в Югоизточна Тракия. Името се обяснява от *ие*. *il-, *flu- 'кал, тиня' в гр. ἰλς, -yos ж. р. 'кал, тиня', цслав. нлз 'кал'. Срв. и стпрус. РИ Iie.

I u r a s (Plin.) — река в областта на Странджа планина между Салмюдесос (днес Мидия) и Тюниас (днес Кап Инеада на Черно море). Името е идентично с лит. РИ Jūra, Jūrė, Jūr-upis, жемаит. (XVI в.) РИ Юра и пр. Съответните нарицателни в балтийските езици — лит. jūra и мн. ч. jūgos, jūrės, латв. jūra, jūre, мн. ч. jūras, стпрус. вин. п. jūrin — означават днес 'море'.

K a b ū l ē (Harpokr., Demosth., Ptol.; в надписи), C a b u l e (Eutrop., Amm. Marc.) — град в Тракия, който се е намирал североизточно от с. Извор (по-преди Тавшантепе), Ямболско, при завоя на Тунджа. Местността, където е бил разположен този град, до днес се залива от водите на Тунджа. Срещу с. Завой, което се намира тук, се излива в Тунджа голям десен приток, наречен на турски *Азмак* = тур. azmak 'мочурище, блато'. Изхождайки от тези географски особености на местността, можем да изтълкуваме името Kabylē, като го свържем с англ. ciab 'мочурище', норв. диал. квара 'изливам течност'. Точно съответствие намираме в старопруски: РИ Cabula (вм. *Gabula), засвидетелствувано от

1273 г. Тези имена се извеждат добре от *ие*. *G^uabhulā от корен *g^uebh-, който се съдържа в посочените по-горе думи от английски и норвежки.

K a l i n d o i a, K a l i n d i a (Ptol.) — град в Мигдония. Името е сродно със стпрус. Galindo (местност; от 1231 г.), към което се отнася и племенното название, засвидетелствувано у Птолемей, Galindai; срв. още стпрус. Galynde (гора), Galinden (селище) и т. н. Тези имена се обясняват като производни от лит. gālas 'край, граница на нива, ливада или гора', латв. gals 'околност' — от *ие*. *g^uolo-s. Срв. семантичните успоредици от български: МИ *Крайна*, *Крайно село*, *Крайща* и пр.

K a p i s t ū r i a (Prok.) — кастел в областта по горното течение на Хеброс, близо до Бесапара. Името ще е означавало 'хълмиста местност, хълмиста страна': Kari- е родствено с латв. kāra, kāre 'дълга планинска ивица, дюна, склон', лит. *korā* 'пясъчен хълм'; -sturia е от *ие*. *stŕijā 'местност, околност', срв. (с друга отгласна степен) стбълг. страна от праслав. *stārna, бълг. *про-стор*, стбълг. *про-стърътн* 'простирам'. Откъм структура срв. стпрус. МИ Karpe-galin, латв. Karas-gals, лит. Kap-lava.

K e i r i s (Dio) — пещера в западен Хемус. Името е предадено на гръцки под формата Keirys (с *ei=i*) и ще е гласяло в тракийски *Kiris, в което се крие вероятно тракийската дума за 'планина' или 'гора', сродна със стинд. giri-h 'планина', авест. gairi- 'същ.', лит. giria, жем. girė 'гора, лес', СИ Girės káimas, латв. dziņa, dzire 'гора' — от *ие*. *g^uyr(i)-. Че пещерата е могла да бъде наречена по съседна планина или планински дял (бърдо), се вижда и от съвременни названия, като *Магурата*, известната пещера до с. Рабища, Белоградчишко, чието име е = румън. măgură 'хълм, бърдо', заето от слав. *măgylā, стбълг. *могыла*. Родствено с трак. Keiris (=Kiris) е дак. Giri- в МИ *Giri-dava, реконструирано от жителско име Giridavenses (в надпис от Плевенско), 'планински или горски град', както и Ziri- (със Z- от g) в СИ Ziri-daua (Ptol.), град в Дакия.

K e i r p a r a (в надпис от Гоцеделчевско) — селище, което се отъждествява със засвидетелствуваното в ново време *Циропол* (днес с. Господинци) при гр. Гоце Делчев. Името е предадено на гръцки Keirpara (с *ei=i*) и ще е гласяло в тракийски *Kirpara с първи елемент Kir- от kiri-

'планина' или 'гора' (вж. предходното име) и -paга 'село' (вж. за това гл. V). Откъм структура и значение Keirpaга съответствува точно на латв. Dzīr-ciems = dzīra, dzīre 'гора' и ciems 'село'.

Kellai (в надпис), Cillae, Cillium (в пътеводители) — станция близо до Чирпан, северно от Хеброс. Името се сравнява със ствнем. quella, нем. Quelle 'извор' — от ие. *g^helnā. От същия произход е името на станцията Kellē на римския път Via Egnatia в Македония.

Kērīrārōn (Prok.) — кастел в Хемимонт (област приблизително между Поморие и Одрин). Името е предадено на гръцки Κηρίρῶν (с η = i) и е еднакво с предходното.

*Kersula — местно име, реконструирано от епитета на Зевс Kersullos (в надпис). Срв. лит. MI Keršuliškių kaimas, вероятно от лит. keršulis 'див гълб, гривак', производно от лит. kēršas 'напръскан с бели и черни петна' — от ие. *k^(u)er(ə)so-s 'черен'.

Kurpīsos (в надпис) — селище в Тракия, вероятно в Чирпанско. Името явно е образувано със суфикс -is- от основа kurp- и е сродно с лит. MI Kurpų kaimas, Kurpalaukis, латв. Kazū-kurpe, Kurpes-grāvis, Kurp-kalns и др., които се обясняват от лит. kuṛpti (-iū) 'ровя', сродно с рус. *корпаты* 'разравям наоколо', укр. *корпати* 'ровя' от праслав. *kŕpati. От същия корен са и бълг. СИ *Кърпец* и хърв. Krpec.

Kurtuxura (Prok.) — кастел северно от Хеброс. Името е очевидно двусосновно и ще е гласяло в тракийски *Kurtuzura (Κουρτου-ζούρα според поправката на В. То-машек) със значение 'горска рекичка, горски поток': Kurtu-е родствено със стпрус. korto 'горичка' (от балт. *kurtā), гр. kŷrtos 'плетеница от тръстика'; -zura = *sura 'течение, поток', срв. стинд. sirā 'течение', нулева степен на корена *ser- 'тека', срв. -sura в трак. СИ Karā-sura (Prok.), кастел в Тракия.

Kúrpsela (Strab., Ptol. и пр.), Cypsela (Liv., Plin.) — град в областта по долното течение на Хеброс, днес гр. Ипсала. Името ще е гласяло в тракийски *Kupsela, което е родствено с лит. kupsėlis 'купче, хълмче', срв. и местните имена в Литва Kupšėliai, в Латвия Kupšeļi.

Lingos (Steph. Byz.) — кастел на племето потидеи. Името е идентично с латв. MI Lingas; срв. още латв. MI Lingi, Lingī, Lingas-dikis, лит. MI Lingė, Lingėnai, жемаит.

(XVI в.) MI *Линги*, стпрус. MI Ling-war. Всички тези имена съдържат редуцираната отгласна степен *lŋg- на корена ие. *leng- в лит. lėngė 'низина, малка ливада в низина', стбълг. лѣгъ, нбълг. лѣъ, рус. луг и т. н.

Markėllai, Markela (във византийски извори) — селище в Тракия на левия бряг на р. Мочурица (по-преди Азмакдере), днес развалини Карнобатски Хисар при Карнобат. Предполага се не без основание, че името се пази в названието на горното течение на същата река: *Марцил* (Марсил, Мърсил). Вероятно Markellai е производно от речното име, което е първично. Сходни по основа имена срещаме в Литва: Markėlis (езеро), Markelỹnė (река). Те са производни от лит. markà 'яма за топене на лен или коноп', родствено с укр. *мороква* 'мочурище', пол. RI Mroczka, бълг. *Мрака(та)* (област в Югозападна България), стлит. RI *Марк-унь* (в руски извор), стпрус. MI Marken.

Meldia (в пътеводител) — станция между днешните градчета Сливница и Драгоман, северозападно от София. Родственици на това име намираме в Балтика: лит. RI Mėldė, Meldinis (езеро), латв. MI Meldine, Meldini, жемаит. MI *Мельды-квирше*, *Мельдыны*, стпрус. Mildio, Mildie (поток) и пр. Тези имена се обясняват добре от лит. mēldà, mēldas 'блатен шавар, тръстика', латв. mēldi 'тръстика', родствени със ствнем. melta, англосакс. melde и пр., от корен ие. *meldh-.

*Mōsura — местно име, реконструирано от жителското Mōsyreñoi (в надпис от Карловско). Името се възвежда към ие. *Mūs-urā 'мъхова река': от ие. *mūsō-s в ствнем. англосакс. mos ср. р. 'мъх, блато', стисл. mosi м. р. 'същ.', лит. mūsai м. р. мн. ч. 'плесен върху кисело мляко', RI Mūs̃ys, цслав. МѢХЪ и пр.; вторият елемент -ура е = лит. ūpė 'река', латв. ure 'река, поток'.

Mygdōnia (Thuk., Ptol.), Mygdōnīs (Strab.), Mygdōnia (Plin.) — област, която се е простирала по средното и долното течение на р. Ехедорос (днес Галико) чак до морето, източно от Вардар. За да отгатнем значението на това название, ще излезем от географските особености на областта. По-големият ѝ дял се е намирал между р. Вардар (Аксиос) и Ехедорос, една алувиална местност, която често бива наводнявана от разливащия се Вардар, така че се образували множество блата. Източно от Вардар е езерото Аматовско блато, което, както показва и името

му, има блатист характер. В южния дял на Мигдония се простира низината Лангаза, където се намират Лангаз-кото езеро и Бешикгьол с блатистите си местности. Въз основа на тези данни можем да изтълчуваме Mygdonia като 'блатиста страна' от ие. *Mũko-ghdhõm с първи елемент родствен на латв. мука 'блато, в което се потъва', mukls 'блатист', лит. muklūs 'влажен, блатист', срв. от същия корен лит. РИ Mũkė, жемаит. РИ Мука, Мука, латв. МИ Mukas и пр.: вторият елемент е родствен с гр. chthõn 'почва, земя', стирл. dũ, род. п. don 'място, местност' и т. н., срв. и в трак. МИ Rumbo-dona. Ие. *Mũko-ghdhõm е дало в тракийски *Mukogdõn, от което чрез синкопа се е получило *Mukdõn и чрез асимилация на к към d — *Mugdõn, предадено в гръцки чрез Μυγδών (засвидетелствувано като лично име в Илиадата).

Nésto (Hdt., Thuk., Aristot., Strab., Mela и др.) — река Места. Името се обяснява от първоначална форма *Nettos (tt > st чрез дисимиляция) от ие. *Ned-to-s от корен ие. *ned- в стинд. nádati 'бучи, шуми', nadĩ- ж. р. 'река', стирл. nes 'река', в Гърция РИ Neda (в Аркадия), Nedõn (в Месения). От същия произход е и РИ Nestos в Далмация и на о. Парос. Още у Плиний (I в. от н. е.) се явява и формата Mestus, върху монети от II—III в. Mestos, което е заето от славяните по-късно, но с промяна на рода според нарицателното *река*. По всяка вероятност първоначалното тракийско име Nestos е било преобразувано по народна етимология на гръцка почва под влияние на гръцкото прилагателно mestós 'пълнен' (напр. в израза mestós hýdatos 'пълнен с вода'). Старата форма на името с N- се пази до днес в названието на един горен приток на Места — *Нестеница*.

Oskios (Thuk.), Skios (Hdt.), Oiskos (Ptol.), Oescus (Plin.), Hiscus, Uscus (Iord.), Iskos (Hierokl. Syn.), Yscos (Cod. Theod.), Нискъръ (XV в.) — днешната река Искър. Името се свързва обикновено със стирл. u(i)sce 'вода', сткимр. uisc, ирл. esc 'вода, мочур, блато' — от ие. *udeskjo-. Според мен би могло да се излезе от една форма ие. *udski-jo-s, която би дала в тракийски *Uski(j)as (м. р.), предадено у Тукидид (V в. пр. н. е.) като Ὀσχιος, с O- вм. U-, понеже в йонийско-атически по това време ъ е гласяло вече *ii*, а ου е означавало дифтонг или *ii*. Засвидетелствуваните по-късни форми гр. Ὀσχος (II в.), лат. Oescus (I в.) показват, че първоначалното трак. *Uski(j)as вслед-

ствие на антиципация (избързване) в учлението на *i* се е изменило в *Uiskas > Uiskas, т. е. с дифтонг *ui*, който е несвойствен на гръцки и затова е предаден чрез *oi*. От тази форма чрез монофтонгизация на дифтонга *ui* > *ii* > *i* се е стигнало до Yscos, Iskos (Hiscus). Последната форма е била преобразувана на славянска почва в стбълг. *Нискъръ, т. е. *Jьскръ (с протетично *j* пред *ь*-), разширено чрез суфикса -ръ, което е станало вероятно под влияние на речни имена като Cebrus — бълг. Цибър (от *Цибръ), Hebrus — бълг. Ибър (от *Ньръ), Iatrus — Янтра.

Ostaphos (Ptol.) — град в областта на източен Хемус, между Никополис при Хемус и Валла. Името е двусловно: трак. *Ost-aphos, респ. *Ust-aphus (или -apha) от ие. *Ōust-āpo-s (или -apā), при което вторият елемент е познатата вече дума, сродна със стпрус. аре 'река', а първият може да се обясни добре, като се привлечат балтийски речни имена, напр. лит. Uostas, Ūstas (езеро), латв. Uost-upē, Ūost-up (срв. и МИ Uost-upi) — от лит. ūostas, uosta 'устие на река, пристанище', респ. латв. uosts, uosta 'същ.', родствени със стбълг. оустнѣ 'устие на река; планински проход', лат. ōstium 'устие'. Откъм структура тракийското име е идентично, както се вижда, с латв. Uost-upē. Вариантът на същото име у Прокопий Astaphos (с начално A- вм. O-) почива на пригаждане по народна етимология към гр. ásty 'град'.

Ostudizos, Ostodizos, Ostidizos (в пътеводители) — станция югоизточно от Адрианополис (Одрин), днес Хафса в Турска Тракия — двусловно име със значение 'град при устие (на река)': Ostu- е идентично с Ost- в предходното име, а за -dizos 'крепост' вж. по-горе при Burtudizos.

*Paisula — местно име, реконструирано от епигр. на Зевс Paisulēnos (в надпис от околността на Кавала). Името е образувано със суфикс -ula от основна дума, която е сродна с лит. paišai 'сажди', срв. балтийски местни имена като стпрус. Paissyn, лит. Paišeliai. За значението срв. бълг. СИ *Сажденик*, словен. МИ Sajevec, схр. Сажавац.

Palae (в пътеводител) — селище в областта по средното течение на Хеброс, западно от Харманли. Името е идентично с лит. РИ Palà, което принадлежи към лит. pālios мн. ч. 'голямо блато, мочурище', родствено с латв. palas, paļi 'блатисти брегове на езеро', лат. palus 'блато', стинд.

palvalá- 'блато, мочур', РИ Palia, десен приток на Тибър в Италия.

Palma (в надпис) — село в областта на Филипополис (дн. Пловдив). Името няма нищо общо с лат. palma 'палма', понеже палмата не расте в тая област. В същност то е тракийско и може да се обясни като първоначално речно название, идентично с рус. Пальма (река в басейна на Днепър), което се смята за балтийско. Срв. още лит. РИ Palminys, МИ Palmajos káimas, латв. РИ Palmuota. В основата на тези имена лежи вероятно образуване със суфикс -ia от основа, която се съдържа в лит. РИ Palà, pàlios (мн. ч.) 'голямо блато, мочур' и пр. (вж. предходното име).

Panax, вин. п. Panaka (Kantak.) — река в областта на Пангей (днес Пърнардаг). Името се обяснява като производно от ие. *pon(i)- в гот. fanī ср. р. 'тиня', стисл. fen ср. р. 'блато', стпрус. rannean 'тресавище', гал. anam (вин. п.) 'блато'; срв. стпрус. МИ Ranyen, Ranyu (блато), рус. РИ Поня (от балт. *Panja) и пр.

Panion (Suid., Konst. Porphir.) — град на Пропонтида (Мраморно море). От трак. *Panian, идентично със стпрус. rannean 'тресавище' (вж. предходното име).

Panisas (Plin., вар. Panisos, Panisa, Panissa) — крайбрежна река в областта Тюниас в Турска Тракия. Името е производно със суфикс -is- от трак. *pan(i)- 'блато, мочурище' (вж. повече при Panax).

Pannysis (Plin., вар. Pannisis, Panysis, Panysus), Panýs(s)os (Ptol.) — днешната река Камчия; Pannisus (Tab. Peut.) — станция на р. Камчия. Името е идентично с предходното.

Pautalia (Ptol., Steph. Byz.; в надписи) — град на племето дантелети, днес Кюстендил. Името е сходно по структура с латв. МИ Rauteļi, образувано от основа *rauta, която се съдържа в цял ред имена от Балтика, като стпрус. Pauta (р.), Pauten (езеро), лит. РИ Raūt-upis, латв. РИ Raūt-upīte, Pautu-straits и др.; тези имена са родствени с лит. putà, мн. ч. pùtos 'пяна', putóti 'пени се', латв. putas 'пяна' от корен ие. *reut-: *rut-. Като се има пред вид, че градът Кюстендил е разположен на река (Баншица) и че там се намират много минерални извори, може да се приеме, че Pautalia почива на първоначално речно име, което ще е гласяло *Pautala(s), Pautela(s) или под. със значение 'пенеща се (река)'. В подкрепа на това тълкуване можем да

посочим като еднакво по значение РИ Пена, лав приток на Вардар в горното му течение.

Périnthos (Hdt., Ptol.), Perinthus (Liv., Plin.) — град в Тракия на Пропонтида (Мраморно море), днес Хераклея, тур. Ерегли. Името е вероятно разширение със суфикс ие. -nt-, респ. -ent- от основа *per(u)- 'скала', която се съдържа в хет. peruna- 'скала' и стинд. rárvata- 'планина' — ие. *percu-to-. Връзката на това име с названието на нашата планина Пирин (Перин) е съмнителна.

Pizos (в надпис и в пътеводители) — селище в Тракия, днес с. Ястреб, Чирпанско. Името ще е гласяло първоначално *Pisus (-as) с озвучаване на интервокалното -s- в -z-, една характерна особеност на тракийски. Родствени с това име са: стпрус. Pissa, Pissen (езеро и река), Pisse (езеро и село), МИ Pyse-kaym, Pise-lauk, латв. Pīsa ežers (езеро). Основната дума е запазена в латвийски: pīsa от ие. *pīdsā 'мочурище, където растат само малки брези или смърчове', родствено с гр. pīsea (мн. ч.) 'влажно място, ливади', Pīsa, извор в Елида.

Poltymbria (Strab., Steph. Byz.) — днес гр. Енос на Егейско море в Тракия. Името е двусосновно: Poltym- = póltyu 'дъсчена ограда, укрепление от греди и дъски' (вж. стр. 22) и bria 'град' (вж. стр. 21).

Prasiás limnē (Hdt.) — днешното езеро Тахино в областта по долното течение на Струма. Името е погърчена форма по народна етимология във връзка с гр. práson 'лук, праз', а ще е гласяло в тракийски първоначално *Prausias или под. от дума, която е родствена с лит. prausti (prausiù, -siaù) 'мия', prausynēs 'миене, пране', латв. prauslāt 'пръскам', бълг. (в нулева степен) пръсна, пръскам, стинд. prušnōti 'пръска'; срв. и лит. РИ Praustuvė, производно от praustà 'пране'. Езерото е било наименувано като 'миешо, перешо' бреговете си.

Pupe(n)sis vicus (в надпис) — село в областта на Филипополис (дн. Пловдив). Името е латинизирано: лат. vicus е 'село', а Pupe(n)sis е латинско прилагателно от локално местно име, което ще е гласяло *Pupa, -as или *Pupai. Успоредно към последното можем да посочим от Балтика: стпрус. СИ Pup-kaym (-kaym = стпрус. saumis 'село'), Раураун, лит. Rupių káimas, Rupiņė, латв. Pupa (местност), обяснявани от лит. rupa 'боб', латв. rupa 'същ.'. Откъм значение срв. бълг. СИ Бобов дол, Бобен, Бобища. Има

обаче и друга възможност за обяснение на името: срв. алб. *purë* 'хълм'. Тъй като не знаем местоположението на селото, трудно е да се реши кое от тези две тълкувания е по-вероятно.

Purdae (в пътеводител) — селище в Егейска Тракия, северозападно от устието на р. Места, днес Саръшабан. Сродни с това име са стпрус. *Porden*, *Purde* (езеро), жемаит. (XVI в.) *Пурдякснисъ Попельки*, — от основа **purd-* 'влажен, мокър', която се съдържа в латв. *purduļi* 'сопол', родствено с гр. *pardakós*, *pordakós* 'мокър, влажен'.

Pusinón (Prok.) — кастел в областта на Хеброс. Името е сродно с лит. МИ *Pušinė*, *Pušyno káimas*, РИ *Pušynė*, жемаит. *Пушина* (поток), *Пушине* (ливади), *Пушините* (поле) и др. — всички от лит. *pušynas* 'смърчова гора', производно от лит. *pušis* 'смърч'.

*Raimula — местно име, реконструирано от епитета на Аполон *Raimullus* (в надпис). Името явно е образувано със суфикс -ulā от основа, родствена с лит. *raimas* (*raimas*) 'пъстър', към което се отнася ятвингското (балт.) МИ *Раимоче* (1265 г.). Откъм значение срв. бълг. МИ *Пастра*, 1378 г. засвидетелствувано под формата *Пьстра*.

Rhakúlē (Prok.) — кастел в Хемимонт (област приблизително между Анхиало и Одрин). Това име е сродно по основа с лит. РИ *Rākija*, МИ *Rakavos káimas*, стпрус. МИ *Rok-lawken*, *Roche* и др., които се обясняват от лит. *rakti*, *ra(n)kù*, *rak(i)au* 'изравям', латв. *rakt*, *rūoku* 'копая', *raknāt* 'ровя'. Името е означавало 'ровина, ровище'.

Rhamae (в пътеводител) — селище в Тракия при днешното село Любимец, северозападно от Свиленград. Името ще е родствено със стпрус. РИ *Ramio*, *Rammenflys*, лит. *Rāmis* (езеро), РИ *Ramūnė* и др., които принадлежат към лит. *ramūs* 'тих'.

Rhodóre (Hdt., Thuk. и др.), *Rhodopa* (Theokr.), *Rhodore* (Verg., Ovid., Plin.) — Родопите. Името се обяснява като първоначално речно (вероятно това е била днешната Доспатска река) и идентично с лит. РИ *Rūd-upė*, *Rūd-upė*, латв. РИ *Rud-upē*, жемаит. (XVI в.) РИ *Рудупя*, *Рудупъ*, МИ *Рудупи* и т. н. — всички от лит. *rūdas* (от ие. *rudho-s) 'червеникав, тъмножълт' и лит. *ūrė* 'река'. Че едно речно име може да стане планинско, това е нещо обикновено в топонимията. Както е известно, названието на Рила планина (в среднобългарски извори *Рыла*) е също първо-

начално речно — *Рыла* се е наричала някога днешната Рилска река, едно име, което се извежда от корена на глагола *рия*, стбълг. *ръти*.

Rhusion (Hierokl. Synekcl.) — друго име на античния град Топейра на източния бряг на Места над устието ѝ. Можем да сравним това име със стпрус. МИ *Russe* (село и блато), *Russien*, *Ruse-moter* и др., които се обясняват или от лит. *rūsūs* (и *rūsas*) 'яма за картофи; изба', латв. *rūsa* 'яма', или от глагола лит. *rusėti* 'бавно тека'. Последното значение подхожда явно за речни имена като стпрус. *Russa*.

Rumbodona (в пътеводител) — селище в Егейска Тракия, днес Генисея (преди Йенидже). Налице е очевидно двуосновно име: *Rumbo-* ще е идентично с латв. *Ruģība*, главен ръкав на р. Двина, МИ *Ruģība*, *Ruģb*, *Ruģbas*, лит. МИ *Rumbaĩ* и др., които се обясняват от латв. *ruģība* 'водопад, праг на река (напр. на Двина, на Виндау)', сродно с лит. *ruģibas*, *rūmbas*, *rumbā* 'ръб, кант, крайнина', от ие. **ṛimb(h)-*; вторият елемент -*dona* е родствен със стирл. *dū*, род. п. *don* 'местност, място', гр. *chthōn* 'земя, почва', от ие. *ghdhōm.

*Saldokela — название на извора на р. Панега (Златна Панега), реконструирано от епитета на Асклепий *Saldokelēnos* в надпис от Глава Панега. Името се обяснява като 'златен извор' във връзка със златистата (зеленикаво-червеникава) отсянка на водата на извора: *Saldo-* (*Σαλδο-*) се извежда от ие. **g'holto-* 'злато, златен', като се приема, че гр. Σ- предава трак. z (сигурни примери за такова предаване няма) и -*kela* 'извор' от ие. **g^helna*, което се съдържа и в СИ *Kellai* (вж. стр. 40).

Sártē (Hdt., Steph. Byz.) — град в източния ъгъл на полуостров Ситония, днес Лонгос в Халкидика. Името е идентично с лит. РИ *Sařtė*, *Sartà*, латв. *Sārte* или *Sārt-upē*, жемаит. РИ *Сапта*, МИ *Сапти* и др., в основата на които лежи лит. *sařtas* 'светлочервен (за коне)', латв. *sarts* 'червен (в лицето), свеж'. Тракийското име е дадено вероятно по цвета на почвата.

Scretisca (в пътеводител) — селище между Мелдиза и Сердика, при днешното с. Костинброд. Името е тъждествено по корен и суфикс с лит. МИ *Skřėtiškė*, което е съставна част (в род. п.) на названието *Skřėtiškės ežeras* (езеро). Налице е образуване със суфикс 'трак. -isk-, лит. -išk- от основа **skřet-* 'кръг, кръгло място', срв. лит. *skřetė*

'(кръгъл) диск', в друга отгласна степен *skritē* 'окръжност'.

*Seietovia — местно име, реконструирано от епитета на Херос *Seietovien[us]* (в надпис от Южна България). Името е вероятно сродно с лит. РИ *Sietuvà, Siētuvàs*, жемайт. *Cetuva* — от лит. *sietuvà* (диал. *siētuva*) 'дълбоко място в река, вир, яма', от ие. *seituā, респ. *seitoā. Срв. и илир. МИ *Setovia* (в Далмация). Трак. *Seietovia е от първоначално *Seiatovia (чрез вокална асимилация *e-a > e-e*) от ие. *Seiətuā.

**Seinulaza(s)* — местно име, реконструирано от епитета на Херос *Seinulaziēs* (в надпис от Пловдив). Епитетът може да се обясни като първоначално жителско име на *-ijas*, респ. *-ijis* от местно име, срв. съответните образувания на *-ijas* и *-ijis* в литовски: *medijas* 'ловец' (първоначално 'горски обитател') от лит. *mėdė* 'гора', *Seirijis* (езеро), производно от РИ *Seirā*. Трак. **Seino-laza(s)* е означавало вероятно 'село (селище) **Лаза(с)*': *Seino* от ие. *kpeino — е родствено с армен. *šēn*, род. п. *šini* 'село', гр. родоски *któinā* 'местожителство; общински участък' — от ие. **kpoīnā*¹; вторият елемент *-laza(s)* е сроден със схр. *lāz* 'просека в гора, изстребено място в гора', рус. *лаз* 'път на зверове към река или езеро', *лазина* 'поляна в гора', латв. *laža* 'стан, лагер', от кор. ие. **leg'h-*. Славянските и балтийските думи от тази основа са познати и в топонимията.

*Sēkina — местно име, реконструирано от жителско *Sēkinēnos* (в надпис от Ст. Димитровско). Името е идентично с лит. РИ *Šėkynė*, което е производно от лит. *šėkas* 'прясно окосена трева; сено', сродно с латв. *sēks* 'същ.' — от ие. **k'eko-*. Откъм значение срв. бълг. СИ *Сеново*, словен. *Senovo*, схр. *Сеновац*.

Sérme (в литературен извор), *Syrmus* (Plin.) — днешната р. Стряма, ляв приток на Марица. Идентични по основа са речните имена от Литва *Sėrmas*, от Полша *Śrem* — от ие. **sermo-* 'река, течение' в стинд. *sárma-h* 'течение'.

Sérme (в литературен извор) — селище югоизточно от Солун, засвидетелствувано по-късно в гърцизираната форма *Thermē* (Strab.). Името е идентично с предходното.

Silta (Strab.) — селище в Югоизточна Тракия близо до Афродисия, днес Силтикой. Балтийски успоредици към

¹ Моето предишно тълкуване на *Seino-* като родствено с лит. *at-seinūs* 'небрежен', стисл. *seinn* 'бавен, късен' и пр. (Thrakisch-dakische Studien, I, стр. 62) е по-малко вероятно.

това име са: латв. МИ *Siltie, Siltums, Siltine*, лит. РИ *Šilt-upis*, които се обясняват от лит. *šiltas* 'топъл, приятен', респ. латв. *silts* 'топъл', сродни с кимр. *clyd* 'топъл, топлещ' — от ие. **k'lto-*. Трак. *Silta* ще е означавало 'топло място, Топлица'.

Sindos (Hdt.), *Sinthos* (Steph. Byz.) — град между Терме и Халастра (при устието на Вардар). — Вероятно първоначално речно име, сродно със стинд. *sindhū-* 'река', стперс. *hindus*, авест. *hapta hindava*, малоазийско РИ *Indus* (от *Hindus), МИ *Sinda*, град в Пизидия в областта по горното течение на *Indus*.

Singos (Hdt., Ptol., Strab., Steph. Byz.), *Siggos* (Plin.) — град в източното крайбрежие на полуостров Ситония при Атон. Името ще е означавало 'пропаднало, ниско място', от ие. **sig^ho-s* към корен ие. **seng^h-* 'падам, спадам, потъвам' в гот. *siggan*, ствнем. *sinkan*, нем. *sinken* 'потъвам, спадам', англосакс. *sīhte* 'блатист' (от germ. **sinhti-*), нем. *seicht* 'плитък'. От същия произход е първият елемент на дак. МИ *Singí-daua* (Ptol.).

*Skalpa — местно име, реконструирано от епитета на Асклепий *Skalpēnós* (в надпис от Кюстендил). Името е сродно с лит. РИ *Skalb-upis, Skalbūn-upis, Skalbistas*, които принадлежат към лит. *skalbti* (*-biū, -biaū*) 'бухам (пране)'.

Skaplizō (Prok.) — кастел в областта *Germenne* по горна Струма. Името е производно със суфикс *-is-* (интервокално *-s->-z-* в тракийски) от дума, родствена с лит. *skāplis* 'вид секира'. Срв. откъм значение бълг. СИ *Секирка*, схр. *Секирје, Секирица* и др.

Skaptēsylē (Theophr.), *Skaptē hylē* (Hdt.), *Scaptensula* (Lucr.) — местно име на златните рудници в планината Пангей (дн. Пърнардар). То е двусловно: *Skaptē-* (*Scapten-*) е сродно с лит. *skaptuoti* 'издълбавам, дълбая (в дърво)', МИ *Skaptotai*, РИ *Skaptūtis*; по-нататък с гр. *skáptō* 'копая'; вторият елемент (*-sula*) е сроден с гр. *hylē* 'гора, горичка'.

*Skaptopara — местно име, реконструирано от жителското название *Skaptoparēnoi* (в надпис от Благоевградско). Двусловно образувание с първи елемент *Skapto-*, за който вж. предходното име, а за втория елемент *-para* 'село' вж. гл. V, стр. 78 и сл.

*Skarsa — местно име, реконструирано от епитета на Хера *Skarsēnē* (в надпис от Елховско). Идентично е

по основа със стпрус. Skarsin, Skarsaw (езеро), родствено с лит. skeřsas 'напречен, кос' в речни имена, като Skeřsė, Skers-upys, Skeřs-ravis; срв. и гр. en-kársios, epi-kársios 'крив, наклонен, напречен': от ие. *skert-so-s, *skort-so-s.

Skómbros (Thuk., Aristot.) — планината Витоша. Тъй като в класическия гръцки език чуждото и се предава с о, понеже йонийско-атическото ъ е било вече преминало в ѱ, можем да възстановим тракийската форма на името като *Skumbras и по-нататък да го свържем с лит. kumbrys, kuñbris 'малка височина, хълм, връх на планина; малка планина', латв. kuñbr(i)s 'гърбица', норв. hump 'планина, малка височина' — от ие. *(s)kemb-. Тракийското име е произлязло от ие. *Skmbro-s.

*Sonkēta — местно име, реконструирано от епитета на Хера Sonkētēnē (в надписи от Радомирско и Свърлиг, Изт. Сърбия). Името е гласяло вероятно *Sunketa и е образувано от дума, родствена с лит. izt. sunkà 'сок (от дърво); течност', което се крие в лит. СИ Sunkyniai (Sunkynių káimas), РИ Sunkinė, — от корен ие. *snk-.

*Spindea — местно име, реконструирано от епитета на Аполон Spindeēnos (в надпис от Ивайловградско). Сродно е с лит. МИ Spindžių káimas, Spindžiūs (езеро), латв. РИ Spindags, които се обясняват от лит. spindūs 'блестящ' или от лит. spiñdis 'просека (в гора)' от ие. *(s)pn̥d-. Втората дума с оглед на значението повече подхожда за тракийското име, срв. семантичните успоредици от български МИ *Просека*, *Просечник*.

Strám bai (Steph. Byz.) — град в Тракия. В името се крие тракийска дума, която е сродна със стпрус. strambo 'стърнище', латв. strūobs 'стрък, стъбло, сламка' (от балт. *strambas), застъпено в латв. МИ Strūobas, Struōbas, от ие. *stromb-. Звукосъчетанието mb в тракийското име стои вместо очакваното mp (асимиляция по звучност).

Struneilon (в надпис от Чирпанско) — село в Тракия. Името е сходно по структура с лит. РИ Strūnėlė (с диалектно str- вм. sr-), производно от основа, която е представена в лит. РИ Strūnā, жемаит. *Струна* (поток), *Струны* (имение) — от ие. *srūnā, разширено от корена на глагола srūti (srūvū, диал. srūnū) 'пълня се с вода, с кръв; тека, излизам извън бреговете (за река)', към ие. корен *sreu-, *srū-; срв. лит. (с друга отгласна степен) sraunā 'течение'.

Strūmōn (Hesiod.), србълг. Струма — река Струма. Името произлиза от ие. *Srū-mōn (с вметнато t между s и r), от удължената степен на корена ие. *sreu-: *srū- 'тека; течение', запазена в литовски srūti (srūvū, srūnū) 'пълня се с вода; тека' (вж. предходното име); срв. по-нататък пол. strumień 'поток', ствнем. stroum, нем. Strom 'течение, река', стирл. sruaimm ср. р. 'река', лит. sraumiō, -eīs (и диал. straumiō, -eīs) 'бързо течение'.

Strūmē (Hdt., Steph. Byz.) — селище в Гръцка Тракия. Името е от същия произход, както Strymōn (вж. погоре) и ще е гласяло в тракийски *Strūmā. От подобно име е произлязло днешното СИ *Стрима* (село в Кумановско) от по-старо *Stryma, първоначално речно име.

Succi (Amm. Marc.), Sukeis (Philostorgii Hist. eccl.) — проход между Родопите и Хемус, днес Траянови врата. Вероятно идентично с латв. МИ Sukas, Sucis (езеро), лит. РИ Šukis (и Šuk-upis), в които се крие лит. šūkē 'празнина, пукнатина, цепнатина', латв. sukums 'празнина, шърбел' — от ие. *k'uk-: *k'euk-. Тракийското име ще е означавало 'цепнатина, теснина'.

Suitula — местно име, реконструирано от епитета на Херос Suitulēnos (в надписи от Радомирско и Кърджалийско). Името произлиза от ие. *k'ūtulā и е идентично по основа с лит. švitulys 'нещо светящо, светлина', разширено със суфикса -ul- от дума, застъпена в стпрус. МИ Swithe, латв. РИ Svite, срв. по-нататък лит. švitėti (-tū, -tėjau) 'блестя, блещукам', стбълг. СВѢТѢТИ СѦ 'светя'.

Sugas (Prok.) — кастел в Хемимонт (област при близително между Анхиало и Одрин). Името е вероятно сродно с лит. РИ Sūris, Sūr-upė, Sūr-upis, стпрус. Sure (поток), от лит. sūras 'солен', латв. sūrs 'солен, горчив, кисел'; срв. и келт. РИ Sūra, нем. Sauer.

Syracella (в пътеводители) — селище в Турска Тракия, днес Малгара. Името е двусловно и ще е означавало 'солен (горчив, кисел) извор': Syra- = Sura-, за което вж. предходното име; -cella от ие. *g^helnā 'извор', от което е и тракийското МИ Kellai (вж. стр. 40).

Tarrodizos, Tarprudizos (в пътеводители), Tarprudison (Rav.) — станция северно от Лозенград, днес Ковчас в Турция. Името е двусловно: Tarpo- е сродно с лит. tārpas 'междина' и 'празнина, цепнатина', цслав.

трапъ, нбълг. *тран*; срв. и лит. РИ *Tárpija*, жемаит. МИ *Tarpu* *кальне*, *Tarpn-довбы*, латв. МИ *Tārpi*, *Tārpu* *plava*. За втория елемент *-dizos*, *-dison* 'крепост' вж. по-горе при *Burtudizos*.

Tárpōron (Prok.) — кастел в окръга Пауталия (дн. Кюстендил). Името е разширено от тракийската дума **tarpa(s)* = лит. *tárpas* 'междина' (вж. предходното име).

Térpyl(i)os (Ptol.) — град в Мигдония. Името е производно с обичайния в тракийската топонимия суфикс *-ul-* от **terpa(s)*, вариант на **tarpa(s)*, което се съдържа в МИ *Tarpodizos* и *Tarpōron*. За редуването *e: a* пред *r* срв. лит. *térpē* = *tárpas*, РИ *Terpinē* — *Tárpija*.

Tirsai (Steph. Byz.) — град в Мигдония. Името е произлязло от ие. *Tṛsoi (мн. ч.) и е идентично с първия елемент на стпрус. МИ *Tirs-kaumen* (*-kaumen* = стпрус. *caumis* 'село'), сроден с лит. *tištis* 'гъстота' и 'гъсталак', от корена на глагола *tišti* (*tirštū*, *tiršaĩ*) 'сгъстявам се, помътявам, втвърдявам се'.

Tonzos (върху монети от II в. пр. н. е.; Ptol.), *Τόνζα* (Theoph. Chronogr. от VIII в.) — река Тунджа. Имало е и едноименен град в областта по средното ѝ течение: *Tonzos* (Ptol.). Горното течение на реката се нарича до днес *Тъжа*, което се възвежда към стбълг. *Тжжа; в него се съзира с право древното ѝ име, което се обяснява напоследък (Вл. Георгиев) от ие. *(s)tundǵo- като сродно с армен. *t'ndium* 'шум, движение, блъскане, удар', алб. *shty(n)j* 'блъскам' от ие. *studnǵō, лат. *tundō* 'блъскам, удрям', стинд. *tundatē* 'блъска'. В гръцкото предаване на името (*Τόνζος*) *-o-* в корена стои вм. *u*, тъй като с гр. *u*, което е означавало *ū* или дори вече *i*, не е могло да бъде предадено трак. *u*, чрез гр. *ζ (=z)* е предадено трак. *z (dz)* или най-вероятно *ž*. Възможно е и друго тълкуване: като излезем от обстоятелството, че най-старите имена на реки са означавали 'вода, река', можем да свържем *Tonzos* със стисл. *ḥund* ж. р. 'река' и в такъв случай да го изведем от ие. **ṛnd(h)jo-* от корен ие. **tend(h)-* в англосакс. *dindan* 'отича, подува се, приижда'.

Tranura (Tab. Peut.) — град в Пеония, някъде в областта на Кочани — Кратово. Името е двусловно, чийто първи елемент може да се сравни с латв. МИ *Tranī*, *Tranava*, лит. РИ *Tranūs* и т. н., които принадлежат към лит. *trenėti* 'гние, разлага се', латв. *trenēt* 'същ.'; за втория елемент *-para* 'село' вж. гл. V, стр. 78 и сл.

Trauos (Hdt., вар. *Strauos*) — река в крайбрежната област на племето бистони, източно от устието на Места. Името може да се обясни от първоначална форма *Trausos, чието интервокално *s* е изчезнало под гръцко влияние и в такъв случай ще е идентично с първия елемент на литовското РИ *Trauš-upis* със значение 'ломаща река, Ломница', срв. лит. *traušti* 'лома, троша', *traušus* 'чуплив', латв. *traušs*, *trausls* 'леко чуплив, трошлив'. В полза на това тълкуване може да се изтъкне, че областта по горното течение на тази река е била обитавана от племето *Trausoi* (вж. стр. 69), които са били наречени вероятно по речното име (по Кречмер). В. Томашек излиза от втория вариант на името — *Strauos*, което в такъв случай е = латв. *strava* 'течение', лит. *sravà* 'съш.', стбълг. *строуѣ* и пр. от ие. **sreu-* **srū-* 'тека'.

*Tynta — местно име, реконструирано от жителското *Tyntēnoi* (върху монети). Успоредици към това име намираме в Балтика: латв. МИ *Tunti*, *Tunte*, стпрус. СИ *Thunt-lawken* (*lawken* = стпрус. *laucks* 'нива'), които се обясняват от лит. *tuñtas* 'ято, рояк; куп, купчина' (от по-старо *tumtas), производно от корена на глагола лит. *tumėti* 'сгъстява се, съсирва се'.

Ucasus (в пътеводител) — днес р. Яворица, приток на Тополница, в областта на прохода *Succi*. Името е очевидно образувано със суфикс *-ās-* от дума, сродна с лит. *ūkas* 'мъгла; заоблачаване; изпарение', *ūkanas* 'облачен, помътен', срв. и лит. РИ *Ūkis*, *Ūkōjas*, латв. *Ūkis* (езеро). Откъм значение срв. речните имена *Мъгленица*, *Мътница* (често).

*Urdā — местно име, реконструирано от епитета на Аполон *Urdēnos* (в надпис от Първомайско). Сродни имена от Балтика са: лит. РИ *Ūrd-upis*, *Urdenā*, жемаит. МИ *Урднишки*, латв. РИ *Urdava*, които са производни от основа, съдържаща се в лит. *urdulys* '(планински) поток; вир', латв. *urdaviņa* 'поток'. Към същата основа принадлежат вероятно още речните имена: *Urda*, днес l'Ourde във Франция, и *Urft* (*Urd-efa* от 1075 г.) в Германия (възможно от келтски произход).

Urdaus (Prok.) — кастел в областта на Хеброс. Името ще е гласяло първоначално **Urdav-(us)* или под. и в такъв случай е идентично с латв. РИ *Urdava*, сродно с

латв. urdaviņa 'поток' (вж. повече при предходното име).

*Uerzela (*Verzela) — местно име, реконструирано от епитета на Дионис Vērzēlēnos (Ουηρζεληνος в надпис с неизвестно местонахождение). Името е производно със суфикс -elā (срв. напр. в СИ Kypsela) от основа *verza- 'преграда за ловене на риба; яз' от ие. *цег'hā (респ. -o-s) и е сродно с лит. РИ Vērža, Vēržas, с друга отгласна степен vāržas 'кош за риба', латв. varza 'яз'.

Uscudama (Ruf. Fest., Eutrop. и др.) — днес гр. Одрин (Adrianopolis). Името е двусловно: Uscu- от ие. *udsko- (*utsko > usko-) 'воден', срв. стирл. u(i)sce 'вода', сткимп. uisc, ирл. esc 'вода, мочур, блато'; -dama от ие. *dhāmā 'заселване, място за обитаване', сродно с гр. thaimós 'къща; сеитба, посаждане' от ие. *dhāmjo-, стинд. dhāman- 'място за живеене'. Това тълкуване на името отговаря на неговото местоположение при сливането на трите реки Марица, Тунджа и Арда.

Utus (Plin.) — река Вит; Utos (Prok.) — кастел на устието ѝ. Името се обяснява от ие. *ūdo-s от корен ие. *ūd-: *цед-: *цод- 'вода' в стинд. ud-ān- 'вода', гр. hýdos ср. р. 'вода' и пр.; ие. *d* е дало *t* по законите на тракийския език. От първоначална форма Utus се е получило в славянски *V-utъ, стбълг. *Вутъ (с протетично *в*- пред *т*), от последното — нбълг. Вит. Известни мъчнотии създава названието на обитателите на една част от Долна Мизия у Птолемей (II в. от н. е.) Oitensioi, което се смята производно от речното име Utus, следователно с *oi*, което може да предава дифтонг *ui* или *ii*, с предполагаема субституция на тези звукове в славянски чрез *ы* (Вл. Георгиев). Като се има пред вид обаче, че старобългарската гласна *ы* е от средния (дори според някои от задния) ред, мъчно е да се приеме подобно предположение. По всяка вероятност Oitensioi няма нищо общо с речното име Utus, а ще е производно от някое друго географско име, толкова повече, че от сведението на Птолемей може да се разбере, че това племе е населявало област близо до Черно море.

Vevocasenus vicus (в латински надпис) — село в областта на Филипополис (дн. Пловдив). Лат. vicus значи 'село', а Vevocasenus е латинско прилагателно от хибридно местно име *Vevocasa, съставено от трак. Vevo- и лат. casa 'къща, колиба'. Латинският облик Vevo- ще е произлязъл

от по-старо *Vaevo- (промяната *ae* > *e* е засвидетелствувана в латински от дунавските провинции в I в. от н. е.); въз основа на това можем да реконструираме името в тракийската му форма като *Vaivas или -ā и да го сравним с латв. МИ Vaiva (ливада), РИ Vāive, стпрус. Woywe, Wewa, Waywe (област). Думата, от която са произлезли тези имена, не е запазена в балтийските езици; може да се мисли за образуване със суфикса ие. -цā от корен на глагола *цei-: *цeiā-: *цī- 'вия' в лит. vūti vejū 'вия', стбълг. вѣти вѣж и пр.

Ziburulus (в латински надпис) — село в областта на Филипополис. Налице е синкопирана форма от по-старо *Ziburulus. Името в този облик е разширено със суфикса -ul- от дума, която е застъпена в лит. МИ Žiburių kaimas от лит. žiburys 'огън, светлина, нещо светящо; факел'.

Zérynthos (Steph. Byz.), Zérýnthion (Suid.), Zérinthon (Schol. ad Lykophr.), Zérynthon (Etym. M.), Zerynthium (Liv.) — пещера и град на о. Самотраки и в Тракия. Името може да се сравни с честото лит. РИ Žvėrinčius от основа Žvėrint-, производна от лит. žvėris м. р. (диал. и ж. р.) 'звяр', сродно със стбълг. звѣрь м. р., гр. thēr — от ие. *g'hūēr-.

Zilmissus (в литературен извор) — хълм в Тракия. Името е производно със суфикс от основа zilma- от ие. *g'hjmo- или -ā, която ще е родствена с лит. РИ Žilma, Žilmas (езеро), латв. zeīme 'зеленееща се трева или жито'.

horos Zyakozgeron (ὄρος Ζυαχοζερων в надпис от Грамади, около 25 км югозападно от Кюстендил) — селище, което е съществувало някъде на стария път Кюстендил — Кратово и Кочани. Думата hōros (ὄρος) е гръцка и означава 'граница, граничен камък, колона', или целият израз има значение 'граница (граничен камък) на Звакозрера (или -и)'. Ζυαχοζερων е следователно род. п. мн. ч. (в гръцки) от *Ζυαχοζερα или *Ζυαχοζεροι, селищно име, което е двусловно по структура и според нас ще е означавало 'светлите, белите камъни': Ζυαχοζ- предава възможно трак. *Zvakuz-, което е идентично по основа с латв. СИ Zvakūži, сродно с лит. РИ Žvakūtė — от лит. žvakė 'светлина, свещ', сродно с лат. fax (старо fāces) ж. р. 'факел, светлина (на небесни тела)' и др. — от корен ие. *g'hūək⁴: *g'hūōk⁴- 'мъждукам, светя'; вторият елемент на името -gera (или gerai) ще е произлязъл чрез асимилация

от първоначално *lĕra (респ. -ai) от ие. *lĕura 'камъни, камънак', срв. алб. lērë, -a 'камъни, скала; срутени камъни'.

Тракийски по произход са и известни брой названия, които не са засвидетелствувани в античните извори и които славяните сигурно са възприели от завареното тракийско население. Тук ще се спрем върху няколко географски названия от този род, за които е дадено сигурно или вероятно тълкуване.

А р д а — река, приток на Марица. Името се обяснява въз връзка със стинд. árdati 'тече, изтича', гр. ardō 'поливам'. Звукосъчетанието *rd* се явява вместо очакваното *rt* в тракийски поради асимилация по звучност.

В е л é к а — река, която се влива в Черно море южно от Ахтопол. Според Вл. Георгиев това име „не е ясно от гледна точка на българския език“. То не може да се обясни от никой от добре известните на Балканския полуостров езици, като гръцки, румънски, турски. Най-вероятно е, че имаме работа с наследство от предславянския, тракийски слой имена. Тълкуването на името се облекчава от наличието на точно съответствие в хидронимията на Литва: Velėkas се нарича там едно блато, а за обяснението на това название намираме в литовски и съответно съществително — velėkles 'място във водата, където се пере', производно от глагола лит. velėti (-ėju, -ėjau) 'пера (с бухалка)'. Откъм значение може да се сравнят немски водни имена като Wasch-Bach (поток), Waschsee (езеро), които са идентични по корен с глагола waschen 'мия, пера'.

Е р м а — река в Родопите, тече през с. Ерма-река и се влива в Голяма река, която е приток на Арда. Името е безспорно от тракийски произход и се обяснява добре като сродно с алб. jerm 'яростен, бесен' от ие. *ergmo-. Такова значение подхожда за планинска река. Названието на р. Ерма, която тече през гр. Трън, не се отнася тук, понеже, както доказва К. Иречек, то е пренесено по книжовен път в най-ново време.

К н и ш а в а — дял в Рила планина. Името е засвидетелствувано от XII в. в т. нар. народно житие на св. Иван Рилски (познато по препис от XV в.). То не може да се изтъкува от български. Вероятно имаме работа с пославянено чрез суфикса *-ava* тракийско име, което ще е гласяло *Knisa(s) или под., успоредици на което намираме в литовски: МИ Knisà, в латвийски МИ Knīsi, Knīši, Knīsu-kalns

(планина). Тези имена се обясняват от лит. knīsti (-sù, -s(i)au) 'ровя, разравям, тършувам', knỹsis 'ровене'. Трак. *Knisa(s) ще е означавало следователно 'ровина'.

М а р и ц а. Μαρῖτζα (G. Akrop., XIII в.) — името на тая река, засвидетелствувано като Марница у Владислав Граматик (от 1479 г.), макар и да съдържа славянския суфикс *-ица*, се приема за тракийско по потекло. То е родствено с дак. ΡΙ Marisos, днес румън. Mureș, унг. Maros, англосакс. merisc м. р. 'блато', срвнем. mersch 'мочур, блато', срлат. marisca 'същ.' (германска заемка), стбълг. морје и пр. Запазването на краткото тракийско *-a-* в името показва, че славяните сравнително късно, след VIII—IX в., са узнали и заели това име от завареното население в Тракия: предполага се, че то ще е означавало средното и долното течение на реката.

Н е с л а — село в Годечко. Името ще е било първоначално речно, в подкрепа на което се явява наличието на ΡΙ Несла в Русия (означава две реки, от които едната е ляв приток на Птич в басейна на Припет, а другата е ляв приток на Припет), което се смята като вероятно балтийско. Като изходна форма можем да приемем *Nestlā от ие. *Ned-tilā от корен *ned- в стинд. nádati 'звучи, гърми, шуми', nadī-j. р. 'река, течение'. Следователно Несла е сродно с тракийското ΡΙ Nestos, за което вж. стр. 42.

О с о г о в о — планина. Познати са още формите *Осогов*, *Осогова* и *Осоговска планина*. Най-старите податки за името са засвидетелствувани в славянски извори: *горы Усоговьскнѣ* от XIII в.; на *Усоговѣ* от 1347 г. и т. н. Това име може да се изтъкува добре като тракийско от праформа ие. *Ok'o-ghēcā (-os) или *Ok'o-ghēcom, която е дала в тракийски *Asagav- 'камениста страна (област), камениста планина': Asa- 'каменен', което се среща и в ΡΙ Asatus (вж. стр. 31) и gav- 'страна, област', сродно с гот. gawī 'страна, местност', ствнем. gawī, нем. Gau, армен. gavar 'страна, област', предгръцки gaia. атич. gē 'земя, област'. В славянски името е било възприето доста рано, поради което трак. *a* е дало *o*, както в най-старите заемки в славянски, следователно трак. *Asagav- > слав. *Осоговъ*, респ. *Осогово*. Това тълкуване на името в значение на 'камениста планина' се съгласува добре с географския характер на планината, особено на източния ѝ дял. Известно е, че реките,

които извира в Осогово и протичат през областта Каменица (!), свличат твърде голямо количество едър каменлив материал (според Й. Захариев).

Панега, наричана още *Златна Панега* — река, десен приток на Искър; *Глава Панега* се казва нейният извор. Името *Панега* е производно от тракийската дума *pan(i)- 'блато, мочурище' и е сродна със стпрус. rapnean 'тресавище'. От същия произход са и засвидетелствуваните в гръцки и латински извори географски имена Panion (селище), РИ Panisas, Pannysis (вж. стр. 44). Поради запазването на краткото тракийско *a* в славянската форма на името *Панега* трябва да се предполага, че то е било късно заето у славяните (след VIII—IX в.).

Б. ЛИЧНИ ИМЕНА

Тракийските лични имена по структура са двусловни и еднословни; между еднословните има нерядко такива, които са съкратени форми от двусловните. По-долу ще бъдат разгледани подборно в азбучен ред известен брой тракийски имена, за които има вероятно или правдоподобно тълкуване.

Bendidōga ж. р., [B]endidōgos (или [M]-) м. р. Според Д. Дечев името е хибридно: трак. Bendis (божество) и гр. -dōra, -dōros. Доколкото е познато, хибридни имена в антропонимията са редки. Затова по-вероятно е да се приеме, че имаме работа с тракийско по начало лично име, което ще е гласяло *Benditōrā, респ. -as със значение 'дар на Бендис (божество)', с втори елемент -tōr- от ие. *dōr- в гр. dōron, стбълг. даръ, армен. tug. Името е било покъсно погърчено, като трак. -tōrā е било преобразено в -dōra (респ. -as > -os). За името на богинята Bendis, което се среща и като лично, вж. стр. 69.

Brinkazis, Brinkazeis, Brinkainos (в надписи). Сродно лично име лежи в основата на лит. MI Brinkiškių vienkiemis, латв. MI Brīkūzis, Brīkumi. От същия корен в пълната е-степен са засвидетелствувани славянски лични имена като пол. Brzęk, Brzęko, бълг. Брекоя м. (от стбълг. *Бракоя). Във всички тези случаи са налице прякори със значение 'дебел, пълен, дебелак', което реконструираме въз основа на лит. brinkti (brinkstu) 'отичам', слав. *bręknōti *bręknō 'същ.' в пол. na-brzęknać 'същ.',

рус. брякнуть и т. н. От същия произход е очевидно първият елемент на сложните тракийски лични имена Brinkazenis и Brinka-zeris.

Bruzos м. (в надпис от Асеновград). Идентично с лит. ЛИ Brūžas, Brūžis, Brūžė, балт. (от 1595 г.) ЛИ Bruzas, латв. ФИ Bružis, Brūžis, които се обясняват от лит. brūžas 'който винаги бяга насам-натам, без цел', слав. *бръзъ, бълг. бръз, схр. бръз.

Býzas, Byzēs, Byzos м. — често тракийско лично име. Обяснява се от ие. *bhūg'o-s в авест. būza- м. р. 'козел', армен. buz 'агне'. Срв. циганското ЛИ Бузо, ФИ Бузов, а също така съществителното циг. buzni 'коза'.

Cerzula м. (в надписи от Зъхненско, Гръцка Тракия). Идентично по основа с лит. ЛИ Keršulis, производно от лит. kēršas 'с бели и черни петна' (повече вж. при ЛИ Kersēs, стр. 63).

Dentupēs м. (в надпис от място между Драма и Бук). Двусловно име със значение 'момче, син на рода (племето)': Dentu- от ие. *g'ēnt- в лат. gēns, -ntis 'род, племе'; и -pēs от по-старо pas = гр. paus (върху атически вазе) 'дете', кипр. pas 'същ.'. Първият елемент Dentu- се съдържа вероятно и в тракийските лични имена Dentu-brisa м., Dentu-staina ж., чийто втори елемент не е ясен, още в Dentu-sucu и под. (вж. по-долу), освен това и в съкратени имена като Dento м., Dentus ж.

Dentusucu ж. (в надпис от Търновско), Dentusykos (в надпис от Пазарджишко), Dentysykos (в надпис от Ямболско). Двусловно име на жени със значение 'момиче (дъщеря) на рода, племето': Dentu- = трак. *dēnt- 'род, племе', сродно с лат. gēns, -ntis 'род, племе': -sucu, -sykos = *suk- 'момиче', сродно с кимр. hogen 'момиче' от ие. *sukā. Вторият елемент се съдържа още в тракийските лични имена Epte-sykos (Eptē-sykos), Eptē-sychis, Rhymē-syakis. От подобни двусловни имена са възникнали чрез съкращаване на първия елемент имената Sukus м. (в надпис от Пловдив), Sukias м. (в надпис от Радомирско), Sukios м. (в надпис от Кюстендилско).

Deorus м. (в надпис от Солун). Може да се разчлени като Deo-rus 'син на бога': Deo- представлява гърцизирана форма на предполагаемо трак. *desa- от ие. *dh₂eso- 'бог', сродно с гр. theós 'бог'; -rus = гр. атич. paus 'дете, син'.

Deospor, Deospuris м. (в надписи от Ксанти, Ст. Загора, Чирпанско и пр.). Името е двусловно със

значение 'син на бога': Deos- (род. п.) е гърцизирана форма в м. *Desas- 'на бога' (вж. предходното име); -por-, -puris 'момче, син' е сродно с лат. puer 'момче' и с втория елемент на Marci-por-, Nae-por-, Oli-por- (имена на роби). По-край Deos-por-, -puris се срещат и формите Diporis, Di(upor)is със същото значение. От подобни сложни имена се е получило чрез съкращаване тракийското лично име Poris м. (в надпис от Сливенско), а чрез разширение на същото чрез суфикс -iz- (-is-) Purizia ж. (в надпис от Чирпанско). Трак. -puris е предавано и под формите -puris-, -puros (в гръцки надписи), -purgus-, -purg (в латински надписи) в лични имена като Αρη-πυρος м., Γυπαί-πυρις ж., Δι(α)πυρος м., Επτγ-πυρις ж., Ζιε-purgus-, Zy-purg м.

Desakenthos м. (в надпис от Пазарджишко). Името означава 'чедо, потомък на бога': Desa- от ие. *dh̥e-so- 'бог', сродно с гр. theós 'бог', лит. dvasià 'дух'; -kenthos 'чедо, потомък' от ие. *ken-to-s, сродно с лат. ge-cens-, -ntis 'пресен, млад, нов' от корен ие. *ken- 'произлизам, започвам' и също наименования на деца и малки на животни, срв. по-нататък от същия корен стинд. kanína- 'млад', kanyā 'момиче', кимр. senau 'младо куче или вълче' от ие. *k₂neō : *ken-, с друг суфикс стбълг. ѿΔΔ, бълг. чедо. Очевидно идентично с Desakenthos е регистрираното в надпис от Майнц (Германия) лично име Disacentus м., а също и личното име Dizakenthos (в надпис от Брезнишко). Първият елемент се среща и под формата Diza-, произлязла чрез редукция на неудареното е в i и чрез озвучаване на интервокалното -s- в -z-, засвидетелствувана в тракийски лични имена, като Diza-zelmis, Diza-pēs, Diza-por (вж. за тях по-долу). От подобни двусловни имена са възникнали чрез съкращаване на втория елемент извънредно честите в тракийски лични имена Dizas, Diszas, Diza, Dizēs и под. От Desakenthos чрез съкращаване са се получили простите лични имена Kenthos, Kentis м.

Diaskenthos, Diascenthus, Diascintus м. (в надписи от Чирпанско и Рим). Сложно име със значение 'чедо, потомък на бога': от Dias- (род. п., ие. *diōs) от ие. *d̥iēus 'бог' в стинд. dyāuh 'небе', гр. Zeus 'Зевс' (Dias- с d в м. очакваното t под влияние на многобройните гръцки лични имена с първи елемент Diei-, Dii-, Dios-, Di-); -kenthos, -centhus 'чедо, потомък', за което вж. предходното име.

Diazelmis м. (в гръцки източник от Египет). Името означава 'потомък на бога': Dia- 'бог' (вж. предходното

име) и -zelmis 'потомък', сродно с лит. želmuō, -eĩs 'растение' и 'издънка, потомък', латв. zēlme 'пищен растеж', ФИ Zelmin. Тракийската дума -zelmis се среща като съставен елемент още в редица двусловни лични имена като Ab-zelmis, Aulu-selmis, Abru-zelmis, Diza-zelmis, Ebry-zelmis, Dulē-zelmis, Mestu-zelmēs и др.

Diazenis м. (в надписи от Кюстендил и Чирпанско), Diuzenes м. (в римска диплома). Името се отъждествява от В. Томашек насам с гр. Dio-génēs 'роден от Зевс, божествен', келт. Divogenus: Dia-, Diu- 'бог' (вж. предходното име) и -zenis, -zenēs от корен ие. *g'en- в стинд. jānati 'произвежда, ражда', стлат. genō 'раждам', кимр. genni 'роден съм'.

Dizarpēs м. (в литературен иззор). Името означава 'дете, син на бога': Diza- 'бог' е идентично с Desa- в ЛИ Desa-kenthos (вж. по-горе), а -pēs 'дете, син' — с втория елемент на ЛИ Dentu-pēs (вж. по-горе).

Dizaporm м. (в латински надпис). Името означава 'момче, син на бога': Diza- = Desa- в ЛИ Desa-kenthos (вж. по-горе), а -por е идентично с втория елемент в ЛИ Deos-por (вж. по-горе).

Dizazelmis м. (върху монети на одризите от I в. пр. н. е. и в надписи от областта на Пангей и Олбия). Името означава 'чедо, потомък на бога': Diza- = Desa- в ЛИ Desa-kenthos (вж. по-горе), а -zelmis е идентично с втория елемент на ЛИ Diazelmis (вж. по-горе).

Drenis м. (в надпис от Чирпанско). Името е сродно с алб. гегийски dre, dreni м. р. 'елен' от ие. *dhren-.

Eptaikenthos, Eptakenthos, Eptekenthos, Eptēkenthos, Eptacentus, Eptacens, Iptacens, Eptesens, Eptesentus, Eftacensus, Eftecenthus м. — често тракийско лично име (в надписи от Чирпанско, Пазарджишко, Радомирско, Кюстендил, София, Казанлъшко, Търново, Глава Панега и др.). Означава 'чедо, потомък на Епта (богиня)'. За -kenthos 'чедо, потомък' вж. при името Desakenthos. Епта- според Д. Дечев е идентично с името на малоазийската богиня Hipta, Heipta, което първоначално гласяло Hepta.

Eptaper м. (в надпис от околността на Търново). Името означава 'момче, син на Епта (богиня)'; вторият елемент -per, който се среща още в тракийските лични имена Zi-per, Olu-per, Reci-per, Seici-per се извежда от ие. *p̥er(o)- или *p̥(o)ér(o)- и се смята родствен с лат. puer 'дете,

момче, син'. Същата дума е позната и на дакийския език, засвидетелствувана е в надпис от Дакия: *Decabalus per Scorilo* 'Децебал, син на Скорило' (Скорило е дакийски вожд).

Eptaporis, *Heptaporis*, *Eptēporis*, *Eptiporis* м. (в надписи от Разград, Чирпанско, Търновско, Унгария). Името е сложно и има същото значение като *Eptaper*: 'син на Епта'; вторият елемент *-poris* е = *-puris*, за което вж. по-горе при имената *Deos-por*, *Deos-puris*.

Eptarys м. (в надпис от Петричко), *Eptērys* ж. (в надпис от София). Името означава 'дете на Епта (богиня)', за *-rys*, *-rus* 'дете' вж. при ЛИ *Deo-rus*.

Eptēryris, *Epteryris* ж. (в надписи от Елховско, Чирпанско, Пазарджишко и от горното поречие на Хеброс). Името е идентично с *Eptaporis* (вж. по-горе).

Eptēsychis ж., *Eptēsukos* и *Eptesukos* м. ж. (в надписи от Ивайловградско, София и Чирпанско). Името означава 'момиче (resp. момче) на Епта (богиня)'; вторият елемент *-sychis* (с *ch* от ие. *k*), *-sykos* е сроден с кимр. *hogen* 'момиче' от ие. **sukā*, *hogyn* 'момче, момък, юноша' (вж. по-горе и при името *Dentu-sucu*).

Eptenis, *Eptenēs* м. (в надписи от Чирпанско, Пазарджишко, Михайловградско). Името е разширено със суфикса *-en-* от първия елемент *Epta*, *Epte-* в сложни тракийски лични имена, като *Epta-kenthos*, *Epta-per*, *Epteryris* и пр.

Eptezenis, *Epteizenis*, *Eptezenus* м. (в надписи от Ст. Димитров (Дупница), Карнобатско, Пазарджишко, Врачанско). Името означава 'роден от Епта (богиня)'; *-zenis*, *-zenus* е от ие. **g'en-* 'раждам' (вж. по-горе при името *Dia-zenis*).

Ezbenis, *Esbenus*, *Hesbenus*, *Hezbenus*, *Esbeneios* м. (в надписи от Гоцеделчевско, Хасковско, от Гюмюрджина или Кавала, от долното течение на р. Алутас в Румъния и др.). Името е производно със суфикса *-en-* от тракийската дума за кон, която ще е гласяла приблизително **esva-s* или **ezva-s* от ие. **H₂ek'wo-s*, сродна с лат. *equus*, стинд. *ásva-h* 'кон', авест. *aspa-* 'същ.'

Gaidrēs м. (в надпис от Амфиполис, при устието на Струма). Името се обяснява от прилагателно, сродно с лит. *gaidrūs* 'светъл, ведър (за време)', гр. *phaidrós* 'блестящ, светъл, радостен' (срв. и в гръцки лични имена *Phaidros*, *Phaidrōn*), от ие. **g'h₂edr-* 'светъл, блестящ' от корен ие. **g'h₂eid-*: **g'h₂eid-*.

Kersēs м. (от о. Самос), *Kersos* м. (в гръцки извор от Мемнонион), *Kerza* ж. (в надпис от Пловдивско). Успоредици на тези имена намираме в старопруски: ЛИ *Kerse*, *Kerso* (род. п. *-onis*), в литовски: ЛИ *Keršis*, *Keršibys* (1585 г.), в старолатвийски: ФИ *Kersse* (Hans). Всички тези имена се обясняват от лит. *kéršas* 'напръскан с бели и черни петна' от ие. **k(ʰ)er(ə)so-s*, сродно със стбълг. *чрънъ*, стинд. *kršná-* 'черен, тъмен'. Откъм значение срв. бълг. ЛИ *Черньо* м., *Черна* ж., стчеш. ЛИ *Črch*, *Črna* и др. Тракийското прилагателно *kersas* 'черен' се съдържа очевидно и в сложните тракийски лични имена *Kerse-bleptēs*, *Kerso-bleptēs* (одризки цар от 359—341 г. пр. н. е.) и *Kersi-baulos* (тракийски цар), чиито втори елементи не са изтълкувани досега задоволително.

Ketriporis м. (върху монети от 283—284 г. и в литературни извори), *Cet(r)ip(ori)s* м. (в надпис от Добруджа); варианти: *Kedriopolis*, *Kedreipolis*, *Kedropolis*, *Kedgēpolis*. Сложно име, което ще е означавало 'четвърто дете (син)': *Ketri-*, *Ketre-* от ие. **kʰetr-* в гр. *tetra-* 'четири-' в сложни съществителни, лат. *quadru-pēs*, гал. *Petru-corii* 'принадлежащите на четири племена', кимр. *pedry-* 'четирикратен' и пр.; *-poris* е вариант на *-puris* 'момче, син', за което вж. по-горе при *Deospor*. Тракийската дума *ketri-*, *ketre-* се съдържа и в тракийските лични имена *Ketrēzeis* м. (в надпис от Драма), *Cetrilas* м. (в надпис от Кобалище), *Ketri-zeris* м. (в надпис от Варна).

Mokasokos ж. (в надпис от Ст.-димитровско). Сложно име от ж. р. със значение 'момиче (дъщеря) на рода': *Мока-* = *Muka-*, за което вж. следващото име; *-sokos* е идентично със *-sucu*, *-sykos* 'момиче' в ЛИ *Dentu-sucu* (вж. по-горе).

Mukaboris м. (в надпис от Чирпанско), *Mukaburg* м. (в надпис от Новозагорско), *Mukaburgis* (в надпис от Харманлийско). Сложно име със значение 'мъж, син на рода': *Muka-* е сродно с иран. *muka-* в осет. *muga* 'семејство', *muggag* 'семе, род'; вторият елемент *-boris*, *-bur(is)* е сроден с алб. *burrë* 'мъж' от ие. **bh₂rno-s*. Тракийската дума *muka-s* 'род, потомство' се съдържа още в редица двусловни имена като *Muka-kakēs*, *Muka-tralis*, *Muka-zeras*, *Muka-kenthos*, *Muka-poris*, *Muka-zenis* и пр., за втория елемент на първите три имена няма досега задоволително тълкуване. От подобни двусловни имена са се по-

лучили по-късно чрез елиминирание на втория елемент личните имена в тракийски Mukas, Mukos м., Muka (Muca) м., които са засвидетелствувани и под формите Mokas, Моса, Mokkas, Mokkos, Mokkus. Производни от подобна основа с различни суфикси са тракийските лични имена Mukazeis, Mukasēs, Mucasis, Mukasos, Mukala(s), Muccala, Mucalus.

Mukakenthos м. (в надпис от Пазарджишко, Елховско, Сливенско и др.), Mucasantus м. (в надпис от Османпазар, дн. Омуртаг). Името означава 'чедо, потомък на рода'; за Muka- вж. предходното име, а за -kenthos 'чедо, потомък' при името Desa-kenthos.

Mukapaibēs, Mucapaibes м. (в надписи от Поповско). Двусовно име с приблизително същото значение като предходното — 'дете, син на рода', с втори елемент -paibēs (-is) от ие. *paūis 'дете, момче' в гр. paus (върху атически вази), pais, беот. παῖς. Същата тракийска дума се съдържа и в личното име Ditupaibis (в надпис от Амфиполис, при устието на Струма). От подобни двусовни имена са се получили чрез съкращаване личните имена Paibēs (в надпис от Зъхненско, о. Тасос), Paibes (в надпис от Филипи), Paibis (в надпис от Амфиполис) и пр.

Mukaporis, Mokaporis, Mukaporeis, Mucapor, Mocapor, Mokaporis, Mokapogōs м., Mucapogōa м. и ж. — често тракийско лично име със значение 'момче, син на рода': Muka-, Moka- (вж. предходното име) и -puris (-poris) 'момче, син', за което вж. при името Deospor.

Mukaruīs м. (в надпис от Пазарджишко), Mucaruīs м. (в надпис от Дакия), Mucarus ж. (в латински надпис). Двусовно име със значение 'дете, син на рода': Muka-, Muca- 'род', за което вж. Mukaboris; -ruīs, -rus =гр. paus (върху атически вази) 'дете, син'.

Mukazenis м. (в надписи от Кюстендилско, Пазарджишко, Глава Панега и др.), Mukasēnēs м. (в надпис от Пазарджишко), Mucasēnēs м. (в надпис от Белолатинско). Двусовно име: за Muka- 'семейство, род' вж. Muka-boris, за -zenis 'роден, родом' вж. Dia-zenis.

Putros м. (в надпис от Ивайловградско). Името е идентично по основа със старолатвийските ЛИ Putre, ФИ Putre (Jan), Puttre (Michel), латв. ФИ Putris, Putra, стлит, ФИ Putr (Jan) и др. В тези имена се крие прякор със значение 'кресльо, бърбица, дърдорко', срв. латв. putrūt, putrāt (-āju) 'кряскам, крещя, бързо говоря'.

Rhaskos м. (в гръцки литературен извор) — владетел в областта над Филипи, Беломорска Тракия. Името е сродно със ствнем. rasc 'бръз', нем. rasch 'същ.', стнорд. rōskr, англ. rash 'пъргав, подвижен, жив; ловък'. Възможно е Rhaskos да е възникнало чрез съкращение от двусовното ЛИ Rhaskuporis (вж. по-долу).

Rhaskuporis, Rhaskyporis, Rhēskuporis, Rhaskupolis, Rascupolis, R(h)escupolis (в литературни извори) — име на трима тракийски царе, а също така на боспорански царе. Името е двусовно с първи елемент Rhasku- 'бръз' (вж. предходното име) и -poris 'момче' (вж. за него по-горе при Deospor).

Rhēskutormē ж. (в надпис от Пазарджишко), Rescuturme ж. (в надпис от Карлсбург). Името е двусовно с първи елемент Rhēsku- = Rhasku- 'бръз' (вж. за него по-горе при Rhaskos) и втори -turme, -tormē, което се обяснява от ие. *drem- 'бягам' в стинд. drāmati 'бяга', гр. drōmos 'бяг'. Rhēskutormē ж. означава следователно 'бърза на бягане'. Вторият елемент се среща и в тракийски лични имена, като Smordo-tormos, Bu-torma, Dotu-turma.

Rhēsos м. (Hom., Aristoph. и пр.), Rhesus (Cic., Verg. и пр.) — известен тракийски цар; Rhēsos, Rhesus, Resus (в надписи). Името означава 'цар', от ие. *rēg- в лат. rēx 'цар', стинд. gāj- 'същ.'

Satrēs м. (в надпис от Чирпанско) — вж. за това име по-нататък при племенните названия, стр. 69.

Sautes м. (в надпис от Misenum). Името е идентично по основа със стлатв. ФИ Sautte (Diderick), латв. ФИ Sautin, които се обясняват като прякор от латв. sautis 'ленив човек, който непрекъснато спи; дремльо'.

Skaris м. (в надписи от София и Девня). Д. Дечев сравнява келт. ЛИ Scarius, Scarus (без обяснение). Не е изключено трак. Skaris да е сродно с латв. ФИ Skaris, лит. ФИ Skarā, стчеш. ЛИ Zkor, струс. ФИ *Скора* (Яков, Андрей), които се обясняват от балтослав. *skār- 'бръз', стбълг. скоръ, рус. скорый, чеш. skory.

Skīlas м. (в литературен извор). Вероятно идентично с лит. ЛИ Skylė и старокурийското ЛИ Schille, които може да се обяснят от лит. skilti (skiliù, skýliau) 'разпалвам огън' и преносно 'бягам бясно, яздя'.

Surā- в ЛИ Suratralis м. (в надпис от Асеновградско). Първият елемент на това сложно име се сравнява със стинд. śūra-h 'герой, войн', авест. sūra- 'силен, смел, могъщ; герой'.

Taruthin(n)as, Tarusinas, Tarutinos m. (предимно в литературни извори). В един надпис от Тесалия е изрично посочено тракийското потекло на носителя на това име, поради което Д. Дечев го е включил в тракийските езикови остатъци. То би могло да се обясни като двусловно: Taru- от ие. *dogu- в гр. dóry 'дърво' и 'копие', стинд. dāru- ср. р. 'дърво', хет. ta-ru- 'дърво, дърва'; вторият елемент -thin(n)as, -sinas не е съвсем ясен, вероятно се отнася като родствен към лат. teneō, -ēre 'държа' (от редуцираната степен на същия корен), така че името би могло да означава в цялост 'държащ копие, копиеносец'.

Zilēs m. (в надпис от Санданско). Името е сродно с лит. žilas 'сивокос', латв. zils, zilš 'син', срв. и стлатв. ФИ Zylan (Beyth).

Zipaibēs, Zipaibes m. (в надписи от Гръцка Тракия). Името е сложно, със значение 'дете, син на бога': Zi- =zi-, съкратено вм. zio-, zia- или под., със z вм. d (t) поради изравняване с формата за именителен падеж, срв. гр. Zeus от *dīēus, обаче род. п. Díos; -paibēs 'рожда, син', за което вж. по-горе при Mukapaibēs.

Ziperg m. (в литературен извор от IV в., в латински надписи и пр.). Двусловно име със значение 'син на бога (Зевс)': Zi- 'бог' (вж. предходното име) и -perg, сродно с лат. puer 'момче, син', от ие. *p̥er(о)- или p(о)ćer(о)-.

Zirugōn, Zeirugōn m. (в надписи от Филипи, Атос, Горно Крушево, Македония). Двусловно име със значение 'момче, син на бога (Зевс)': Zi- 'бог' (вж. по-горе при ЛИ Zi-paibēs) и -pur(ōn) 'момче, син' = трак.-pur- в ЛИ Deos-por, Deos-puris (вж. по-горе).

Zirugos, Zeirugos, Zierugus, Zyrug (в литературни извори, в надписи от о. Тасос, Кобалище при Филипи и Белослатинско). Името е идентично с предходното.

В. ПЛЕМЕННИ ИМЕНА

Тълкуването на племенните и народностните названия е свързано с мъчнотии, тъй като нерядко те не принадлежат на езика, говорен от съответното племе. Достатъчно е да посочим, че и до днес липсват задоволителни етимологии за имената на повечето славянски народи, като *сърби, хървати, словенци, чехи, словаци, руси*, па дори и за нашето народностно име *българи*, за което сигурно се знае, че не е

от славянски произход. Няма нищо чудно, че и самото име на траките, макар и да е обилно засвидетелствувано в античните извори от Омир насам и в епиграфски материали, до днес не е изтълкувано задоволително (предложените опити за обяснението му от И. И. Русу и др. са наивни).

Названието на едно от големите тракийски племена бесите, засвидетелствувано под формите Bessoī (Hdt., Dio), Bessoī (Eust. към Il.), Bessoī (Strab.), Bessi (Caes., Cic., Liv., Plin.), се обяснява от ие. *bhendh-so- 'обвързан към нещо' (напр. към договор или към вяра) от корен ие. *bhendh- 'вързвам' и се смята родствено с алб. besë 'договор, вяра, примирие', стирл. bēs(s) 'навик, обичай'. Тази етимология изглежда на пръв поглед вероятна, но би трябвало да бъде подкрепена със семантични успоредици, каквито засега не са познати. Освен това изпадането на *n* пред *s* (респ. пред други фрикативни съгласни) не е засвидетелствувано със сигурност в тракийски.

Има случаи, когато племенното название е по начало жителско име, производно от географско, както е например при названието Apsinthioi, племе, което е населявало областта северно от Тракийски Херсонес (Галиполи). Това название се обяснява като производно от Apsinthos, Apsynthos, означаващи гранична река и главно селище на апсинтиите (вж. стр. 30). Тракийското племе Mygdones (Strab.) е било наречено така по името на областта Mygdonia (първоначално Mygdōn). Названието Panáioi (Thuk.), което е принадлежало на част от тракийското племе едони, също така представлява по начало жителско име, производно от географско, в което се крие тракийската дума *pan(i)- и под. със значение 'блато, мочурище', съдържаща се в тракийски речни имена като Panisas, Panax и пр. (вж. стр. 44).

Названието на голямото тракийско племе одриз, засвидетелствувано от V в. пр. н. — Odrýsai (Hdt., Thuk.) и по-късно под формата Odrysae (Liv.), Odrusae (Tac.), се обяснява напоследък (Вл. Георгиев) от името на главния им град Odrysa или Odrysia (Steph. Byz.). Приема се, че това е градът Uscudama (по-късно Адрианополис), чието име е тракийско (вж. стр. 54). Малко е вероятно обаче един и същ град да е носел две различни имена от един и същ произход (тракийски), и то у едно и също племе. Поради по-късното засвидетелствуване на второто име Odrysa (-ia) съм наклонен да приема, че това име ще е било дадено от гърците по-късно на града Ускудама, след като последният

се е утвърдил като главно селище на одризите, т. е. градът е бил назован с ново име, вторично по произход, със значение 'одризки (град)' (срв. формата Odrysia у Steph. Byz.). Самото племенно название Odrysai ще е било тотемно название, производно от името на видрата в тракийски: то ще е гласяло *Udrusai (с *dr* вм. очакваното *tr* поради асимилация по звучност) от ие. *udr-us-oi, срв. стинд. udrá-h 'водно животно', авест. udra- м. р. 'видра', гр. hýdros, ствнем. ottar, с и лит. údga, слав. **вѣдра**. Тотемни названия ще са били очевидно и две други племенни имена:

1. B é b r y k e s (Apoll. Rhod., Theokr. и др.), които са живели в областта отсам и отвъд Босфора, чието име е означавало 'бобри(те)', срв. лит. bēbrus, bēbras, стпрус. bebrus, слав. *bebrъ в бълг. СИ *Беброво*, ствнем. bibag и пр. от ие. *bhebhru-s, респ. -o-s.

2. B y s n a i o i (Steph. Byz.), част от бебрюките; името означава 'кози' или 'козли', срв. циг. buzni 'коза', авест. būza- м. р. 'козел' — от ие. *bhūg'o-s.

Племенните названия може да изразяват характерни качества на носителите им. Такива са например:

1. D á r s i o i (Hekataios у Steph. Byz.), Dersáioi (Hdt., Thuk.), съседи на сапенте и едоните в Егейска Тракия. Името е сродно със стпрус. ЛИ Dersko, Dirse, лит. МИ Darsiškių káimas (им. п. мн. ч. Darsiškiai), които се обясняват от стпрус. dyrsos в израза dyrsos gyntos 'способни, смели мъже', сродно със стинд. dhršnú- 'смел, храбър, дързък', авест. daršyu- 'смел, силен', гр. thrasýs 'смел', гот. ga-dars 'осмелявам се'. Трак. Darsioi, Dersáioi е произлязло от ие. *dhorso- (респ. *dherso-).

2. K í k o n e s (Hom., Hdt., Strab.), Cicones (Plin., Ovid. и пр.), племе между Бистонското езеро и долното течение на Хеброс; ед. ч. Kíkōn, засвидетелствувано и като лично име, от ие. *g^higō(n), сродно със ствнем. queh, quek 'жив', нем. keck, швейц. check 'силен, як', англосакс. cwicu, стнорд. kvikr, kykr 'жив, подвижен', англ. quick 'жив, бръз' от ие. *g^hig-, срв. и латв. dzīga 'живот'.

3. S k a i ó i (Hekataios у Steph. Byz.; Strab.), Skaibóai (Polyaen.), народ между Троя и Тракия. Името е идентично с гр. skaiós 'ляв', лат. scaevus 'същ.' от ие. *skaiwo-s (*skaiwo-s). В страната на скаите е имало река Skaiois potamos и селище Skaion teichos (Strab.). Възможно е речното име да е първично (срв. откъм значение бълг. РИ *Лева река* във

Врачанско), а племето да е било наречено по името на реката.

Названието на сатрите — Sátrai (Hdt., Hekataios у Steph. Byz.), племе, което е населявало областта между Места и Струма при пл. Пангей, се обяснява (В. Томашек, Д. Дечев) като сродно със стинд. kšatrá- ср. р. 'господство', авест. стперс. kšaθra- ср. р. 'господство, царство'. Не е изключено да е сродно с лит. (жем.) šatrūs 'жив, пъргав, суров', срв. откъм значение дадената по-горе стимология на племенното име Kikones. Засвидетелствувано е и ЛИ Satrēs, за което вж. стр. 65.

За названието на племето Trausoi (Hdt., Steph. Byz.), Thrausi (Liv.), които са населявали югозападния дял на Родопите, са възможни две обяснения: те може да са били наречени по РИ Trauos (гърцизирана форма на първоначално тракийско *Trausas), както бе изказано предположение по-горе (стр. 53), или представлява просто прилагателно, сродно с лит. traušus 'трошлив, крехък', латв. traušs 'трошлив' и 'студен, хладен (човек)', което се съдържа в старокурийското (балт.) ФИ Trouosz (Hansz), по-нататък със струс. **тѣшхъ** 'ленив; печален, мрачен', струс. ЛИ **тѣшхъ**, **тѣшъ**.

Г. ИМЕНА НА БОЖЕСТВА

Името на женското божество Bendis, род. п. -idos (Hegodan, Choer., Hesych. и в надписи), у траките, идентифицирано от гърците с Артемида или с Хекате, се обяснява като 'съединителка', 'покровителка на брачното съединяване и на съвместния живот', от ие. *bhendh- 'свързвам', сродно с авест. bandayaiti 'свързва', стинд. bándhana- ср. р. 'свързване', гот. англосакс. bindan, нем. binden 'свързвам'. Култът на Бендис е бил познат и във Витиния, Мала Азия.

Тракийското божество Sabázios (Orph., Aristoph. и др.), Sabádios (Artem. и др.), почитано и от фригите, се смята за идентично с Дионис-Бакх, по-точно това е спитет на Дионис-Бакх. Името добре се обяснява от ие. *sṷobhodhi-(i)o-s, сродно със стбълг. **свободъ** 'свободен'. Това тълкуване се подкрепя от факта, че един от гръцките епитети на Дионис-Бакх е Eleutherós, което е=eleutherós 'свободен'. Sabázios се определя като тракийско име поради това,

че в него *ie*. *o* е застъпено от *a*, а *di* е дало *zi*, което е характерно за тракийски.

Друго общо божество у траки и фриги е *Semelē* (многократно засвидетелствувано), богиня на земята, майка на Дионис от Зевс. Името се свързва с фриг. *zemelō* 'майка-земя', сродно със стбълг. *зѣмаѣ*, рус. *земля*, лит. *žemė*, латв. *zeme* и пр. и ще е гласяло **zeml'a* с епентетично *l*, както славянската дума от *ie*. **g'h(d)emjā*. Въмъкването на *-e-* между *m* и *l* в гръцкото предаване на името се обяснява с липсата на звукосъчетанието *ml* в гръцки.

Едно от най-популярните божества в Тракия и съседните ѝ области е *Zbelthurdos* (с варианти при предаването: *Zbelthiurdos*, *Zbelsurdos*, *Zbeltiurdos*, *Zberthurdos*, *Zberturdus*). Това име се среща и като епитет на Зевс. Обяснява се като двусловно: *Zbel-* (*Zber-*) принадлежи към латв. *zibele* 'бляскащ', глагол *zibelēt* 'святкам, блещукам, блестя'; *-thurdos* е сродно с немски *stürzen* 'сгромолясвам, събарям', ствнем. *sturzen* от *ie*. **(s)tr̥d-jo-*. Името ще е означавало следователно 'мятащ светкавици, мълнии', 'гърмовержец', което съответствува на гръцкия епитет на Зевс *Zeus keráunios* 'Зевс мълниеносец', срв. гр. *keranós* 'гръм, мълния'. Формите *Zberthurdos*, *Zberturdus* и под. могат да се обяснят чрез асимилация на *l*—*r* в *r*—*r*.

Като епитет на тракийския бог Херос се среща *Pyrumēulas* (варианти: *Pyrmēulas*, *Pyrymērylas*, *Pirmerulas*), очевидно сложно име, чийто пръв елемент се свързва с гр. *pyrós* 'царевица' от *ie*. **pūrō-*, срв. и лит. *pūrai* 'зимна царевица', латв. *pūči* 'царевица', цслав. *пѣро* 'лимец' и т. н.; вторият елемент е разширение от корена *ie*. **mēr-* 'голям, велик' в славянски лични имена на *-mĕrъ* (*Владимѣръ*), ствнем. *-mār* в имена като *Volk-mār*, *Hlodo-mār*, гал. *-māros* в имена като *Nerto-māros* 'голям по сила', стисл. *mār* 'голям'.

В един надпис от местността Кайлъка при Плевен се среща като епитет на Диана *Germetitha*, което е несъмнено двусловна дума, чийто втори елемент се свързва етимологично с гр. *titō* 'утринна червенина, утро, ден', алб. *ditë* 'ден'; първият елемент *Germe-* се сравнява (не съвсем убедително) с МИ *Germanía* от основа *germ-* < *ie*. **g^hherm-* 'топъл'. Вероятно чрез съкращение от *Germetitha* се е получило женското лично име *Titha*, *Thitha*, засвидетелствувано в надписи от Кюстендил, Цариград, Вигиния и др.

В надписи от Егейска Тракия се споменава „великият бог“ *Rincaleus* (или *Ringaleus*), чието име може да се изтълкува като 'бръз, ловък' от *ie*. **ur̥gh-*, ниска степен на корена *ie*. **ur̥gh-*, застъпен в гр. *rhímpha* (< **ur̥ghu-*) 'бързо, ловко', ствнем. (ge)ringi 'лек', срвнем. (ge)ringi 'лек, бърз, бързо приготвящ се'.

Един от често срещашите се в Тракия епитети на Асклепий, който се отъждествява с тракийския бог Херос, е *Zymdrēnós* (варианти: *Zymdrēnós*, *Zymlyzdriēnós*, *Zymyzrēnós*, *Zylmyzdrēnós* и др.). Налице е двусловна дума, чийто пръв елемент се свързва със стбълг. *змиѣ* 'змия' с епентетично *l* в *Zyml-*, като се взема под внимание змийският жезъл на Асклепий в изображения (Д. Дечев). Напоследък Вл. Георгиев (устно) предложи по-сполучливо тълкуване на името като 'змей воден': *zūml-* 'змей' и *-udrēnós* 'воден', производно от **udr-* 'вода', сродно с гр. *án-ydros* 'безводен', *hydrinós* 'отнасящ се до вода, воден'.¹

¹ През 1975 г. излезе една статия от Вл. Георгиев (вж. Балканско езикознание, XVIII 1, стр. 5—56), в която се тълкуват и други имена на божества у траките.

V. ЛЕКСИКАТА НА ТРАКИЙСКИЯ ЕЗИК

Пълна представа за словния имот на съвременните познати нам езици ни дават многотомните тълковни речници. По отношение на тракийски за съжаление не можем и да мечтаем дори за един скромен по обем еднотомен речник. Липсата на писменост у траките затруднява не само изследването на граматическия строй на техния език, но също и на словния му имот. Разгледаните в гл. III глоси са толкова малко, че въпреки тяхната безспорна стойност за изучаването на тракийския език, далеч не могат да дадат представа за лексикалното му богатство. За щастие този скромен брой глоси може да бъде допълнен с реконструирани лексикални елементи (предимно съществителни и прилагателни), които са послужили като градивен материал за собствени имена от всякакъв вид. По този начин към 23-те глоси се добавят още около 180 реконструирани думи, които заедно с глосите представляват вече основа за едно скромно речниче на тракийския език, който ще е притежавал не по-малък по количество словен имот от известните класически езици.

Тъй като глосите бяха предмет на гл. III, тук ще изброим само реконструирани тракийски думи (към тях е добавена и една дума, която се среща в тракийски надпис и е сигурно изтълкувана) с необходимите кратки податки.

a c h e l- 'вода, воден': РИ Achelōos, Achelōn, срв. лит. ВИ Akėlė (езеро), фриг. akala 'вода', ие. *ak^hel-.

a i z- 'коза': областно име Aizikē (в Тракия), срв. арм. aic, гр. aix, род. п. aigós 'коза', ие. *aig^h-.

a l a 'течение, поток': в МИ *Alaai-bria, срв. лит. ВИ Alajà (езеро), лит. alėti 'залят съм от вода', от корен ие. *el-: *ol- 'тека'.

a l t a (s) 'течение, поток': СИ Altos, срв. илир. РИ Altus, рус. (от балт.) РИ *Альта*, от корен ие. *el-: *ol- 'тека'.

a n (a) 'на, при': СИ An-asamus 'на Асамус (р. Осъм)', срв. авест. ана 'покрай, на', гр. aná 'на, покрай', гот. ana 'на, към' — ие. *ana.

a n g- 'крив, извиващ': РИ Angitēs, СИ Angissós, срв. стинд. aīcatī 'извива', ankā-h м. р. 'завой, извивка', гр. an-kos 'долина, бездна', ие. *ank-, *ang-.

a n t (i) 'срещу': СИ Anti-sara, срв. стинд. ānti 'насреща, наблизо', лит. aīt 'към, срещу', тох. ānt 'през', гр. anti 'срещу' и пр. — ие. *hanti.

a p a, a p h u s 'вода, река; извор': СИ Burd-apa, Ost-arhos, срв. стпрус. аре 'река', apus 'извор', стинд. āp- ж. р. 'вода'.

a p s a 'трепетлика': СИ и РИ Apsinthos, Apsynthos, ПЛИ Apsinthioi, срв. латв. apse 'трепетлика', стпрус. abse, пол. osa (от праслав. *apsā), ствнем. aspa 'трепетлика'.

a r m a 'блато, мочурище': СИ *Armula, Harmonia, срв. лит. arma 'мочурище, локва', армуō, -eīš 'съш.'

a r s- 'тека; течение, река': МИ *Arsela, срв. стпрус. РИ Arsio, Arse, стинд. ārṣati 'тече', хет. arš- 'съш.'

a r t a (s), a r d a (s) 'течение, река': РИ Artānēs, Artiskos (Artakēs или -os), Арда, срв. стинд. ārdati 'тече', гр. ardo 'оросявам'.

a r z a s 'бял': РИ Arzos, срв. гр. argós 'бял', тох. A arki-, B ārkwi- 'бял', хет. ḫar-ki-iš (harkis) 'бял', ие. *arg^h-.

a s a (s) 'камък', a s (a) m- 'каменен': планинско име *Осо-гов(о)* от трак. *Asa-gav-; РИ Asamus, срв. стинд. aśman- ср. р. 'камък; небе', авест. asman- 'съш.', пеласг. asāminthos '(каменна) вана', лит. akmuō, -eīš 'камък', ие. *ak^hmo-.

a t 'при, към': МИ Asermos (от по-старо *At-sermos) 'при Сермос (р.)', срв. лат. ad 'към, при', стисл. at 'при, срещу', ие. *ad-.

a t h- 'висок, стръмен бряг, височина': МИ Anthium (Antheia), днес *Атия*, Athōs (Athōn), срв. гр. aktē 'стръмен бряг, полуостров, нос', ие. *akt-.

a t (u)- 'течение, поток': РИ Atlas, срв. латв. РИ Adula, нем. Attel, авест. aḍi- 'течение, поток, канал' — ие. *ad(u)-.

b e b r u s 'бобър': ПЛИ Bébrykes, срв. лит. bėbrus 'бобър', стпрус. bebrus, бълг. СИ *Бобр-ово*, ствнем. bibar и пр. — ие. *bhebhru-s (-o-s).

b e n d- 'свързвам': БИ и ЛИ Bendis, срв. стинд. bān-dhana- ср. р. 'свързване', авест. bandayaiti 'свързва', гот., англосакс. bindan, нем. binden 'вързвам' — ие. *bhendh-.

beras 'кафяв, мургав': СИ Bérēs, срв. лит. bėras 'кафяв', латв. bērs 'същ.', ствнем. bēro 'мечка' (първоначално 'кафяв') — ие. *bhēro-s.

berga(s) 'височина, бряг': СИ Bērgē, Bergé-polis, Bergison, Bergūlē, срв. стисл. berg 'планина', ствнем. berg, нем. Berg 'планина', стбълг. бръгъ, нбълг. бряг и пр. — ие. *bhergh(o)-.

berza(s) 'бреза': СИ Bersamae, срв. лит. bėržas, латв. bērzs, диал. bērza, стипрус. berse, рус. берѣза, бълг. бреза — ие. *bher(ə)g'a.

bredas 'пасище': СИ Bredai, срв. рус. бред, бредина 'пасище', брести, бреду 'газя през брод', балт. (жем.) РИ Бредуня, ие. *bhredh- 'газя'.

brentas (brendas) 'елен': СИ Brento-para, Brentice (Brendice), срв. месап. brēndon 'елен' — от ие. *bhrento-s, балт. (сткур.) ЛИ Brendicke.

brink- 'отичам, подувам се': ЛИ Brinkazis, Brinkainos, Brinka-zenis и пр., срв. лит. brinkti (brinkstu) 'отичам, подувам се', пол. na-brzękać 'същ.', пол. ЛИ Brzęk, ие. *bhrenk-, *bhrŋk-.

bruza(s) 'бръз': ЛИ Bryzos, срв. лит. brūžas 'който винаги бяга насам-натам', слав. *bъrъzъ, бълг. бръз и под. — ие. *bhrg-.

bur, buris (bōris) 'мъж': ЛИ Muka-bur, Muka-buris, Muka-boris, срв. алб. burrē 'мъж' от ие. *bhŋno-s.

burt- (burd-) 'брод': СИ Burtu-dizos, Burd-apa и др., срв. цслав. непръ-бръд-омъ 'непребродим' — от ие. *bhŋd(h)- (слав. *brodъ, бълг. брод и пр. са от друга отгласна степен на същия корен).

būzas 'козел': ЛИ Byzas, Byzēs, СИ Byzántion, ПЛИ Bysnaioi, срв. авест. būza- м. р. 'козел' — ие. *bhūg'o-s.

chala(s) 'кал': СИ Chala-stra, срв. стбълг. калъ, нбълг. кал, чеш. kal 'блато; кал, мека почва'.

dama 'заселище, място за заселване' от ие. *dhāmā: СИ Uscu-dama, срв. стинд. dhāman- 'място за живеене' от ие. *dhēm-, гр. thaimós 'къща' от ие. *dhāmjo-.

daphas 'наводнение': СИ Daph-abae, срв. лит. dāpas 'наводнение' от ие. *dharo-s, норв. диал. dave 'локва, бара'.

darsas (dersas) 'смел, храбър': ПЛИ Dársioi (Der-saioi), срв. стипрус. dyrsos (мн. ч.) 'способни, смели', авест. daršyu- 'смел, силен' — от ие. *dhorso- (*dherso-).

datan (datas) 'място, поселище': СИ Daton (Datos), срв. алб. datē 'място, поселище' от ие. *dhātā.

dentu- 'род, племе': ЛИ Dentus, Dentu-pēs, Dentu-sucu, Dentu-sykos — ие. *g'ēnt-, срв. лат. gēns 'род, племе'.

desa(s), disa(s), diza(s) 'божество, бог': ЛИ Desa-kenthos, Disa-centus, Diza-zelmis, Diza-pēs — ие. *dh̥e-so-, гр. theós 'бог'.

dinga 'плодородно място': СИ Dingion, срв. латв. dinga 'плодородно място', стисл. dyngia 'торище' — ие. *dhŋgh-.

diza 'крепост': СИ Burtu-dizos, Kisti-dizos, Oru-disza, Ostu-dizos, Tyro-diza, Tarpo-dizos — ие. *dhig'hā, срв. авест. uz-daēza м. р. 'натрупване, укрепление', стперс. didā, нперс. diz, dēz 'крепост'.

dōn 'място, местност': областно име Myg-donia (първоначално Myg-dōn), СИ Rumbo-dona — ие. *ghdhōm, срв. стирл. dū, род. п. don 'място, местност', гр. chthōn 'почва, земя'.

drenis 'елен': ЛИ Drenis от ие. *dhrenis, срв. алб. рег. dre, dreni 'елен'.

dumas 'тъмен': СИ Dumē, срв. лит. dūmas 'тъмен, тъмнокафяв (за говеда)', латв. dūms 'тъмнокафяв' — ие. *dhūmo-s.

dūn- 'височина, хълм, планина': Dunax (планина), срв. англосакс. dūn 'височина, планина', англ. down 'пясъчен хълм, дюна', нем. Düne — ие. *dhūn-.

e(i)b- 'протича, капе': РИ Hebros, срв. пеласг. eibō 'капе, разлива се' и 'протича'.

ermas 'яроستن, бесен': РИ Ерма (в Родопите), срв. алб. jerm 'яроستن, бесен' — ие. *ermo-s.

esvas (ezvas) 'кон' от ие. *H₂ek'uo-s: ЛИ Esbenus, Hesbenus, Ezbenis, срв. стинд. áśva-h 'кон', авест. aspa- 'същ.', лат. equus и пр.

gaidrus 'светъл, ведър': ЛИ Gaidrēs, срв. лит. gaidrūs 'светъл, ведър (за време)', гр. phaidrós 'блестящ, светъл, радостен'; ие. *g^haid-ru-s (-ro-s).

gava(s) 'страна, местност': бълг. Окогов(о) от трак. *Asa-gava(s), ие. *ghāco-s (*ghāca), срв. гот. gawī 'страна, местност', предгръцки gaia, атич. gē 'земя, област'.

germas 'топъл, горещ': СИ Germanía, бълг. (от трак.) РИ Германъ (1479 г.), днес Джерман, срв. стинд. gharmá- 'горещина', арм. jerm 'топъл', гр. thermós 'същ.'; ие. *g^hhermo-.

gesa 'шъркел рибар': СИ *Gesia (или -ai), срв. стпрус. geeuse 'шъркел рибар', латв. dzēse 'чапла, рибар (шъркел)'.

gin- 'чезне, разваля се, съхне': СИ Ginula, срв. сткур. Ginulle (поток), латв. ģinis 'разваля се, чезне'.

haimos (-o n), *saimas (-a n) 'било, верига': Haimon, Haimos (планина) — ие. *saimo-, срв. стинд. sīmān- 'било, граница, ивица', ирл. sīm 'верига'.

idā (idē) 'дърво; гора': СИ Idē, Idakos, срв. стирл. fid, род. п. fedo 'дърво, дърва, гора' — ие. *ǵidhu-.

iet(e)r- (=jēter-) 'бръз, пъргав': РИ Ieterus (Athrys), срв. ствнем. ātar 'бръз', латв. ātrs 'бръз'; ие. *ētro-.

il(u)- 'тиня, кал': СИ Ilion, срв. гр. ἴλυσ, -ύος 'кал, тиня', цслав. нлѣ 'същ.'

iūras (=jūras) 'вода, река': РИ Iuras, лит. jūra 'море', стнорд. ūr 'дробен дъжд' — ие. *uṛ-.

kaba(s) 'мочурище, блато': СИ Kabylē, срв. англ. quab 'мочурище' — ие. *gʷabh-.

kala's 'край, краище': областно име Kalindoia, срв. лит. gālas 'край, граница на нива, ливада или гора', латв. gals 'околност'; ие. *gʷolo-s.

kalsas 'сух, изсъхнал': СИ Calsus от ие. *(s)kolt-so-s, срв. латв. kālst (-stu, -tu) 'изсъхвам, изсушавам се',

kapa's 'хълм, склон': СИ Kapī-sturia, срв. латв. kāpa, kāpe 'дълга планинска ивица, дюна, склон', лит. korà 'пясъчен хълм, дюна'.

kell(l)a 'извор': МИ Kellai, *Saldo-kela, Syra-cella, срв. ствнем. quella, нем. Quelle 'извор' — ие. *gʷelnā.

kenthas 'chedo, потомък': ЛИ Kenthos, Kentis, Desakenthos, Disa-centus, Dias-kenthos, Epta-kenthos, Muka-kenthos, срв. лат. re-cens 'пресен, млад, нов', с друг суфикс стбълг. ЧАДО, нбълг. чедо.

kersas 'черен': ЛИ Kersēs, Kersos, Kerza, Cerzula, срв. лит. kēršas 'с бели и черни петна', стбълг. ЧРЪНЪ, бълг. черен, стинд. kṛsnā- 'черен, тъмен'.

ketri-, ketrē- 'четири': ЛИ Ketri-poris, Kedrē-polis, ие. *kʷetr- в гр. tetra- 'четири-', кимр. pedry- 'четирикратен', лит. keturi, латв. četri, стбълг. ЧЕТЫРЕ.

kik- 'жив, пъргав': ПЛИ Kíkones от ие. *gʷigō(n), срв. англосакс. cwicu, стнорд. kvīkr, kykr 'жив, подвижен', англ. quick 'жив, бръз'.

kiri- (или kira) 'планина, гора': МИ Keiris, Keirpara, Kēri-parōn (с гр. εἰ, η = i) от ие. *gʷr(i)-, срв. стинд. giri-h 'планина', авест. gairi- 'същ.', лит. girià, girė 'гора, лес', латв. dziņa 'гора'.

knisa(s) 'изровено място': МИ Кнншава (XII в.) от грак. *Knisa(s), срв. лит. knisti (-sù, -s(i)au) 'ровя, разравям'.

kupsela 'купче, хълмче': СИ Kúpsela, срв. лит. kupsēlis 'купче, хълмче'.

kurp- 'ровя, разравям': СИ Kurpisos, срв. лит. kuṛpti (-iū) 'ровя', рус. *корпать* 'разравям'; ие. *kṛp-.

kurta 'горичка, дъбрава': СИ Kurtu-xuga, срв. стпрус. korto 'горичка' от балт. *kurtā.

laza (-a s) 'просека (в гора), изтребено място, поляна': МИ *Seino-laza(s), срв. схр. лăз 'просека (в гора), изтребено място', рус. лаз 'път на зверовите към река или езеро', лазина 'поляна'; ие. *lǵ'ho-s, *lǵ'hā, кор. *lǵ'h-.

lingas 'падина, ливада': СИ Lingos от ие. *lǵgo-s, срв. лит. lėngė 'ниска местност', МИ Lingė, стбълг. ЛЖГЪ, бълг. лъг.

mag- 'вода, река, мочур': РИ Марица, срв. англосакс. merisc м. р. 'блато', стисл. mǽrr ж. р. 'блатиста страна', стбълг. морѣ и т. н.

marka 'мочурище, блатиста местност': СИ Markéllai, срв. лит. markà 'яма за топене на лен или коноп', укр. *мороква* 'мочурище'.

melda(s) 'блатен шавар, тръстика': СИ Meldia, срв. лит. meldà, mēldas 'блатен шавар, тръстика', латв. mēldi 'тръстика', ствнем. melta; ие. *mēldh-.

mēr- 'голям, велик': БИ Pyru-mēr-ulas, срв. цслав. ЛИ ВЛАДН-МЪРЪ, ствнем. ЛИ Volk-mār, Hlodo-mār, стисл. mār 'голям' и пр.

mezēna 'конник': mezēnai (в надписа върху златния пръстен от Дуванлии, Пловдивско), което се обяснява като зват. п. ед. ч. на -ai от mezēnā (м. р.) и се сравнява с името (епитета) на месапийското божество (Iuppiter) Menzana; срв. алб. mes, mezi м. р. 'жеребец', румън. (субстратна дума) mînz 'жеребец' — ие. *mend-(i)-.

muka 'семе, род, потомство': ЛИ Muka-boris, Muka-bur, Muka-zeras, Muka-tralis, Muka-poris, Moka-sokos, срв. иран. muka- в осет. mugæ 'семеиство', muggag 'семе, род'.

m u k a s 'блатиста местност, мочурище': областно име Mуг-donia от първоначално *Muko-dōn, срв. латв. muka 'блато, в което се потъва', mukls 'блатист', лит. РИ Mūkė.
m u s a s 'мъх, плесен': СИ *Mōs-ура, срв. ствнем. англо-сакс. mos ср. р. 'мъх; блато', нем. Moos 'мъх', цслав. мѣхъ, лит. mūsaī мн. ч. 'плесен върху кисело мляко'.

n e s t- 'бучещ, шумящ': РИ Nestos (от *Ned-to-s), СИ (от РИ) Несла (от *Nestlā), срв. стинд. nādātī 'бучи, шуми', padī- ж. р. 'река, течение'; ие. *ned-.

ō s t a s 'устие на река': СИ Ost-aphos, Ostu-dizos, срв. лит. ūostas, uostā 'устие на река; пристанище', латв. uosts, uosta 'същ.', лат. ōstium 'устие', стбълг. оустнѣ; ие. *ōust-.

p a (i) v i s 'рожда, син': ЛИ Paibēs, Paibes, Muka-paibēs, Muca-paibes от ие. *paṛis 'дете, момче' в гр. хомер. pavis, атич. paus, pais, беот. παῖς.

p a i s a (s) 'сажди': СИ *Paisula, срв. лит. paišai 'сажди'.

p a l a 'блато, мочур': СИ Palae, срв. лит. pālios мн. ч. 'голямо блато, мочурище', латв. paļas, paļi 'блатисти брегове на езеро; лат. palus 'блато'.

p a l m a 'блато, мочур': МИ Palma, производно със суфикс -mā от pala (вж. предходната дума).

p a n (i)- 'блато, тресавище, торфище': РИ Pannysis, Panisas, Panax, Панега, СИ Panion, срв. стпрус. pannean 'тресавище', гот. fanī 'тиня' и пр.; ие. *pon(i)-.

p a r a, p h a r a 'заселище, село': в много селищни имена като Agata-para, Bendi-para, Bessa-para, Brento-para, Drusi-para, Keir-para, Breiero-phara и др. За тая дума има няколко тълкувания, на които няма да се спирам. Ще отбележа само, че отнасянето ѝ към даден индоевропейски корен още не представлява научна етимология. Необходимо е да се намери такова значение, което да съответствува на думата като съставен елемент на голям брой селищни имена. Пренебрегването на този принцип е водело до неубедителни етимологии. Така например И. И. Русу отнася -para към индоевропейския корен *(s)per- (у него погрешно spreg-) 'греда на покрив (мертек), прът, върлина; свързвам и подпирам с греди, с прътове', посочвайки стисл. spari, sparrī м. р. 'мертек, греда' и лат. paries 'стена'. Кое от тези значения подхожда за трак. -para или какво значи тая дума, остава неясно. Това е пример за несполучлива етимология. При моето тълкуване, което тук излагам за пръв път, изхождам от следното. Предаването на трак. -para в един

случай чрез формата -phara показва, че се касае до аспирирано беззвучно p' (ph) в тракийски, което може да произлезе единствено от ие. p. По-нататък правдоподобно е да се мисли, че като втори съставен елемент на голям брой двусловни селищни имена -para ще е означавало в тракийски някакъв вид селище — 'село' в противовес на bria 'град' и diza 'крепост'. Ако приемем, че това е било селище от примитивен тип, при което постройките за хора и животни са били изградени от греди и мертеци, думата може да бъде сродна със стисл. spari, sparrī м. р. 'греда', sperra ж. р. (от *sparrīōn) 'греди на покрив', ствнем. sparro 'греда, греда на покрив'. Дотук още не може да се смята, че етимологията е решена, защото остава неясно как от значението на приведените думи се е достигнало до значението 'вид селище, село'. Можем по-точно да изискваме да бъде доказан следният семантичен развой: 'греда, греди, мертеци' → 'постройка с греди, мертеци' → 'сграда, къща, жилище' → 'заселище, село'. Вероятността на подобен семантичен развой се доказва от съответствията на ие. *treb-, trōb-, treb- (или trēb-, trfb-) 'строеж с греди, сграда, жилище; двор, село' в различни индоевропейски езици: 1) лат. trabs и trabēs, -is ж. р. 'греда', стисл. prafni м. р. 'греда'; 2) стисл. pper ср. р. 'таван, таван с летви, гредоред'; 3) сткимр. stōret, treb' жилище', стирл. treb 'къща, имение', лит. trobā 'къща, сграда', латв. trāba 'постройка, сграда'; 4) стисл. þorþ 'селскостопански двор' (т. е. 'мястото, където има дървени постройки'), стсакс. dorp, drop 'имение, двор, село', стфриз. therp и thorp, стсакс. thorp, ствнем. dorf, нем. Dorf 'село'. Опирайки се на тая семантична успоредница, можем да реконструираме значението на трак. -para, -phara от ие. *(s)porā като 'село' или изобщо 'някакъв примитивен тип селище'.

p a u t a (s) 'пьяна' или 'пенещ се': СИ (производно от РИ) Pautalia, срв. стпрус. РИ Pauta, лит. (в ниска отгласна степен) putā 'пьяна', putōti 'пени се', латв. putas 'пьяна'.

p e r 'момче, син': ЛИ Epta-per, Zi-per и др., от ие. *pcer(o)- или *p(o)cer(o)-, срв. лат. puer 'дете, момче, син'.

p e r (u)- 'скала': СИ Perinthos от ие. *Perinto-s, срв. хет. peruna- 'скала', стинд. pārvata- 'планина'.

p ē s 'момче, дете': ЛИ Dentu-pēs, Diza-pēs, Dudu-pēs и др., срв. гр. paus, pais 'дете', кипр. pas 'същ.'

p i z a (s) 'мочурище, ливада': СИ Pizos, срв. латв. pīsa 'дълбоко блато', гр. pīsea (мн. ч.) 'влажни места, ливада'.

pr a s- (респ. *praus-) 'мия, пръскам, опросявам': Pra-sias limnē (езеро) от първоначално *Prausias, срв. лит. praūs-ti 'мия, опръскам', латв. praūslat 'опръскам', стинд. prusnōti 'опръскам'.

p u i s, p u s, p u s 'дете, син': ЛИ Muka-puis, Deo-pus, Muka-pus, Epta-pus и др., -pu(i)s = гр. атич. paus 'дете, син'.

p u p a 'боб' или 'хълм' (?): СИ Pupe(n)sis vicus, срв. лит. pupa 'боб' или алб. pupë 'хълм'.

p u r a- 'царевница, лимец': БИ Pyru-mērulas, срв. гр. pygós 'царевница', лит. pūrai 'зимна царевница', слав. пѣро 'лимец'.

p u r d a 'блатисто, влажно място': СИ Purdae, срв. латв. purduļi 'сопол', гр. pardakos 'мокър, влажен'.

p u r i s, p o r i s, p o r, p u r i s, p u r o s, p u r 'син, момче': ЛИ Deos-puris, Deos-por, Diza-por, Epta-poris, Epte-pyris, Muka-por, Ketri-poris, Muka-poris, Rhēsku-por-is, Di(a)-pyros, Zy-pur, срв. лат. puer 'дете, момче, син' и -por в латински лични имена Marci-por, Nae-por, Oli-por, етр. nei-pur, naei-purs.

p u s, p u s 'дете, син': вж. puis.

p u s i n a s 'смърчова, борова гора': СИ Pusinon, срв. лит. pušynas 'смърчова гора', производно от pušis 'бор, смърч'.

p u t r a s 'бърборко, кресльо': ЛИ Pytros, срв. стлав. ЛИ Putre, латв. putruūt, putrāt 'крещя, бързо говоря'.

r a i m a s 'пъстър': СИ *Raimula, срв. лит. ráimas 'пъстър, сивопъстър'.

r a k a (s) 'изровено място, равнина': СИ Rhakúlē, срв. лит. rakti 'изравям'.

r a m u s 'тих, спокоен': СИ Rhamae, срв. лит. ramūs 'тих', стинд. rámatē 'стои спокойно, почива'.

r a s k u s 'бръз, пъргав, жив': ЛИ Rhasku-poris, Rhēsku-poris, Rhēsku-tormē, Rhaskos, срв. ствнем. rasc 'бръз', нем. rasch 'същ.', англ. rash 'пъргав, подвижен, жив, ловък'.

r e g a 'камъни, камънак' (от по-старо *lera чрез асимилация на l—r в r—r): МИ horos Zyakoz-gerōn, срв. алб. lerë, -a 'камънак, срутени камъни'.

r ē z a s (rēsas) 'цар': ЛИ Rhēsos, Rhesus, срв. лат. rēx 'цар', стинд. rāj- 'същ.'; ие. *rēg'.

r i n g- (r i n k-) 'бръз, ловък': БИ Rincaleus (Ringaleus) от ие. *r̥n̥g̥h-, срв. ствнем. (ge)-ringi 'лек', срвнем. ge-ringi 'лек, бръз', гр. rhimpha 'бързо, ловко'.

r u d a s 'червен, червеникав': планинско име (от речно) Rhod-opē, срв. лит. РИ Rūd-upė, прил. rūdas 'червено-кафяв, червеникав', латв. ruds 'червеникав'.

r u m b a (s) 'окрайнина; праг на река': СИ Rumbo-dona, срв. лит. rūmbas 'окрайнина', латв. rūmba 'праг на река'.

r ū s-a (-a s, -i s) 'яма' или rus- 'бавно тече': СИ Rhusion, срв. стпрус. МИ Russe (село и блато), лит. rūšys (и rūsas) 'яма за картофи; изба', латв. rūsa 'яма', или лит. rūšėti 'бавно тече'.

s a b a z i a s 'свободен': БИ Sabazios, срв. стбълг. **свободъ** 'свободен'; ие. *s̥obhodhi(i)o-s.

s a l d a s (вм. *zaldas) 'златен': *Saldo-kela (изворът на р. Панега), срв. стбълг. **злато** (от праслав. *zaltā), нбълг. **злато, златен**.

s a r a 'течение, поток': СИ Anti-sara, срв. стинд. sarā 'река, поток'; ие. *sorā.

s a r t a s 'светлочервен': СИ Sártē, срв. лит. saĩtas 'светлочервен (за коне)', латв. sarts 'червен'.

s a t r a s (satrus) 'жив, бръз, пъргав' (?): ПЛИ Satrai, ЛИ Satrēs, срв. лит. šatrūs 'жив, бръз, пъргав, суров'.

s a u t-i s (-a s) 'ленив': ЛИ Sautes, срв. латв. sautis 'ленив човек, който непрекъснато спи'.

s e i (e) t u v a 'дълбоко място в река': СИ *Seietovia, срв. лит. sietuvā 'дълбоко място в река'.

s e i n a (s) 'село, селище': Seinu-laziēs (епитет на Херос) от МИ *Seinu-laza(s), ие. *k̥peino-, срв. арм. šēn, род. п. šini 'село', гр. родоски ktōinā 'местожителство' от ие. *k̥poinā.

s ē k a s 'трева, зеленина; сено': СИ *Sēkina, срв. лит. šėkas 'прясно накосена трева', стинд. šāka- м. и ср. р. 'зеленчук'; ие. *k̥ēko-.

s e m (e) l a (=zeml'a) 'земя': БИ Semele, срв. стбълг. **земля**, рус. **земля**, лит. žemė, латв. zeme.

s e r m a, s e r m a s 'течение, поток': РИ Sermē, СИ Sermē, A-sermos, срв. стинд. sārma-h м. р. 'течение', лит. РИ Sérmas.

s i l t a s 'топъл, приятен': СИ Silta, срв. лит. šiltas 'топъл, приятен', латв. silts 'топъл', кимр. clyd 'топъл, топлещ' от ие. *k̥l-to-.

s i n d (u)- 'река': СИ (от РИ) Sindos (Sinthos), срв. стинд. sindhu- 'река', стперс. hindus 'същ.'

si n g a s 'низина, падина': СИ Singos, срв. гот. siggan, ствнем. sinkan, нем. sinken 'потъвам, пропадам'; ие. *sng^u.

s k a i v a s 'ляв': ПЛИ Skaioi (Skaiboai), срв. гр. skaiós 'ляв', лат. scaevus 'същ.'; ие. *skaiço-s (*skæiço-s).

s k a l p- 'бухам, удрям': СИ *Skalpa, срв. лит. skaĩbti (-biũ, -biaũ) 'бухам (пране)'.

s k a p l i s 'секира': СИ Skaplizō, срв. лит. skāplis 'секира'.

s k a p t- 'дълбая, копая': МИ *Skapto-para, Skaptē-sylē, срв. лит. skaptiūti 'издълбавам, дълбая (в дърво)', гр. skāptō 'копая'.

s k a r a s (-i s) 'бръз': ЛИ Skaris, срв. стбълг. *скоръ*, рус. *скорый* 'бръз' и пр. (праслав. *skārgь).

s k a r s a s 'напечен, кос': СИ *Skarsa, срв. гр. enkarsios, epi-karsios 'крив, наклонен, напечен', лит. skeĩsas 'напечен, кос', ие. *skort-so-, *skert-so-.

s k i l a s 'бръз, стремителен': ЛИ Skilas, срв. лит. skilti (skiliũ, skýliau) 'разпалвам огън' и 'бягам бясно'; ие. *skylo-s.

s k r e t a 'кръг, окръжност, кръгло място', прил. skretiskas 'кръгообразен': СИ Scretisca, срв. лит. skretė '(кръгъл) диск', skritė 'окръжност'.

s k u m b r - a s (или -i s) 'височина, хълм, планинка': планинско име Skombros, срв. лит. kumbrỹs, kuĩbris 'малка височина, хълм, планински връх, планинка'; ие. *(s)kĩmbro-.

s p i n d a (s) 'просека (в гора)': СИ *Spindea, срв. лит. spindis 'просека в гора'.

s t r a (от по-старо *strava) 'течение, порой': СИ Chala-stra, срв. лит. sravà 'течение', латв. strava 'течение, порой'.

s t r a m b a s 'стърнище': СИ Strambai, стпрус. strambo 'стърнище', латв. strũobs 'стрък, стъбло, сламка'; ие. *strombo-s.

s t r u m ā, s t r ū m ō n 'течение, река': РИ Strymōn, СИ Strymē, срв. ствнем. stroum, нем. Strom 'течение, река', лит. sraumiō, -eĩs 'бързо течение', srūti (srūvũ, srūnũ) 'пълня с вода' и 'излиза извън бреговете, прелива'.

s t r ū n a 'течение, река': СИ Struneilon, срв. лит. srūti (srūvũ, srūnũ) 'пълня с вода', РИ Strūnā.

s t u r (i a) 'страна, местност': СИ Kapi-sturia, срв. стбълг. *страна* (праслав. *stārnā), бълг. *про-стор*.

s u c h i s, s u k i s, s u k u (s) (-o s) 'момиче' респ. 'момче, юноша': ЛИ Sukus, Sukias, Dentu-sucu, Eptē-sychis, Eptē-

sykos, Rhymē-syakis, Moka-sokos, срв. кимр. hogen 'момиче' от ие. *sukā, hogyn 'момче, момък, юноша', от kōren ие. *seu-: *sū- 'раждам', от който е производно и ие. *sūnu-s 'син', лит. sūnūs 'син', стбълг. *сынъ* 'син' и пр.

s u k a 'пукнатина, цепнатина, теснина': МИ Succī (Sukeis), срв. лит. šukė 'празнина, цепнатина'; ие. *k'uk-: *k'euk-.

s u l a 'горичка': МИ Skaptē-sylē, срв. гр. hýlē 'гора, горичка'.

s u n k a 'сок, течност': МИ *Sonkēta, лит. sunkà 'сок (от дърво), течност'; ие. *sūkā.

s u r a (zura) 'течение, поток': СИ Kurtu-xura (вм. -zura), Kara-sura, срв. стинд. sirā 'течение, поток'.

s u r a s 'силен, храбър; герой': ЛИ Sura-tralis, срв. стинд. śūra-h 'герой, войн', авест. sūra- 'силен, смел, могъщ; герой'; ие. *k'ūro-.

s u r a s 'солен, горчив': СИ (от водно име) Suras, Syracella, срв. лит. sūras 'солен', латв. surs 'солен, горчив, кисел'.

s v i t- 'блестя, светя, блещукам': МИ *Suitula, срв. лит. švitėti 'блестя, блещукам', стбълг. *свѣтътън сѧ* 'светя'.

t a r p a s, t e r p a s 'междина, цепнатина': СИ Tarpodizos, Tārp-ōron, Terp-yl(I)os, срв. лит. tārpa, tēpė 'междина, цепнатина', слав. *трапъ* (от праслав. *tārgь).

t a r u- 'копие': ЛИ Taru-thin(n)as, срв. гр. dōry 'дърво' и 'копие', хет. ta-gu- 'дърво, дърва', стинд. dāru- ср. р. 'дърво'; ие. *doru-.

t h i n- 'държа, нося': ЛИ Taru-thin(n)as 'копие-носец' от ие. *tyno-s, срв. лат. (в пълна отгласна степен) teneō, -ēre 'държа'.

t h u r d- 'сгромолясвам, събарям': БИ Zbel-thurdos, ие. *(s)tdo, срв. ствнем. sturzen, нем. stürzen 'гласкам, сгромолясвам, изсипвам' (зап.-герм. *sturtjan).

t i r s a s 'гъсталак': СИ Tirsai, срв. лит. tiřstis 'гъстота' и 'гъсталак', tiřsti (tirštũ) 'гъстятвам се'.

t i t h a 'светлина, сияние': ЛИ Titha, БИ Germe-thita, срв. гр. titō 'утринна руменина; утро, ден', алб. ditë 'ден' от ие. *ditā.

t r a n a s 'гниене; гниещ': СИ Tranu-para, срв. лит. РИ Tranỹs, глагол trenėti 'гние, разлага се'.

t r a u s- 'троша, ломя', респ. 'трошлив; ленив': ПЛИ Trausoī, възможно и РИ Trauos (от *Trausos), срв. лит.

traũ štĩ 'лома, троша', лит. traũsus 'трошлив, крехък', струс. тѣхъ 'ленив, печален, мрачен'.

t u n d- 'блъскам, тласкам'; 'река': РИ Tonzos, бълг. Тѣжа (от стбълг. *Тѣжа), за първото значение срв. лат. tundō, -ere 'блъскам, удрям', стинд. tundatē 'блъска', за второто — стисл. bund 'река'.

t u n t a s 'ято, рояк, куп': СИ *Tynta, срв. лит. tūntas 'ято, рояк, куп'.

t u r m- 'бяг': ЛИ Rhēsku-tormē, Rescu-turme, — ие. *d̥gm-, срв. стинд. drāmati 'бяга', гр. drómos 'бяг'.

u d r a (s) 'видра': ПЛИ Odrýsai, срв. стинд. udrá-h 'водно животно', авест. udra- м. р. 'видра', гр. hýdros, ствнем. ottar, лит. údra 'видра', цслав. вѣдра.

u d r ē n a s 'воден': БИ Zym-ydrēnós, срв. гр. hydri-nós 'отнасящ се до водата, воден', an-ydros 'безводен'.

ũ k a s 'мъгла; мъглив, мътен': РИ Ucasus, срв. лит. ūkas 'мъгла; заоблачаване', ūkanas 'облачен, помътен'.

u p a 'река': МИ *Mōs-ура, срв. лит. ūpē 'река', латв. upe 'река, поток'.

u r d a (s) 'поток': МИ *Urda, Urdaus, срв. лит. urdu-lỹs '(планински) поток, вир', латв. urdaviņa 'поток'.

u s k u- 'вода; воден, мочурлив' от ие. *ud-sko-: СИ Uscu-dama, РИ Oskios, срв. стирл. u(i)sce 'вода', сткимр. uisc, ирл. esc 'вода, мочур, блато'.

ũ t- 'вода, река' от ие. *ūd-: РИ Utus, срв. стинд. ud-ān- 'вода', гр. hydros ср. р. 'същ.'

v a i r- a s (-us) 'въртящ се': СИ. Bairos (=Vairos), срв. лит. vairūs, vaigas 'въртящ се', швед. vītt 'спирала'.

v a g r a s a s 'водовъртеж; ровина': РИ Harpēssós (от *Vagr-), срв. латв. vāgrats 'водовъртеж', лит. vargūti 'ровя, копая'; ие. *цогр-.

v e g e r- (респ. *veker-) 'влажен; оросявам' или 'сенокос': СИ Egerica (от *Veg-), срв. хол. wak 'влажен', латв. vedzere 'провиращ се през гора поточен сенокос'; ие. *цег^u.

v e l e k a (s) 'място на реката за пране': РИ Велéка, срв. лит. velėkles с посоченото значение, глагол velėti 'пера (с бухалка)'.

v e g- 'извирам': СИ (от речно) Ereta (от *Vereta), срв. лит. vīrti (vėrdu, viriaũ) 'вря, извирам, клокоча', стбълг. вѣрѣти вѣрѣ 'извирам, вря'.

v e r z a (s) 'преграда за ловене на риба; яз': МИ *Verzela — ие. *цerg'h-, срв. латв. varza 'яз'.

z b e l- (от първоначално *zibel-) 'святкаш; светкавица, мълния': БИ Zbel-thurdos 'мятащ мълнии', срв. латв. zibele 'бляскаш', zibelēt 'святкам, блестя, блещукам'.

z b u r u l- 'светлина; светящ': СИ Zburulus (от първоначално *Ziburulus), срв. лит. žiburỹs 'светлина'.

z e l m i s 'издънка, потомък': ЛИ Dia-zelmis, Mestuzelmēs и др., срв. лит. želmuō, -eñs 'растение' и 'издънка; потомък'.

z e n i s, z e n ē s 'роден, родом': ЛИ Aulu-zenēs, Aulu-zenis, Dia-zenis, Epte-zenis и мн. др., срв. -genēs в гръцкото лично име Dio-gēnēs, от корен ие. *gen- 'раждам' в стинд. jānati 'произвежда, ражда', стлат. genō.

z ē r i- (от по-старо *zvēri-) 'звяр': МИ Zērynthos, Zērynthon, срв. лит. žvėris 'звяр', стбълг. звѣрь, гр. thēr 'звяр'; ие. *g'hūēr-.

z i- 'бор': ЛИ Zi-paibēs, Zi-per, Zi-pyrōn, Zi-pyr(os) и др., съкратено вм. ziu-, zia- и под., със z вм. d (трак. t) поради изравняване с имен. п., срв. гр. Zeus 'Зевс' от ие. *d̥jēus.

z i l a s 'сив, посивял' или 'син': ЛИ Zilēs, срв. лит. žilas 'сивокос', латв. zils, zilš 'син (цвят)'.

z i l m a (s) 'зеленина': МИ Zilmissus, срв. латв. (в пълна отгласна степен) zelme 'зеленееща се трева или жито'.

z u m-, z u m l- 'змей': БИ Zym-(y)drēnós, Zym-l-uzdriēnos, Zylm-ydrēnós, ие. *g'hdhm̥j-, срв. стбълг. змѣн 'змей', змѣна 'змия'.

z v a k a (s) 'светъл, бял': МИ horos Zyakoz-rerōn, срв. лит. žvākē 'светлина'; ие. *g'hūōk^u: *g'hūāk^u.

VI. ТРАКИЙСКИТЕ НАДПИСИ

Траките, както вече се каза, не са имали своя писменост. Досега намерените надписи на тракийски език са писани с гръцки букви, без да са разделени думите, и това създава големи мъчности за правилното им тълкуване. Тук ще бъдат разгледани накратко четири надписа, а именно:

1. Надпис върху златен пръстен от с. Езерово, Първомайско, който датира от V в. пр. н. е.

2. Надпис върху каменна плоча от с. Кьолмен, Преславско, който датира вероятно от VI в. пр. н. е.

3. Надпис върху златен пръстен от с. Дуванлии, Пловдивско, вероятно от втората половина на V в. пр. н. е.

4. Надпис, повтарящ се четири пъти върху четири сребърни съда, намерени при разкопаване на могила при същото с. Дуванлии; датира от края на V или началото на IV в. пр. н. е.

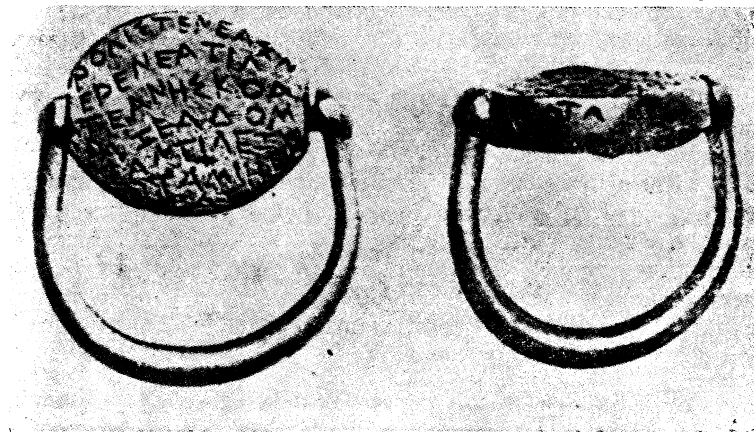
1. Надписът върху златния пръстен от Езерово

Намерен е през 1912 г. при разкопаването на една могила в местността Пърженака при с. Езерово, Първомайско. Състои се от осем реда или всичко 61 букви, изрязани върху равната горна страна на плочката на пръстена. Текстът е следният:

ΡΟΙΣΤΕΝΕΑΣΝ
ΕΡΕΝΕΑΤΙΑ
ΤΕΑΝΗΣΚΟΑ
ΡΑΖΕΑΔΟΜ
ΕΑΝΤΙΔΕΖΥ
ΠΤΑΜΙΝΕ
ΡΑΖ
ΝΑΤΑ

Осмият ред е на ръба на плочката, понеже не е останало място върху овалната ѝ страна.

Наред с пръстена в същата местност са били намерени още редица предмети, които се отнасят до погребение: златна диадема, малка златна лъжичка, две триъгълни пластинки от злато, строшен бронзов съд, кръгло бронзово огледало и счупена бронзова гривна. Явно е, че златният пръстен също ще е свързан с погребение, и то на някой известен тракиец. Разчитането на буквите на надписа е сигурно,

Обр. 1. Златният пръстен от Езерово

обаче докде свършва една дума и откъде започва друга, не е ясно поради свързаното писане (т. нар. scriptio continua). В продължение на няколко десетилетия мнозина учени са се опитвали да разгадаят този странен текст, съществуват досега над двайсет тълкувания¹, но никое от тях не е общоприето. Тук ще изложим тълкуванията на нашите учени акад. Д. Дечев и акад. Вл. Георгиев.

Д. Дечев, който на три пъти се занимава с надписа (първия път в статия, излязла през 1914 г. в Известия на Българско археологическо дружество, кн. IV), в книгата си „Характеристика на тракийския език“ (София, 1952) предлага следното (трето по ред) тълкуване на надписа:

¹ Вж. D. Detschew, Die thrakischen Sprachreste, Wien, 1957, стр. 567—582.

Текст: Rolisteneas Nerenea tiltean ěsko Arazea domean Tilezypta miĕ erazĕlta.

Превод: „Аз съм Ролистенеас, потомък на Неренеас. Тилезипта, аразийка по род, ме предаде на земята (т. е. погребя ме).“

Вл. Георгиев, който се занима с надписа през 1938 г. (в статия, публикувана в немското списание *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung*, т. 65), изложи своето тълкуване отново, без съществени поправки в книгата си „Тракийският език“ (София, 1957) и напоследък в една статия в сп. „Български език“ (XXIII, 1973, кн. 5). Заедно с Дечев той приема, че пръстенът е бил направен специално за тържественото (тридневно) излагане на покойника, преди да бъде погребан. Освен това той излиза от обстоятелството, че по сведения на Херодот у някои тракийски племена е имало обичай, когато умре някой знатен тракиец, една от жените му, и то избрана като най-любимата му, да бъде убита и погребана заедно с покойника. Въз основа на това Георгиев заключава, че съдържанието на надписа стои в тясна връзка със споменатия погребален обичай у тракийците. Той дава следното тълкуване:

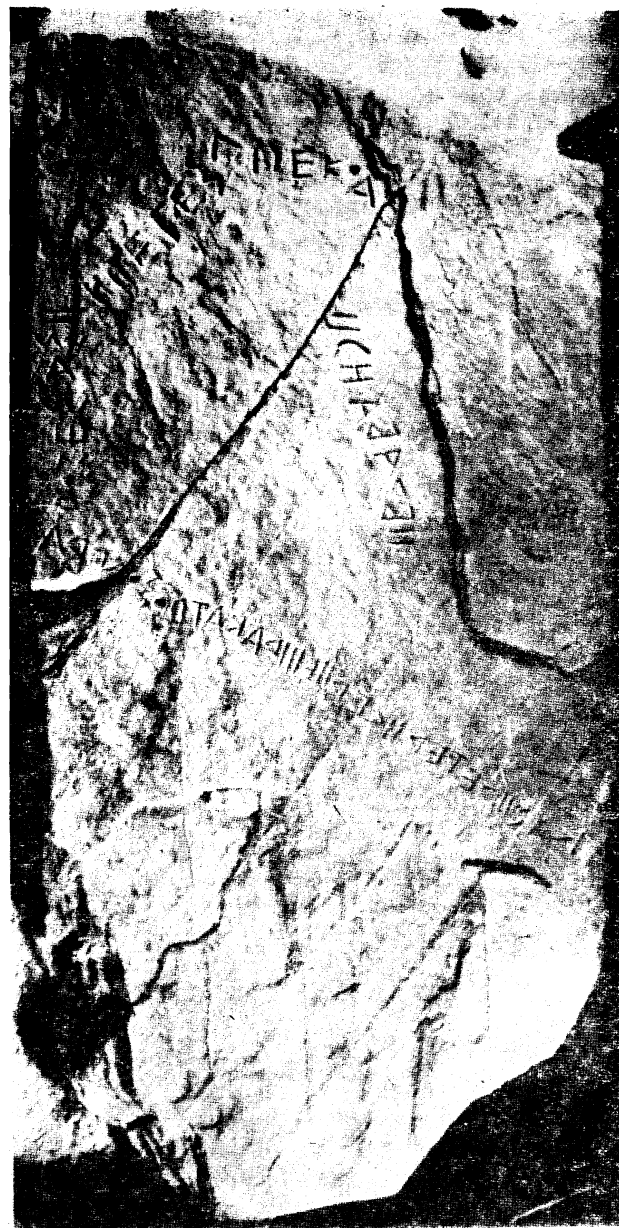
Текст: Rolistene, as Nerenea Tiltea nĕskō arazea dō mean tilezyptam, iĕ eraz ĕlta.

Превод: „Ролистене, аз Неренеа Тилтеа умирам спокойна до (теб) моя блаженопочивши, (аз) която децата отхрани (отгледа).“

2. Кьолменският надпис

Издълбан е върху каменна плоча, в горния край строчена на две, открита върху гроб при разкопки през 1965 г. в местността Зуньово кладенче при с. Кьолмен, Преславско. Написан е също с гръцки букви, но по особен начин: един ред следва отляво наляво, следващият отляво надясно и т. н. (т. нар. бустрофедон, начин на писане, обичаен за VI в. пр. н. е. у гърците). Надписът се състои от 56 букви, разположени в три реда, и се разчита по следния начин:

ΕΒΑΡ. ΖΕΣΑΣΝ ΗΝΕΤΕΣΑ ΙΓΕΚ. Α
ΝΒΛΑΒΑΗΓΝ
ΝΥΑΣΝΔΕΤΕΛΝΥΕΑΝΕΙΝΑΚΑΤΡ. Σ.

Обр. 2. Надгробната плоча с надписа от Кьолмен

Надписът е надгробен и това улеснява неговото тълкуване. Текстът бе проучен от акад. Вл. Георгиев, който въз основа на културно-исторически и лингвистични съображения (сравнение с антични надписи на гръцки език от Одесос — Варна и другаде) даде следното тълкуване (в статия, публикувана в „Балканско езикознание“, XI, 1, 1966, и напоследък в сп. „Български език“, XXIII, 1973, кн. 5):

Текст: Ebar Zes(a) aśn HN etesa igek. a

N blabahe gn!

N ua(s?) sn letedn ued(n), ne in dakatr ś!

Превод: „Ебар (син) на Зеса(с) аз 58 години живях тук.

Не повреждай този (гроб?)!

Не осквернявай самия този покойник, за да не ти се направи това (=същото)!“

Кьолменският надпис е намерен в Югоизточна Мизия, в околността на село, което се намира на границата към Тракия. Освен това по мнението на Вл. Георгиев в него известни елементи показват (дако)мизийски особености, поради което той предполага, че езикът на надписа представлява трако-мизийски преходен диалект.

3. Надписът върху златния пръстен от Дуванлии

Този пръстен е бил намерен до лявата ръка на скелет, погребан в Арабаджийската могила при с. Дуванлии, Пловдивско. Върху пръстена има изображение на конник, а самият надпис окръжава цялото това изображение. Той не е добре запазен, редица букви в горната му половина са изтрети или се забелязват само остатъци от тях. Съдържал е 21 букви, но от тях се четат само 16. Текстът е следният:

HYΣ IH . . . . ΔΕΛΕ
MEZHNAI

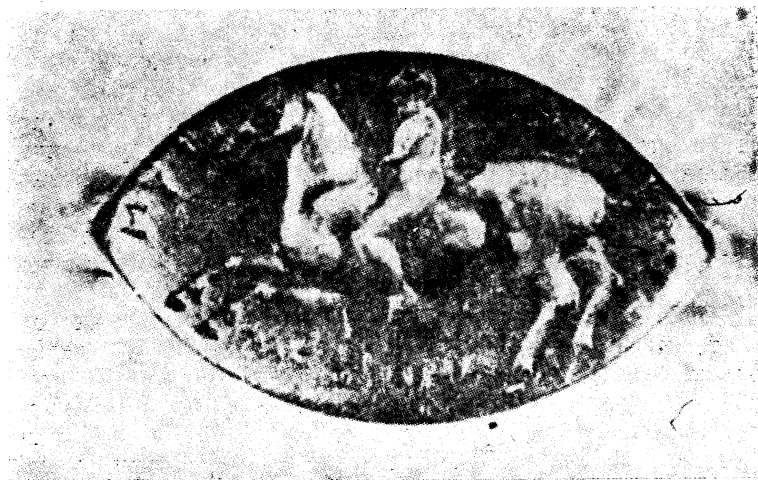
Тълкуването на надписа (по Вл. Георгиев) е следното:

Текст: ēys, iē . . . . dele, mezēnai.

Превод: „Могъщи, помагай . . . . закриляй, коннико!“

Тълкуването на надписа се улеснява от изображението на конника. Това изображение в същност пояснява значението на тракийската дума mezēna като 'конник' и затова такова тълкуване е напълно сигурно. Самата дума mezēna

(в текста mezēnai зват. п.) не е изолирана само в тракийски: тя е почти идентична с името (епитета) на месапийското божество (Iuppiter) Menzana, на което са били принасяни в жертва коне („конско божество“). Това име се обяснява отдавна във връзка с алб. mes, mezi м. р. 'жеребец' и румън. minz (чети: мънз) 'жеребец', което е от дакийски произход, от ие. *mend(i)- 'кон'. Трак. mezēna и месап. Menzana — от ие. *mendiānā (ā-основа от м. р.) означават 'конник'.

Обр. 3 Надписът върху златния пръстен от Дуванлии

4. Надписът върху четирите сребърни съда от Дуванлии

Тези съдове са открити заедно с други предмети при разкопаването на Башова могила при с. Дуванлии, Пловдивско. Надписът се състои от осем букви, непосредно следващи една до друга:

ΔΑΔΑΔΕΜΕ

В този кратък текст според някои (Д. Дечев и др.) се съдържало лично име Dadalemes, каквото обаче не е засвидетелствувано. Според Вл. Георгиев („Тракийският език“, София, 1957) надписът се състои от три тракийски думи, които изразяват цяло изречение. Написани са свързано,

без отделяне (*scriptio continua*), както е написан и Езеровският пръстен. Тълкуването (по Вл. Георгиев) е следното:

Текст: *Da, dale me!*

Превод: „Земьо (Деметро) пази (закрилай, защити) ме.“

В подкрепа на това тълкуване се привежда съответният превод на албански език с думи, които точно съответствуват на тракийския текст: *Dhe, del (zot) më*. Албанският език като наследник на дакийски е близко сроден на тракийски.

* * *

Освен тези четири надписа към тракийски се отнасят още около двайсестина надписа върху вази или фрагменти от вази, открити при разкопки след Втората световна война на о. Самотраки. Тези надписи, отчасти повредени, са съвсем кратки и не допринасят нещо съществено за проучването на тракийския език, поради което смятам за излишно да занимавам читателя с тях.

Накрай, за културната история на траките е важно да се спомене, че на територията на древна Тракия и в нейно съседство бяха открити още два надписа с образно (пиктографско) писмо от една много далечна епоха, а именно:

1. Надпис върху кръгъл глинен печат от края на IV или първата половина на III хилядолетие пр. н. е., открит в шестия пласт на селищната могила при с. Караново, Ново-загорско.

2. Надпис върху глинена плочка, намерена при разкопки в пласт от камено-медната епоха при с. Градешница, Врачанско.

Наличието на тези наченки на писменост в древна Тракия свидетелствува за развитието на висока култура на населението от тази област през IV и III хилядолетие пр. н. е.

VII. СРАВНИТЕЛНА ФОНЕТИКА НА ТРАКИЙСКИЯ ЕЗИК

Външната структура на думите във всеки език се определя от наличието и реда на определен брой звукови единици или фонем¹. Тракийският език също е притежавал своя фонемна система след отделянето му от индоевропейския праезик. Едни от индоевропейските фонемни са се запазили неизменни в тракийски, а други са претърпели известни промени. Съществени промени се наблюдават особено при съгласните. Фонемната система на тракийския език може да бъде представена описателно, без оглед на произхода на отделните фонемни, или сравнително, т. е. в сравнение с фонемните системи на другите индоевропейски езици; във втория случай за изходна основа служи установената фонемна система на индоевропейския праезик. Предпочетох втория подход, тъй като той дава възможност да бъде осветлен проблемът за мястото на тракийския сред другите индоевропейски езици.

Тракийските езикови остатъци не са еднородни по време. Най-ранните се отнасят към края на второто хилядолетие пр. н. е. (това са няколко тракийски лични, племенни и географски имена, засвидетелствувани в Илиадата и Одисеята, чиито най-ранни части принадлежат към края на микенската епоха), а най-късните — към VI в. от н. е. На това протежение от близо 1600 години фонемната система на тракийския език безспорно е претърпяла промени, които могат да се установят по данни предимно от последните векове от историята на тракийския език, т. е. от къснотракийския период. Не е изключено в някои случаи да е оказал влияние и гръцкият език, а по-късно, след идването на римляните, и латинският език. Това са проблеми, които все още не са достатъчно проучени. За нас е важно, че въз основа

¹ Фонемата е звукова единица, която служи за различаване на думите по смисъл.

на етимологичния анализ на материала сме в състояние да реконструираме, общо взето, картината на фонемната система на тракийския език, а така също и да установим редица звукови промени, някои от които се много стари, а други по всяка вероятност са се извършили през късния период от историята на тракийския език.

Г л а с н и. Индоевропейският праезик е имал кратки и дълги гласни: а, е, i, o, u, ə' и ā, ē, ī, ō, ū. Тракийският език е запазил почти неизменно това състояние, с изключение на краткото o, което е преминало в a, а също на т. нар. шва-гласна (ə), която е дала a, както в повечето индоевропейски езици.

Ие. a > трак. a. За това има много примери. Срв. РИ Asamus, ие. *ak'amo- 'камък', гр. ákmōn 'наковалня', стинд. ašman- ср. р. 'камък; небе'; РИ Angītēs, ие. *ank- (*ang-) 'извивам', гр. ankōn 'лакът', ánkos 'долина, бездна'.

Ие. e > трак. e: РИ Sērmē от ие. *sermā, от корен ие. *ser- 'тека' в лат. serum 'сироватка от сирене'; СИ Meldia от ие. *meldh-, срв. лит. mēdā, mēldas 'блатен шавар, тръстика'. Пред -nt(h)- краткото e в късния период на тракийски (възможно в отделни диалекти) е започнало да преминава в i, както може да се съди от успоредната форма -cinthus в ЛИ Dias-cinthus покрай -centhus, -kenthos (в Dias-centhus, Dias-kenthos-) от ие. *kento-s 'чедо, потомък', лат. re-cens 'пресен, млад, нов'. Неудареното e е клоняло (вероятно диалектна особеност) към i (редукция), срв. успоредните форми Desa-(kenthos) и Disa-(centus), Diza-(kenthos), ие. *dhēso- 'бог' в гр. theós 'бог'.

Ие. i > трак. i: СИ Idē, Idakos от ие. *iǵhu- 'дърво', стирл. fid 'дърво, дърва, гора', гал. ПЛИ Uidu-casses, англосакс. widu м. р. 'гора, дърво, дърва'; -diza, -dizos 'крепост' (в МИ Tyro-diza, Burtu-dizos) от ие. *dhig'hā, стперс. didā (от diza) 'крепост'.

Ие. o > трак. a: skālmē 'нож, меч' от ие. *skolmā, стисл. skolm ж. р. 'къс меч, нож', англосакс. helm 'дръжка'; трак. РИ Pan(n)ysis, Panisas от ие. *pon-iso от корен ие. *pon(i)- в гот. fani ср. р. 'тиня', срирл. РИ On, МИ Onach (блато); трак. СИ Markellai от основа ие. *morkā в лит. markā 'яма за топене на лен или коноп', укр. морква 'мочурище' (от праслав. *mārky, -ъve), корен ие. *merk- в лит. meŕkti (merkiū)

¹ Тая гласна се е получила в късния индоевропейски език от съвещанието на т. нар. втори ларингал с e, т. е. от H₂e.

'натопявам, наkisвам (лен, коноп)'. Индоевропейското окончание -os за имен. п. ед. ч. при имената от o-основи е гла-сяло звукозакономерно в тракийски -as, както може да се види от точно предадените речни имена Iuras, Panisas (покрай Panisos), ЛИ Taruthinas (покрай -os). В повечето случаи обаче тракийското окончание -as се предава на гръцки чрез -os и на латински чрез -us (понякога чрез -os под гръцко влияние) поради нагаждането (морфологична адаптация) на тракийските съществителни от м. р. на -as към гръцките имена на -os и латинските на -us.

Ие. u > трак. u: Suitulēnos (епитет на Херос), образуван от МИ *Suitula от ие. *k'uitulā, срв. лит. švitulys 'нещо светящо, светлина'; Muka- в ЛИ Muka-boris, Muka-poris и пр. от ие. *muk-, срв. иран. muka- в осет. mugæ 'семе-ство', muggag 'семе, род'. Понякога трак. u се предава на гръцки чрез o (а оттук и на латински по същия начин), което може да се обясни било с отворената окраска на трак. u (според Д. Дечев), било поради невъзможността в гръцки да се означава трак. u с o, тъй като o е означавало вече ū или дори i. Срв. например: ЛИ Moka-poris, Moca-por покрай Muka-; ПЛИ Odrysai вм. *Udrusai, производно от ие. *udrā, авест. udra- 'видра'.

Ие. ə > трак. a: ЛИ Gaidrēs от ие. *g'haidr- в лит. gaidrūs 'светъл, ведър (за време)', гр. phaidrós 'блестящ, светъл, радостен' от корен ие. *g'hēi-: *g'hāi-; МИ Daton (-os) от ие. *dhato-m (-o-s), срв. алб. datë 'място, поселище' от корен ие. *dhē-: *dhə- 'поставям'.

Ие. ē > трак. ē (означавано на гръцки чрез η): ЛИ Rhē-sos (Ρῆσος, засвидетелствувано у Омир) от ие. *rēg'o-s, срв. лат. rēx 'цар', стинд. rāj- 'същ.'; МИ Zérynthos, Zērýnthion, Zérinthon (на гръцки Ζήρυθος и пр.) от основа ие. *g'hūēr- 'звяр' в лит. žvėris 'звяр', стбълг. звѣрь, гр. thēr 'животно'.

Ие. ō > трак. ō (означавано на гръцки чрез ω): РИ Stry-mōn (на гръцки Στρυμόν, засвидетелствувано така у Хезиод от VII в. пр. н. е., у Херодот от V в. пр. н. е.) от ие. *Sru-mōn, срв. лит. sraumiō, -ėns 'бързо течение на река, порой', в което ō е произлязло от ие. ō; Mygdōn (Μυγδών, засвидетелствувано като лично име у Омир) е в същност областно име, познато по-късно под формата Mygdonia от ие. *Mūkō-ghdhōm с втори елемент сроден с гр. chthōn 'земя, почва'.

Ие. $\bar{u}$ > трак. $\bar{u}$ (означавано на гръцки чрез $\bar{u}, \bar{o}$): РИ Strýmōn (Στρυμόν) от ие. *Srū-mōn от корен ие. *sreu-: *srū- в лит. srūti 'пълня с вода; тече, приижда (за река)'.

Дължината на тракийските гласни най-често не е означена на гръцки, особено това се отнася до гласните a и i . Въз основа на горните сигурни примери можем да приемем, че на тракийската фонемна система са били присъщи дълги гласни, следователно наред с $\bar{o}$, $\bar{e}$, и $\bar{u}$ трябва да са съществували и дълги гласни $\bar{a}$ и $\bar{i}$, които могат да бъдат реконструирани с помощта на сравнителния метод. Така ие. $\bar{a}$ ще е застъпено във флексията за им. п. ед. ч. при имената от ж. р. на $-\bar{a}$, напр. в трак. brīa 'град' от ие. *grīā, срв. тох. A ri, B riye 'град (убежище на височина)'; -dīza в МИ Tyro-dīza, Oru-disza от ие. *dhīg'hā 'крепост'. Трябва да се има пред вид обаче, че на гръцки трак. $\bar{a}$ се предава нерядко чрез η (особено в края на думите) съответно на законите на гръцкия език (йонийско-атически), срв. напр. трак. МИ Στρυμῆ, което ще е гласяло в тракийски *Strumā.

Трак. $\bar{i}$ от ие. $\bar{i}$ можем да предполагаме в МИ Iliōn от ие. *il(u)- 'кал, тиня' в гр. ilūs 'тиня', слав. нлѣ.

В късния тракийски език са настъпили промени при някои дълги гласни. Така дългото $\bar{u}$ се е делабиализирало и е преминало в гласна от предния ред i , вероятно пряко $\bar{i}$ като преходна степен. За такава промяна съдим от формата на планинското име Dīnax (в латински надпис от Карнунтум, Австрия), ако не е погрешно предадена, докато у Страбон срещаме Dunaka (Δούνακα, вин. п.) от ие. *dhūn-āk- от основа ие. *dhūn-, срв. англосакс. dūn 'височина, планина'. Вероятно същата промяна на трак. $\bar{u}$ в i е отразена в тракийските лични имена Bīzo, Bīzens, Bīzias, Bīzzos м., Deo-bīzos м. (в надписи), покрай които се явяват Byzas, Byzēs, Byzos, предадени на гръцки чрез $\bar{u}$ в корена, в което се крие трак. $\bar{u}$, както показва етимологията на тези имена: от ие. *bhūg'o-s в авест. būza- м. р. 'козел'. Посочените промени на трак. $\bar{u}$ може да са били ограничени само в известни диалекти, без да са обхващали цялата тракийска езикова област. Предаването на названието на тракийското племе беси у Херодот като Βησοί (с $\eta = \bar{e}$), а у по-късните автори под формата Βέσσοι (Strab., Polyb., App. и пр.) с $\bar{e}$ не дава основание да се предполага преход на трак. $\bar{e}$ в кратко e , а може да се обясни с обстоятелството, че гр. η през I—II в. от н. е. вече е означавало i , поради което чуждото $\bar{e}$ не е

могло вече да бъде предавано с тая буква, а по необходимост гърците са си послужили в случая с ϵ , макар то да не е означавало в гръцки дълго $\bar{e}$. Пред гласните $\bar{e}$ и $\bar{u}$ се явява протетично j , както се вижда от примерите: РИ Ieterus от ие. *ētro-, ствнем. ātar 'бръз' (с $\bar{a}$ от ие. $\bar{e}$); РИ Iuras от ие. *ūrō-s, срв. лит. РИ Jūra, нариц. jūra (и мн. ч. jūgos, -ēs) 'море', латв. jūra 'същ.' Това явление не ще да е било общотракийско, както показват примери с начално $\bar{u}$ без протетично j (за $\bar{e}$ липсват сигурни примери): РИ Ucasus, Utus (вж. стр. 53, 54).

В тракийския език (особено през късния период, от III—II в. пр. н. е. насам) неударените гласни са били подложени на редукция, вследствие на която са могли и съвсем да изчезнат. Най-ранният пример за подобно изчезване в средата на думата (синкопа) представлява ЛИ Mygdōn (засвидетелствувано още у Омир), в което се крие първоначално областно име, известно по-късно под формата Mygdonia (у Тукидид от V в. пр. н. е.), което се обяснява от ие. *Mūkōghdhōm 'блатиста земя' (вж. стр. 41). Друг ранен пример на синкопа ни дава РИ Atlas (у Херодот от V в. пр. н.) от първоначално *Atulas, срв. латв. РИ Adula и нем. РИ Attel от Attula (вж. стр. 31). Синкопирани форми се срещат и при други тракийски имена, срв. напр.: Pyg-mērulas (епитет на Херос) покрай Pyg-mērulas и Pyg-mērulas; БИ Zbel-thurdos, Zbel-thiurdos и пр. от първоначално *Zibel-thurdos, срв. латв. zibele 'бляскаш'; СИ Zburulus от първоначално *Ziburulus, срв. лит. žiburys 'огън, светлина'; Zym-drēnós, Zym-zdrēnós (епитет на Асклепий) покрай Zym-ydrēnós, Zym-l-yzdriēnós и т. н. В думата mīdne 'село' също имаме синкопа, както и в нейната латвийска успоредница mītne 'обиталище, подслон' от по-старо *mītinē (или -enē).

Дифтонги. В индоевропейския праезик е имало i - и u -дифтонги. Те са застъпени в тракийски по следния начин:

Ие. ai > трак. ai : МИ Aizikē от корен ие. *aig'- 'коза', срв. гр. aix, р. п. aigós, арм. aic 'коза'.

Ие. ei > трак. ei : Seietovien(us), епитет на Херос от МИ *Seietovia от ие. *Seiətoijā, срв. лит. sietuvā 'дълбоко място в реката, вир, яма'.

Ие. oi > трак. ai : Paisulēnos, епитет на Зевс от МИ *Paisula от ие. *Poik'ulā, срв. лит. paišaī 'сажди', гр. poi-

kilos 'пъстър'. В късния тракийски дифтонгът *ai* е преминал в *e*, както показва МИ Vevocasenus vicus с Vevo- от първоначално *Vaiva-, срв. латв. МИ Vaiva, Vaive, ц-образуване от корен на глагола *цѣја-: *цѡја-: *цї- 'вия'.

Ие. *ai* (< H₂ei) > трак. *ai*: ЛИ Gaidrēs от основа ие. *g^hhaidr-, срв. лит. gaidrūs 'светъл, ведър (за време)', гр. rhaidrós 'блестящ, светъл'.

Ие. *ai* (< H₂ei) > трак. *ai* (*av*): бълг. *Осогов(о)* (планина) от трак. *Āsagav- < ие. *Ok'o-g^hhəco-, срв. относно втория елемент на името гот. gawī 'страна, местност', предгръцки gaia 'земя'.

Ие. *ou* > трак. *au*: МИ Pautalia от ие. *pout-, срв. стпрус. РИ Pauta < ие. *Poutā от корен ие. *peut-: *put- в лит. putā 'пъна', латв. putas 'същ'.

Ие. *ou* > трак. *o* (вероятно *ō*): СИ Ost-aphos, Ostudizos с първи член от ие. *ōusto-s (или *ōustā) 'устие', лит. ūostas, uostā 'устие на река', лат. ōstium 'същ'.

В думата zetraia 'гърне' от ие. *g^hheutr- индоевропейският дифтонг *eu* е представен от *e*, но по всяка вероятност думата е предадена неточно (вм. *zeutraia). Сигурен пример за застъпването на ие. *eu* няма. Липсват примери и за застъпването на останалите индоевропейски дифтонги в тракийски.

Сонанти. Индоевропейските сричкови съгласни (сонанти) *l*, *r*, *m*, *n* са застъпени двойко:

1. Ие. *l*, *r*, *n* > трак. *il*, *ir*, *in*: СИ Silta, лит. šiltas 'топъл, приятен' от ие. *k^hlto-; МИ Zilmissus < ие. *g^hl^m-is-(io)-, срв. лит. РИ Žilmā, пълна отгласна степен на основата в латв. zēlme 'зеленина'; СИ Tirsai < ие. *T^hsoi, срв. стпрус. МИ Tirs-kaymen, лит. tīštis 'гъстота; гъсталак'; СИ Dingion от корен ие. *dh^hgh-, срв. латв. dinga 'плодородно място'; ЛИ Brinkazis, Brinkainos от корен ие. *bh^hr^hṣk-, срв. лит. brīntki 'подувам се'. За ие. *m* > трак. *im* липсват примери.

2. Ие. *l*, *r*, *m*, *n* > трак. *ul* (*ol*), *ur* (*or*), *um* (*om*), *un* (*on*): bólinthos 'див бик, бизон' от ие. *bh^hlⁿ-ent-, срв. нем. Bulle 'бик'; póltyn 'дъсчена ограда, дъсчена кула' и в СИ Poltymbria — ие. *(s)pl^h-tu-(n)-, срв. стисл. spjald (*spel-to-s) 'дъска'; burt-, burd- 'брод' в МИ Burd-apa, Burd-enis, Burt-icom, Burtu-dizos от ие. *bh^hrd(h)- в стбълг. (цслав.) непръ-врѣд-омъ прич. 'непребродим' (от праслав. *bъrd-); СИ Kurpisis от корен ие. *k^hrp-, срв. лит. kuṛpti 'ровя'; bryunchós 'китаря' от ие. *bh^hr^hṣko-s, срв. пол. (в пълна отгласна степен) brzęk 'звън, звънтене', укр. бряк; Rumbo- в СИ Rumbo-dona от

ие. *r^hmb(h)-, срв. латв. ruība 'праг на река', лит. ruības 'окрайнина'; Sonkētēnē, епитет на Хера от МИ *Sonkēta, срв. лит. sunkà 'сок (от дърво), течност' — ие. *sr^hṣk-. Предаването на трак. *u* чрез *o* на гръцки в някои примери се дължи, както вече се посочи, на отвореното произношение на гласната *u* в тракийски или на липсата на друга възможност за означаването ѝ в гръцки, понеже гр. *u* е било вече преминало в *i* (*i*).

За застъпването на индоевропейските сонанти пред гласна има три примера: ЛИ Skilas от ие. *sk^hilo-s, срв. лит. skilti (skiliū, skýliau) 'разпалвам огън' и 'бягам бясно'; СИ Keiris, Keir-para, Kēri-parōn (с гр. ε, η=i) от ие. *g^hyr(i)- в стинд. girī-h 'планина', лит. giria, жем. girė 'гора, лес'; -thinas (-sinas) в ЛИ Taru-thin(n)as, Taru-sinas, Taru-tinos от ие. *t^hyn-, сродно с лат. (в пълна отгласна степен) teneō, tēre 'държа'.

Индоевропейската полугласна *ɥ* е дала в тракийски *ɥ*, което е било означавано на гръцки чрез *u*, *β*, *ou*, а на латински чрез *v* и *b*. Добър пример за запазването на трак. *ɥ* представлява българското РИ Велѣка, наследено от тракийски, което е произведено от корен ие. *vel- в лит. velėti 'пера (с бухалка)'. Запазено е трак. *ɥ* още в селищното име Βαίρος (=Vairos), засвидетелствувано у Птолемей (II в. от н. е.), срв. лит. vairūs, vairas 'въртящ се' от ие. *v^hoi-ro-. Трак. *ɥ* е предадено чрез гр. *ou* в епитета на Дионис Ουηρζεληνος (=Verzelēnos) от МИ *Verzela, срв. лит. РИ Vėrža. В начална сричка пред гласна трак. *ɥ* е могло да изчезне очевидно под гръцко влияние, напр. в МИ Egerica, срв. лит. РИ Vegerė, латв. vedzere 'сенокос в гора' от корен ие. *veg^h-; СИ Idē, Idakos от ие. *id^hhu- 'дърво' в стирл. fid 'дърво, дърва, гора', стисл. vidr 'дърво'. В СИ Chalastra вторият елемент -stra е произлязъл от по-старо *strava, срв. латв. strava 'течение, порой', следователно интервокалното *ɥ* е изчезнало, вероятно под гръцко влияние, а след това от *straа чрез контракция на двете *a* се е получило -stra. Трак. *ɥ* не се е запазило след збнатата съгласна *d* (< ие. *dh*), както се вижда от ЛИ Desa-kenthos с първи елемент от ие. *dh^heso- 'бог', срв. сродната дума лит. dvasià 'дух'. Запазването на трак. *ɥ* след фрикативните съгласни *s* и *z* се доказва от следните примери:

1. Ие. *k^hɥ* > трак. *sv* в епитета на Херос Σουιτουληνος, Σουητουληνος (=Svitulēnos) от МИ *Svitula (вж. стр. 51); в ЛИ

Εζβενις, Εσβενειος (= Ezvenis, Esveneios), които са производни от трак. esva-, ezva- 'кон' < ие. *H₁ek'цо-.

2. Ие. g'нц > трак. zv в МИ *δρος Ζυαχοζρερων* (= Zva-kozreron) с първи елемент от ие. *g'нцak^u-, срв. лит. žvākē 'светлина'.

В някои тракийски говори или възможно под гръцко влияние съгласната *ч* след фрикативните съгласни *s* и *z* е изпаднала, срв. например МИ *Zérynthos, Zérinthon* (Ζήρυνθος, Ζήρινθον) от ие. *G'h₂ęg-nt- (вж. стр. 55); БИ *Sabazios, Sabadios* (Σαβάσιος, Σαβάδιος) от ие. *s₂obhodhi(i)o-s, срв. стбълг. *свободъ* 'свободен'.

В думата *bría* 'град', предадена на гръцки под формата *βρία* (Strab.), по същия начин и в цяла редица местни имена (**Αλαα-βρία, Βολβα-βρία, Μασιο-βρία, Μεσαμ-βρία*, Полтур-*βρία* и т. н.) гр. β може да предава трак. *ч* или *б*. Има основание да се приеме, че в този случай имаме работа с фонемата *б*, т. е. че трак. *ч* от ие. *ц* в положението пред *г* е преминало в *б* (възможно фрикативно *б̃*). Така името *Месемврия* е предадено у Херодот (V в. пр. н. е.) под формата *Μεσαμ-βρία*, когато гр. β е означавало *б*. С *-б-* (*-б̃-*) са заели името и славяните след завладяването на черноморското крайбрежие през VI — VII в., както може да се съди от славянските податки: *Нѣ'брь* (от XI в.), *Несаврь* (от 1337 г.). В ЛИ *Esbenus* (Hesbenus), засвидетелствувано така в латински надписи, вероятно е също налице трак. *б* от първоначално *ч* след *s*.

С ъ г л а с н и. В системата на съгласните се наблюдават значителни промени в тракийски, някои от които са характерни и за други индоевропейски езици.

Индоевропейските звучни аспировани съгласни (т. нар. *mediae aspiratae*) *bh, dh, gh* са загубили аспирацията си в тракийски и са се превърнали в чисти звучни съгласни *б, д, г*:

Ие. *bh* > трак. *б*: *bólinthos* 'див бик, бизон' от ие. *bh₁l_hnt-, срв. нем. *Bulle* 'бик'; *brytos, bryton* 'вид ечемичено пиво, бира' от ие. *bh₂r_utō-, срв. лат. *de-frūtum* 'мъст (от грозде)'; МИ *Bérgē, Bergúlē* от ие. *bhergho-, срв. стисл. *berg*, ствнем. *berg*, нем. *Berg* 'планина'.

Ие. *dh* > трак. *д*: СИ *Dymē*, лит. *dūmas* 'тъмен, тъмнокафяв (за говеда)', латв. *dūms* 'тъмнокафяв', стинд. *dhūmá-h* 'дим' от ие. *dh₁mo-s; -diza, -dizos в СИ *Tyro-diza, Burtu-*

dizos, Tarpo-dizos от ие. *dhig'hā (-o-s), стперс. *didā*, нперс. *diz, dēz* 'крепост', гр. *téichos* 'зид, стена'.

Ие. *gh* > трак. *г*: СИ *Bérgē* и др. от ие. *bhergho- 'планина, бряг' (вж. по-горе); СИ *Dingion* от ие. *dh₂ng_h-, латв. *dinga* 'плодородно място', англосакс. *dynge*, ствнем. *tunga* 'торене'.

Индоевропейските звучни съгласни (*mediae*) *b, d, g* са преминали в тракийски в съответните беззвучни *p, t, k*:

Ие. *b* > трак. *p*: *Skalpēnos*, епитет на Асклепий от МИ *Skalpa, срв. лит. *PI Skalb-upis*, глагол *skalbtī* (-biū, -biaū) 'бухам (пране)'; *dinupula* 'дива тиква' от ие. *k₁un-abōla-, срв. лит. *šūn-ubuolas* 'кучешка ябълка', кримгот. *apel* 'ябълка' от ие. *ābel-, *ābōl-.

Ие. *d* > трак. *t*: *PI Utus* от ие. *udō-s, от корен в стинд. *ud-án* 'вода', гр. *hydōs* 'същ.'; *Taru-* в ЛИ *Taru-thinas* (*Taru-sinas*) от ие. *doru- 'дърво' в гр. *dóry* 'дърво; копие'.

Ие. *g* > трак. *k*: ПЛИ *Kíkones*, ед. ч. *Kíkōn* от ие. *g₂i-gō(n), срв. англосакс. *cwicu*, англ. *quick* 'жив, бръз'; *skárkē* 'сребърна монета' от ие. *skor-gā, срв. стнорд. *skark* 'шум', стинд. *kharjati* 'скърца, скрипти'.

Ако в пределите на древна Тракия откриваме местни имена, в които индоевропейските звучни съгласни *b, d, g* са се запазили неизменни, подобни имена можем да определим със сигурност като нетракийски или като принадлежащи на някакъв друг език. Такъв е случаят с античното селищно име *Salmydes(s)ós* (Soph., Hdt., Xen. и др.), което е означавало крайбрежна местност, град (днес Мидия на Черно море) и вероятно река. Това име се извежда от ие. **salm-udes-jo-* или **salm-udes-* 'солена вода', като първият елемент се сравнява с гр. *hálme* 'солена вода, морска вода', а вторият — със стинд. *ud-án-* 'вода', гр. *hydōs* 'вода'; във втората част на името *-ydes(s)os* следователно ие. *d* се е запазило неизменно. Въз основа на тоя признак можем да приемем, че това име не е от тракийски произход. Че в древна Тракия е имало селищни (и изобщо географски) имена от нетракийски произход, в това няма нищо чудно. Достатъчно е да се позовем на днешното състояние на топонимията от тази област: покрай славянските имена се срещат румънски, турски, гръцки, а също и малък брой наследени тракийски имена.

Индоевропейските беззвучни съгласни (т. нар. *tenuēs*) *p, t, k* са се изменили в тракийски в съответни аспировани

(придихателни, т. нар. *tenues aspiratae*) p^h, t^h, k^h (ph, th, kh), предавани на гръцки чрез ϕ, θ и χ :

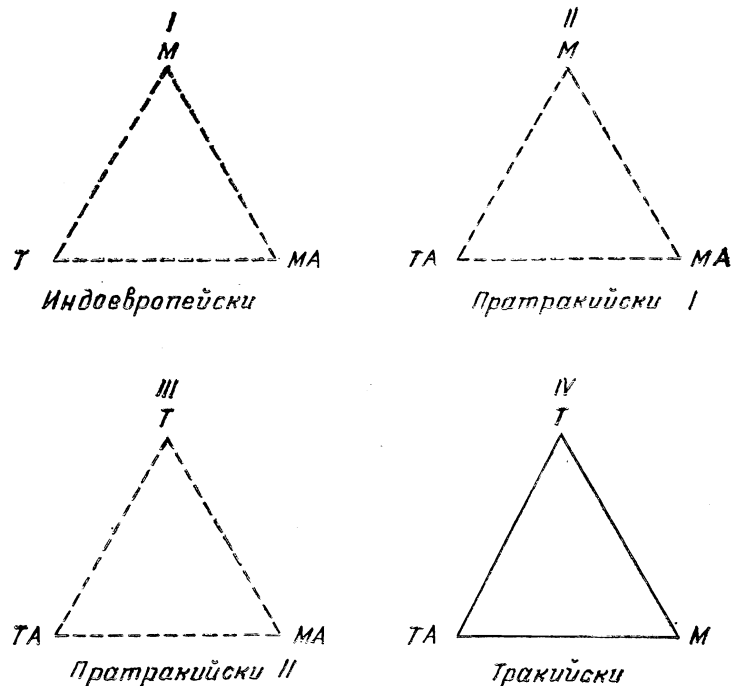
Ие. $p >$ трак. p^h (ph): *rhomphaia* ($\rho\omicron\mu\phi\alpha\iota\alpha$) 'копие', по-късно 'меч' от ие. **rump-* в лат. *rumpō*, -ere 'чупя, разкъсам'; -*aphos* в СИ *Ost-aphos* ('*Ὀστ-αφος*'), срв. *спрус*. *arus* 'извор' от ие. **ar-* 'вода, река'

Ие. $t >$ трак. t^h (th): -*kenthos* в ЛИ *Kenthos* ($\kappa\epsilon\nu\theta\omicron\varsigma$), *Desa-kenthos* ($\Delta\epsilon\sigma\alpha-\kappa\epsilon\nu\theta\omicron\varsigma$), *Bithi-centhus*, *Epta-kenthos* ($\epsilon\pi\tau\alpha-\kappa\epsilon\nu\theta\omicron\varsigma$) и др. от ие. *ken-to-s 'чедо, потомък', лат. *re-cens*, -*ntis* 'пресен, млад, нов'; СИ *Perinthos* ($\Pi\acute{\epsilon}\rho\iota\nu\theta\omicron\varsigma$) от ие. *Perinto-s, стинд. *pārvata-* 'планина', хет. *peruna-* 'скала'; покрай *Trausoī* ($\tau\rho\alpha\upsilon\sigma\omicron\iota$ у Херодот), тракийско племе в юго-западните Родопи, е засвидетелствувана и формата *Thrausi* у Ливий с th от ие. t (вж по-подробно на стр. 69).

Ие. $k >$ трак. k^h (kh): *brynhós* ($\beta\rho\upsilon\nu\chi\omicron\varsigma$) 'китара' от ие. **bhr̥n̥ko-s*, пол. *brzęk* 'звън, звънтене'; *Chala-* в СИ *Chala-stra* ($\chi\alpha\lambda\acute{\alpha}-\sigma\tau\rho\alpha$) от ие. **kālo-* в стбълг. *калъ*; -*sychis* в ЛИ *Eptē-sychis* ($\epsilon\pi\tau\eta\sigma\upsilon\chi\iota\varsigma$) от ие. *sukis 'момиче', срв. кимр. *hogen* 'момиче' от ие. *sukā. Поради сравнително по-слабата аспирация на p^h, t^h, k^h в тракийски, отколкото в гръцки (според Д. Дечев) тези съгласни се означават често чрез π, τ, χ , респ. p, t, c . Така покрай -*phara* в МИ *Breiero-phara* се среща често -*para* (от ие. *(s)porā) в местни имена като *Agata-para*, *Bessa-para*, *Brento-para*, *Drusi-para* и мн. др. Наред с -*αφος* в МИ *Ὀστ-αφος се среща -*ара* в МИ *Burd-ara* (и в епитета на нимфите от същото място *Βουρδ-απ-ηραι*); покрай -*kenthos*, -*centhus* — и -*centus* в ЛИ *Dias-centus*, *Disa-centus*, *Epta-centus*, -*kentios* в ЛИ *Μεσσι-κεντιος*; покрай -*sychis* (вж. по-горе) — и -*sykis* в ЛИ *Ρομη-συκис*, -*sykos* в ЛИ *Δεντυ-συκος*, *Επτε-συκος*, -*sucu* в ЛИ *Dentu-sucu*. Поради изтъкнатата по-горе причина в повечето случаи тракийските аспироваани беззвучни съгласни са означени при предаването на гръцки само с π, τ, χ , съответно на латински с p, t, c .

Разгледаните по-горе промени с трите групи индоевропейски съгласни bh, dh, gh, b, d, g и p, t, k , известни под наименованието „звукови измествания“ (нем. *Lautverschiebung*), ще са се извършили по всяка вероятност в тракийски не по едно и също време, а в различни периоди, иначе трябваше да очакваме като краен резултат само една категория съгласни (ph, th, kh). Трите звукови процеса възможно са следвали хронологически следния ред: най-напред ие. p, t, k са

преминали в p^h, t^h, k^h (ph, th, kh); след като е завършил този процес и звуковият закон е престанал да действа, е започнал вторият звуков процес, а именно $b, d, g > p, t, k$; едва след завършването на тази промяна, в един по-късен период е протекъл третият звуков процес — $bh, dh, gh > b, d, g$. Хронологията на трите звукови процеса може да се представи схематично по следния начин:

T = *Tenues* (p, t, k);

M = *Mediae* (b, d, g);

MA = *Mediae aspiratae* (bh, dh, gh).

Индоевропейските палатални съгласни k^h, g^h, g^h , които (според Вл. Георгиев) са възникнали от първоначални веларни (задноезични) k, g, gh пред гласни от предния ред и пред j , са преминали в спиранти (съскави съгласни) s, β и z, d :

Ие. *k'* > трак. *s* (*b*): РИ Asamus от ие. *ak'amo- 'камен', стинд. ašman- ср. р. 'камък; небе', авест. asman- 'същ.', пеласг. asáminthos '(каменна) вана', лит. akmuō, -eñs 'камък'; СИ Pusinon, лит. pušýnas 'смърчова гора', pušis 'смърч, бор', гр. (в друга отгласна степен) réukē ж. р. 'същ.' от ие. *reuk'-: *ruk'-.

Ие. *g'* > трак. *z* (*d*): РИ Arzos < ие. *Arg'o-s, срв. гр. argós 'бял'; -zenis в ЛИ Dia-zenis от ие. *g'enis, срв. гр. Διογένης, стлат. genō 'раждам', стинд. jānati 'произвежда, ражда'; Dentu- (с D=d) в ЛИ Dentu-pēs, Dentu-brisa, Dentu-sucu и др. от ие. *gēnt(i)- в лат. gēns, -ntis 'род, племе'.

Ие. *g'h* > трак. *z* (*d*): zetraia 'гърне' (вм. *zeutraia) от ие. *g'heut- от корен ие. *g'heu- 'изливам', срв. гр. chýtra 'делва, гърне'; -zelmis 'издънка, потомък' в ЛИ Abru-zelmis, Dia-zelmis и пр., срв. лит. želmuō, -eñs 'растение' и 'издънка, потомък' от корен ие. *g'hel-.

Индоевропейските лабиовеларни съгласни *k^h*, *g^h*, *g^hh* са изгубили в тракийски лабиалния си елемент (устнената окраска) и са се превърнали в чисти велари *k'* (*kh*), *k*, *g*:

Ие. *k^h* > трак. *k'* (*kh*), означавано в гръцки чрез *χ*: РИ Achelōos, Achelōn (Ἀχελῷος Ἀχελῶν) от ие. *ak^hel- 'вода, воден', срв. лит. РИ Akėlė, лат. aqua 'вода' от ие. *ak^ha. Поради слабата аспирация на тракийското *k'* и тук то може да бъде предавано на гръцки и чрез *κ*: Ketri- в ЛИ Ketri-poris (Κετρι-πορις) от ие. *k^hetr- 'четири', гр. tetra- 'четири-', лит. keturi, латв. četri, стбълг. чѣтъриѣ.

Ие. *g^h* > трак. *k*: МИ Kellai, -cella (Syra-cella) от ие. *g^helnā в ствнем. quella, нем. Quelle 'извор'; СИ Kabylē от ие. *G^habhulā, срв. англ. quab 'мочурище' от ие. *g^habh-; областно име Kalindoia (Kalindia), срв. стпрус. МИ Galynde, лит. gālas 'край, граница на нива, ливада или гора', латв. gāls 'околност' — ие. *g^holo-s.

Ие. *g^hh* > трак. *g*: génton 'месо' от ие. *g^hhento- 'убит, заклан, отрязан', срв. стинд. hatā- 'ударен, умъртвен'; ЛИ Gaidrēs, лит. gaidrūs 'светъл, ведър (за време)', гр. phaidrós 'блестящ, светъл, радостен' от ие. *g^hhaidr-.

Индоевропейската спираантна съгласна *s* се е запазила в тракийски в началото, средата и края на думите, както показват МИ Sermē, Singos, Sartē, Kypsela, Astaphos, Antisara, Kurpisos, Asamus, Atlas, Iuras и пр. В късния тракийски език

тя е проявила наклонност към озвучаване, т. е. започнала е да преминава в *z* в началото на думите пред гласна или пред *v* (респ. *b*=*ḃ*), в интервокално положение и също така след *r*. Примери: zalmós 'кожа' от първоначално *salmos, срв. стпрус. salmis 'шлем', лит. šalmas 'същ.', стинд. *sārman- ср. р. 'покрив, покривало', от ие. корен *k^hel- 'обвивам'; ЛИ Ezbenis (или Ezvenis, на гръцки предадено като Εζβενις), Hezbenus със з покрай Esbenus, Esbeneios (или Esveneios, на гръцки Εσβενειος), производно от трак. esva- 'кон' от ие. *H^hek'wo-, срв. стинд. áśva-h 'кон', авест. aspa-, лат. equus; МИ Pizos от първоначално *Pisos, срв. латв. pīsa 'мочурище, където растат само малки брези или смърчове' от ие. *pidsā, гр. pīsea (мн. ч.) 'влажни места, ливади'; Diza- в ЛИ Diza-zelmis, Diza-pēs, Diza-por, Diza-tralis покрай Disa-centus (и Desa-kenthos), от първоначално Desa- < ие. *dh^heso- 'бор', срв. лит. dvasiā 'дух'; ЛИ Kerza ж. р., Cerzula м. р. от първоначални *Kersa, *Kersula, срв. трак. ЛИ Kersēs, Kersos, срв. лит. kėršas 'с бели и черни петна' от ие. *K^h(^h)er(ə)so-s 'черен'.

Индоевропейските сонорни съгласни *r*, *l*, *m*, *n* са се запазили неизменни в тракийски.

Беззвучните шумови съгласни независимо от техния произход могат да се озвучават в съседство със сонорна съгласна (асимиляция по звучност):

1. Ие. *dr* > трак. *tr* > *dr*: ЛИ Gaidrēs, лит. gaidrūs 'светъл, ведър (за време)', гр. phaidrós 'блестящ, светъл, радостен' от ие. *g^hhaidr-, което би трябвало да даде в тракийски *gaitr-; ПЛИ Odrysai — ие. *udrusoi, производно от ие. *udrā 'видра' (вж. стр. 68), следователно с *dr* вм. очакваното *tr* от ие. *dr*. От друга страна, срещаме zetraia 'гърне' от ие. *g'heut-, следователно със запазено *tr* (или *thr*).

2. Ие. *rd* > трак. *rt* > *rd*: Burd- в СИ Burd-apa, Burdenis покрай Burt- в СИ Burtu-dizos, Burt-icom, от ие. *bh^hrd(h)- 'брод'; бълг. РИ Арда (от тракийски) покрай РИ Artānēs, Artikos (Artakēs, Artakos), срв. стинд. ārdati 'тече', гр. ardō 'оросявам'; -thurdos в БИ Zbel-thurdos (Zber-thurdos, Zberturdus и пр.) от ие. *(s)tdo-, срв. ствнем. sturzen, нем. stürzen 'гласкам, сгромолясвам'.

3. Ие. *br* > трак. *pr* > *br*: планинско име Skómbros от ие. *Sk^hmbro-s, срв. лит. kumbrỹs, kufībris 'малка височина, хълм, планински връх, планинка'.

4. Ие. *nt* > трак. *nt(h)* > *nd*: СИ Brendice покрай Brentice и Brento-para от ие. *bhrento- 'елен', срв. месап. bréndon

'елен'. Възможно е тая промяна да е настъпила в късния тракийски, защото има и примери със запазено *nth*: *bólinthos* 'див бик, бизон', СИ *Perinthos*, *Zérynthos*.

5. Ие. *m* > трак. *t(h)n* > *dn*: *midne* 'село', първоначално 'място за пребиваване', срв. латв. *mitne* 'място за пребиваване, подселон, от по-старо *mitinē (респ. -*enē*) от корен ие. **meit(h)*:- **mit(h)*:-.

6. Ие. *ng*, *nk* > трак. *nk* > *ng*: СИ *Lingos*, лит. *MI Lingē* от ие. *lng:-; ПИ *Angitēs*, СИ *Angissos* от корен ие. *ank-, *ang- 'извивам' в стинд. *aīcatī* 'извива, криви', *anká-h* м. р. 'завой, извивка' и пр.

Съчетанието *dj* ще е дало в тракийски *ž* (от първоначално *dž*), което е било предавано на гръцки чрез *ζ*, а на латински чрез *z* (на двата тези езика не са познати фрикативни съгласни от типа на *ž*, *š*). Пример за подобно застъпване на ие. *dj* ни дава ПИ *Tonzos* (Τόνζος), което славяните са заели, от една страна, под формата стбълг. *Тѣжа > нбълг. *Тѣжа* (горно течение на Тунджа) и. от друга страна, под формата *Тунджа* (вероятно гурцизирано в м. *Тунжа). Очевидно е, че втората форма на името е била заета след VIII—IX в., когато в славянски (български) е престанал да действа законът за отворените срички, по силата на който са се образували и носови гласни от съчетания на гласна + носова съгласна пред съгласна. Съгласната -*ж*- в бълг. *Тѣжа* от стбълг. *Тѣжа може да се обясни само като се приеме, че тя е съществувала в тракийската форма на името, следователно в тракийски то ще е гласяло приблизително така, както се изговаря и днес, т. е. *Tunža (или -*as*).

Съчетания от съгласните *m* и *l* с полугласната *j* в тракийски се заместват по следния начин:

Ие. *mj* > трак. *ml*: *Zyml-yzdrīenos* (епитет на Асклепий) с *ml* от *mj*, покрай което се срещат форми без епентетично *l* — *Zym-ydrēnos*, *Zym-yzrēnos*; срв. и метатезираната форма (*ml* > *lm*) *Zylm-ydrēnos*, *Zylm-yzdrēnos*.

Ие. *lj* > *ll*: *Kersullos*, епитет на Зевс, от първоначално *Kersuljos, производно от МИ *Kersula; *Raimullus*, епитет на Аполон, от първоначално *Raimuljos, производно от МИ *Raimula.

Промени се наблюдават в тракийски и при редица други съчетания на съгласни, а именно:

1. Ие. *d-t* > трак. *t-t* > *s-t*: ПИ *Néstos* от ие. *Ned-to-s от корен ие. *ned- в стинд. *nádati* 'бучи, шуми', *padí*- ж. р. 'река', стирл. *nes* 'река'.

2. Ие. *kt* > трак. *tt* > *t'* (*th*), предавано на гръцки чрез *θ*: планинско име *Athōs*, *Athōn* от ие. **Aktō(n)*, срв. гр. *aktē* 'висок, стръмен' морски бряг'; бълг. *Атия*, скалист полуостров западно от Созопол, от трак. *Athija, засвидетелствувано в гурцизираната форма *Anthium*, *Antheia*, от ие. *Aktija, срв. гр. *aktē* (вж. по-горе). Тая промяна ще се е осъществила значително по-късно от разглежданата в т. 1, по време, когато законът за дисимиляцията на ие. *d-t* (*t-t*) в *st* е престанал да действа в тракийски.

3. Ие. *ts*, *ds* > трак. *s* (*z*): СИ *Calsus* от ие. *(*s*)*kolt-so*-, срв. латв. *kālst* (-*stu*, -*tu*) 'изсъхвам, изсушавам се', разширено от глагола *kāltēt* 'съхна', срв. и *kaltuonis* 'сухо дърво (растение)'; СИ *Pizos* от първоначално *Pisos, срв. латв. *pīsa* 'мочурище' от ие. *pīdsā, гр. *pīsea* (мн. ч.) 'влажни места, ливади' от ие. *pīdses, за корена ие. *pīd- срв. гр. *pīdax* 'извор', стисл. *fit* 'ливада'.

4. Ие. *sr* > трак. *str*: ПИ *Strymōn*, МИ *Strýmē* от ие. *srū- в лит. *srūti* (*srūvū*, диал. *srūnū*) 'пълня се с вода, тека, прииждам (за река)'; -*stra* (от първоначално *strava) в МИ *Chala-stra* от ие. *srouā, срв. лит. *sravà* 'течение', латв. *strava* 'течение, порой'.

5. Ие. *ln* > трак. *l(l)*: СИ *Kellai*, -*cella* в СИ *Syra-cella* от ие. **g^helnā*, срв. ствнем. *quella*, нем. *Quelle* 'извор'.

6. Ие. *mt* > трак. *nt*: *Tyntēnoi*, жителско име от МИ *Tynta, срв. лит. *tūntas* 'ято, рояк; куп, купчина' от по-старо *tumtas, производно от корен на глагола *tumėti* 'сгъстява се, съсирва се'.

Резултатите от проучването на фонемната система на тракийския език с оглед на отношението на отделните фонемни към индоевропейските могат да бъдат представени резюмирано в следната таблица:

Индоевропейски	Тракийски
a, ə, o	a
e	e
i	i
u	u
ā	ā
ē, ē-	ē, jē-
ī	ī
ō	ō(> ū>ü>i)
ū, ū-	ū(>ü>i), jū-
ai, əi	ai
ei	ei (>i?)
ou, əu	au (av)
ōu	o (ō)
l, f, m, n	{il, ir, (im?), in; ul (ol), ur (or), um (om), un (on)
u	v
bh, dh, gh	b, d, g
b, d, g	p, t, k
p, t, k	ph, th, kh
k'	s, <i>ph</i>
g, g'h	z, d (=d)
k ^u	k' (kh)
g ^u	k
g ^u h	g
s-	s- (по-късно>z-)
-s-	-s- (по-късно) -z-
r, l, m, n	r, l, m, n

Звуковите промени, които са се извършили в тракийски в резултат на въздействието на фонетичната среда, т. е. т. нар. комбинаторни звукови промени, са отразени накратко в следната таблица:

Индоевропейски	Тракийски
sr	str
dt (tt)	st
ur	vr>br
dh _u	d
k' _u	sv, sb, zb (zv)
g'h _u	zv, z
kt	th
ts (ds)	s (z)
l _u	ll
ln	ll (l)
m _u	ml
mt	nt
d _u	ž
dr	tr>dr
tr	thr, tr
rd	rt, rd
br	pr>br
nt	nth, nd
tn	t(h)n>dn
ng, nk	nk>ng

VIII. ТРАКИЙСКИ, ДАКИЙСКИ И ПЕОНСКИ

До неотдавна в науката господствуваше схващането, че тракийският език се е говорил на една обширна територия, която се е простирала от Карпатите (вкл. Югозападна Украйна) на юг до Егейско море, на изток до Черно море, включвайки Северозападна Мала Азия (или значителен дял от нея), а на запад е обхващала Източна Унгария, с басейна на р. Тиса и по-нататък е включвала басейните на реките Морава, Тимок, Нишава и Вардар. Тази територия е била населявана през второто и първото хилядолетие пр. н. е. от многобройни племена, чиито имена са добре известни от исторически извори. По-главните от тях са освен траките, които са се делили на много племена (беси, одризи, дантелети и пр.), още даки, гети, мизи, дарданци, пеонци, битини и др. Въпросът, дали всички тези племена са говорили само на един език — тракийски, или на няколко различни, макар и родствени индоевропейски езика, може да бъде решен само въз основа на лингвистични критерии. По този въпрос не са меродавни сведенията на древните автори, тъй като те не са имали никакво понятие за родство на езиките и поради това не са били в състояние да различат познатите им родствени езици от Балканския полуостров.

Изследванията от най-ново време (главно на акад. Вл. Георгиев) показваха, че в източната половина на Балканския полуостров освен тракийски се е говорил още един индоевропейски език, различен от него, именно дакомизийски или дакийски. Тъй като до днес има учени, които продължават да поддържат старото схващане¹, въпреки че то

¹ Така например румънският историк I. I. Russu публикува през 1959 г. книга върху тракийския език под заглавие „Limba tracodacilor“ (издадена в Букурещ, II издание през 1967 г.), в която застъпва категорично погрешното схващане за единен тракийски език, говорен в древността на територията от Карпатите (Галиция) до Егейско море, включително някои области на Мала Азия. Авторът нарича този език „език на трако-даките“ или „трако-дакийски“, ту накратко „тракийски“.

днес е неудържимо от гледна точка на съвременното състояние на индоевропейското езикознание, смятам за уместно да разгледам накратко въпроса за отношенията между тракийски и дакийски, главно с оглед на различията между тях. Преди да занимавам читателя с този въпрос, необходимо е да бъде уточнено какво се разбира под „дакийски“, за да бъдат избягнати нежелателни недоразумения у читателя. Преди всичко нека отбележа, че е за предпочитане краткото название „дакийски“ пред „дакомизийски“ като по-удобно и съответно на това то ще бъде отнасяно и към езика на племена, които не са населявали древна Дакия, т. е. днешна Румъния, но които са говорили на език, споделящ характерните черти на дакийски в същинска Дакия. За да бъде отстранено всяко смущение у историците или филолозите, които са свикнали да гледат на тракийския език през призмата на сведенията на античните автори, подчертавам, че понятието „дакийски език“ не свързвам ни най-малко с късното образуване на двете римски провинции отсам Дунава — *Dacia ripensis* (Прибрежна Дакия) и *Dacia medieterranea* (Средиземна Дакия). Терминът „дакийски“ в моята работа означава чисто лингвистично, а не историческо или етническо понятие. В пределите на дакийската езикова област са влизали, както ще видим, освен същинска Дакия (днешна Румъния), но и редица области на юг от Дунава, като Гетия или *Scythia minor* (днешна Добруджа), по-големият северен дял на Долна Мизия, Горна Мизия и Дардания (Югоизточна Сърбия и Скопската област). Би било абсурдно да се изисква лингвистичният термин в случая да бъде съставен от имената на всички тези области, респ. от имената на съответните племена. Дори и терминът „дакомизийски“ не задоволява подобно изискване, защото не включва имената на гетите и дарданците. Практиката показва, че кратките условни означения на езиките са нещо обикновено в езикознанието. Така например с термина „сръбски език“ означаваме езика на населението не само на същинска Сърбия, но и на редица други области като Войводина, Косово, Метохия, та дори и на самостоятелната република в границите на Югославия Црна Гора.

След уточняването на понятието „дакийски“ нека се върнем към поставения в началото въпрос. Различията между тракийски и дакийски изпъкват особено ясно в то-

понимията. Така, на територията на древна Тракия и в някои съседни на нея краища на запад и отчасти на север се срещат сравнително често двуосновни (композитни) образувания като селищни имена, в които като втори съставен елемент се явяват думите -para (-phara, -pera, -parōn и под.) 'село', -bria 'град' и -diza (-disza, -dizos) 'крепост':

Местни имена с -para (-phara, -pera, parōn)	Местни имена с -bria	Местни имена с -diza, -dizos
Agatapara *Athypara ¹ Authiparu Bazopara Belaidipara Bendipara Beripara (2 пъти) Bessapara Bospara Breierophara Brentopara Briparō(n) *Buaipara ² Busipara Chesdupara Dardapara (2 пъти) Dodoparos Drusipara Gelupara Isgipera Keirpara Kēripārōn Krasalopara Longinopara Mutzipara Priskupera *Skaptopara ³ Skaripara *Skaskopara ⁴ Spinopara Stratopara Subzupara Tranupara	*Alaabria ⁵ *Bolbabria ⁶ Maskiobria Mesambria Polymbria Selymbriē Skedabria	Bedizos Beodizos Burtudizos Kistidizos Orudisza Ostudizos Tyrodiza (2 пъти?)
Общо: 35	7	7 (8?)

¹ В епитета на Сабазий Athyparēnos в надпис от с. Драгоман, Софийско.

² В епитета на Хера Buaiparēnē в надпис от Трънско.

³ В жителското име Skaptoparēnoi (вж. стр. 49).

⁴ В жителското име Skaskoparēnoi в надпис от Първомайско.

⁵ В епитета на Зевс и Хера Alaabriēnoi (вж. стр. 29).

⁶ В жителското име Bolbabriēnoi (вж. стр. 33).

Подобни имена липсват в същинска Дакия (на север от Дунава), в Добруджа и в по-голямата част на Северна България, с изключение на южните ѝ краища, където се срещат седем имена: Mutzipara, Longinopara, Agatapara, Beripara, Kistidizos, Maskiobria, *Alaabria (вж. картата на стр. 114). За дакийската езикова област са типични двуосновни селищни имена с втори елемент -dava (-deva, -daua, -daba и под.) 'град', чието значение бе отгътнато още от В. Томашек въз основа на гласата у Хезихий λέβα (leva) 'град', погрешно написано в м. δέβα. Думата е произлязла от ие. *dhēdā с първично значение 'стан' и е производна от корен ие. *dhē-: *dhā- 'поставям' в нбълг. дявам, гр. хом. thóōkos (θόωκος в м. *θό[F]ακος) 'седалище' и пр. Селищните имена с втори елемент -dava, -deva, като изключим несигурните, се разпределят географски по следния начин:

1. В Дакия: Acidava, Argedauon, Burridava, Dokidaua, Karsidaua, Klepidaua, Komidaua, Markodaua, Netindaua, Patrindaua, Pelendova, *Perburidava¹, Petrodaua, Piroboridaua, Rhamidaua, Rusidava, Sacidaba, Sangidaua, Setidaua, Singidaua, Sykidaba, Tamasidaua, Utidaua, Zargidaua, Ziridaua, Zusidaua — общо 26 имена.

2. В Долна Мизия (Северна България) и Scythia minor (Добруджа): Aedabē, *Buteridava², *Giridava³, Dausdaua, Kapidaua, Murideba, Sacidava, Scaidava (Skedeba), Sagadava, Sukidaua (Sucidava) — общо 10 имена.

3. В Горна Мизия (Нишко, Софийско, отчасти Кюстендилско): Aiadaba, Bregedaba, Danedebai, Desudaba, Itadeba, Kuimedaba, Zisnudeba — общо 7 имена.

Извън посочените по-горе области към този тип селищни имена се отнасят още три от различни места:

Thermidaua (Ptol.), град в Далмация. Името явно е гърцизирано, предполага се, че първоначално е гласяло *Germidava. Това селище по всяка вероятност е било основано от преселници из Дакия.

Gildoba — селище в Тракия, което не може да се локализира по-точно въз основа на единствената податка: in tracia civit. Gildoba (Acta SS. Nov. 2, 155 [XIII Kal. ian.]).

¹ В жителското име Perburidavensis в надпис от Novae (днес с. Стъклен на р. Дунав, Свищовско).

² В жителското име Buteridavenses в латински надпис (вероятно от Добруджа).

³ В жителското име Giridavenses в надпис от Плевенско.

Pulpudeva (Iord.), стбълг. **Плъпъднѣз** (XII в.), **Пло^ивъ** (XI в.), известен още под гръцкото име Philippiopolis (Liv., Plin., Ptol. и др.). Градът е наречен така след превземането му от Филип II Македонски (359—336 г. пр. н. е.), следователно касае се до едно дадено по административен път название в чест на завоевателя. Мъчно е да се приеме обаче, че тъкмо македонците са донесли и наложили на местното население формата Pulpudeva. Селищни имена на -deva не се срещат в Македония. Единственото име, което съдържа тази дума, но под формата -daba, от Североизточна Македония е Desu-daba, което се локализира някъде в областта на Кочани. Това селищно име обаче е засвидетелствувано късно — у Ливий. По всяка вероятност селището ще е основано от преселници из Dacia mediterranea, където подобни имена са били познати (срв. напр. Aiadaba, Kui-medaba). Името Pulpudeva следва да се обясни като превод на гръцкото Philippiopolis у местното население, което ще си е послужило с една заемка от дакийски, дошла от езика на съседните мизийски племена в Северна България, като ѝ е дало свой фонетичен облик — *dēva; срв. селищните имена от Северна България **Іѡ-деѡѡ**, **Ζισιοῦ-деѡѡ**, **Μουρ-деѡѡ** (засвидетелствувани у Прокопий с β=υ). Че тракийското население е възприело дак. dava в звуковия облик *dēva, се доказва от ранните славянски податки на името Pulpudeva — **Плъпъднѣз**, **Пло^ивъ**, т. е. с -и- във втория елемент, което е произлязло от трак. **ī** от първоначално тясно **ē**, т. е. от трак. *dēva пряко *dēva > *dīva се е стигнало до стбълг. **-ДНВЪ** (името е приело формата за м. р. по думата стбълг. **градъ**).

Във всеки случай по едно изолирано име в Тракия срещу десетките имена на -dava, -deva в Дакия, Долна и Горна Мизия не може да се твърди, че на тракийски са били своиствени подобни двусловни имена. Напротив, географското разпределение на селищните имена с втори елемент -para, -bria, -diza (-os), от една страна, и с -dava, -deva, от друга, показва ясно разграничението на две езикови (и етнически) общности върху обширната територия от Карпатите до Егейско море.

На второ място, дакийски се различава от тракийски по редица съществени фонетични особености, а именно:

1. На дакийски, противоположно на тракийски, са били чужди „звуковите измествания“ на индоевропейските звучни

съгласни b, d, g в p, t, k, от една страна, и на беззвучните съгласни p, t, k в p', t', k' (ph, th, kh), от друга. За това говорят следните примери:

Salmorude (в пътеводител от III—IV в.) — езеро (или блато) и кастел до него южно от делтата на Дунав. Името е двусловно със значение 'солена вода': Salmor- 'солен', сродно с гр. halmurgós 'солен' (ие. *salmuro-s), и -ude 'вода', сродно със стинд. ud-án- 'вода' от ие. *ūd- (следователно ие. d се е запазило непроменено във втория елемент на името).

dup 'коприва', отбелязано като дакийска дума у Диоскурид (от I в.). Обяснява се от ие. *dunt 'горящо' от корен *dū- (*dāu-, *dzu-) 'горя, мъча' в стинд. dupōti (транз.) 'гори, мъчи'.

Galtis (Iord.) — селище на р. Алутас в Дакия, днес Галт. Името е сродно със стлит. СИ Galten, латв. МИ Gāltene, срв. латв. gāla 'тънка ледена покривка, снежни остатъци по пътя', рус. голоть ж. р. 'поледица' (от праслав. *gāl- от корен ие. *gal- (следователно със запазено ие. g)).

Karpatēs óros (Ptol.) — Карпатите; от ие. *Korpat-, производно от ие. *korpā 'скала', срв. алб. karpë 'скала' (следователно беззвучните съгласни ие. k и p не са се изменили в аспировани kh и ph).

2. Ие. ē се е развило в дакийски в широко, отворено ā [æ], близо до a, което се предава на гръцки чрез α, ια (лат. a, ia). По същия начин — чрез α, ια — византийските автори са предавали стбълг. ѣ, което също е било широко, отворено ā [æ], срв. напр. τὸν Πρῶσαχον = стбълг. Прѣсѣкъ, εἰς τὸν Πρίλαπον = стбълг. Прилѣпъ, Πρίζδριανα = Призрѣнь и пр. Като пример за застъпването на ие. ē в дакийски можем да посочим споменатата по-горе дума dava 'град', която се извежда от ие. *dhēuā. Покрай dava с -a- в корена (-δαυα, -δαυον, -δαβα, -dava, -daba) е засвидетелствувана и форма с -e-, -e- (-δεβα, -deva) в редица имена, която не представлява изключение, а може да се обясни с тракийско влияние (вж. за това по-нататък).

3. Ие. e след съгласна се явява в дакийски като ie (je), а също и като ia (ja) в резултат на преглас (пред сричка с a):

Diegis (Cass. Dio) е име на дакийски цар, покрай което се явява и форма с -e- на същото лично име: Degis (в литературен извор). Това име е сродно с латв. ФИ De-

gis, Dedziš и лит. ЛИ Jau-degis, които се обясняват от лит. dėgti (degù) 'горя' от ие. *dhēg^{uh}-.

Dierna (в надписи), Διέρνα (Ptol.), Τιέρνα (Tab. Peut.) — селище на левия бряг на Дунава в Дакия, днес Оршова (Югозападна Румъния). Името се обяснява от ие. *dernā, срв. стпрус. МИ Derne, Dernen, сродно със стнорд. tjörn ж. р. (*dernā), tjarn ср. р. (*dernom) 'малко езеро', първоначално 'дупка във вода'.

s k i a r ē (Diosk.) 'лугачка, чешлика, чесалка (растение)', в дакийски ще е гласяло *skjarā от ие. *skerā от корен ие. *sker- 'режа' в алб. shqer 'одраскам, откъсвам', стисл. skera 'режа, бода, откъсвам', следователно дак. skiare показва преглас на ie от ие. e в ia пред следващата сричка с -a. На тракийски такава фонетична особеност е напълно чужда.

4. Ие. ai > дак. a: СИ Azizis (в пътеводител) покрай по-старо Αἰζίζις (Ptol.), селище в днешен Банат, от ие. *aig'-isjo-, производно от *aiz- < ие. *aig'- 'коза' в арм. aic, гр. aix, aigós 'коза'.

5. Ие. ei > дак. e: дак. seva (σέβα у Диоскурид) 'бъз, свирчовина' — ие. *k'eica, сродно с лит. šeivā 'цев', срв. лит. šeivā-medis 'бъз' (буквално 'цев-дърво').

6. Ие. dt > tt > дак. s: МИ Salsovia (в надпис и в пътеводители), град в делтата на Дунав, днес Махмудия, от ие. *sald-to-, срв. лат. salsus 'солен'.

Фонетичните различия между дакийски и тракийски могат да бъдат представени накратко в следната таблица:

Индоевропейски	Дакийски	Тракийски
b, d, g	b, d, g	p, t, k
p, t, k	p, t, k	ph, th, kh
ē	ā (a)	ē (по-късно > i)
e — след съгласна	ie, респ. ia	e
ai	a	ai
ei	e	ei
dt (tt)	s	st

Въз основа на изложените по-горе факти от лингвистичен характер може да се направи само един извод: тракийски и дакийски са два различни индоевропейски езика.

По-горе бе отбелязано, че към тракийската езикова област са спадали и краищата в северните склонове на Стара планина. В подкрепа на това можем да приведем наличието на няколко двусловни селищни имена с втори елемент -para или -bria, намиращи се на север от Стара планина: Mutzipara, Longinopara, Agatapara, Beripara, Maskiobria. От тракийски произход са и речните имена Utus (с t от ие. d), Ieterus (с Ie- от ие. ē, ие. *ētro- 'брьз'), а също така името на извора *Saldokela (в епитета на Асклепий Saldokelēnos в надпис от Глава Панега) поради застъпването на ие. g чрез k във втория елемент -kela от ие. *g^helna 'извор'. В северните райони на областта южно от Дунава и в Добруджа (Scythia minor) са застъпени двусловни селищни имена с втори елемент -dava, -deva, характерен за дакийската топонимия и същевременно за дакийската езикова област. Въз основа на фонетични черти можем да определим със сигурност като принадлежащи на дакийския език още следните названия в областта южно от Дунава:

Luginos (Λύγινος; Arr.) — река в областта на трибалите, вероятно приток на Истрос (Дунав) в областта на р. Янтра. Името е идентично с литовското RI Lūginas, което се обяснява като сродно с латв. luga 'мочурливи места край езера', срв. и лит. liūgas, liūgnas 'блато, мочурище, тресавище' — от корен ие. *lug-; *leug- (следователно в Luginos се е запазило ие. g, а не е преминало в k, както бихме очаквали, ако името беше от тракийски произход).

O d ē s s ó s (Skymn., Strab., Steph. Byz. и др.), O d e s s u s (Plin.) — днешният град Варна. Името се обяснява от ие. *udes-jo- 'воден', сродно със стинд. ud-ān- 'вода', гр. hydos 'вода', МИ Edessa (дн. Воден) от ие. *uedes-ja. В Odēssós (на гръцки 'Οδησσός) O- предава дак. и-, така че името е идентично с втория елемент на СИ Salm-ydessos (Σαλμυδησσός), за което стана дума по-горе, следователно със запазено ие. d.

В същност границата между двете езикови зони, тракийска и дакийска, в Северна България може да се определи само приблизително. Между тук обитаващите племена, говорещи на два родствени езика, е имало по всяка вероятност не само непрекъснати контакти от всякакъв вид (културни, икономически, битови и т. н.), но и частични прониквания, преселвания и заселвания от едната към другата зона, непрекъсната етническа инфилтрация, което е представлявало благоприятни условия за езиково взаимодействие.

Тоя процес на контактиране и интерференция между двата езика ще е започнал доста рано, вероятно още преди V в. пр. н. е. или много по-рано. За това съдим от най-ранната форма на РИ Янтра, засвидетелствувана още у Херодот (средата на V в. пр. н. е.) под формата Ἰανθρῦς (Athrys). По-късно се явяват формите Iatrus (у Йорданес, от VI в. от н. е.) и Ieterus (у Плиний от I в. от н. е.). Съответно на утвърдената вече в науката етимология на това име (от ие. *ētro- 'брьз') началното A- (респ. Ia) и Ie- застъпват ие. ē. Ако приемем, че името е дадено от тракийското население под формата Ieterus, която продължава да живее в днешното Етър, Йетър (вж. стр. 31), то формите Ἰανθρῦς, Iatrus показват, че мизийските племена от средното и долното течение на Янтра са възприели това име от траките много рано с дълго ē, което впоследствие съгласно със звуковите закони на дакийския език се е изменило в ä, предадено на гръцки с α. За тракийското потекло на името говори наличието на аспировано θ (=th) във формата Ἰανθρῦς, което по-късно, на дакийска почва, е било заместено (субституирано) от -t- (срв. формата Iatrus у Йорданес) поради липсата на подобна съгласна във фонемната система на дакийския език.

Обратно, влияние на тракийския език върху звуковия облик на местни имена от дакийски произход в областите южно от Дунава също може да се предполага с голяма вероятност. Че подобно предположение не е лишено от основание, се вижда от звуковия облик на една дакийска дума, застъпена в топонимията южно от Дунава. Касае се до формата deva на дакийската дума dava 'град' в двусловни селищни имена. За тази форма — с -e- в корена вместо -a- в противоречие със звуковите закони на дакийския език — няма досега обяснение. Географското разпределение на двете форми (с -a- и с -e-) показва, че на север от Дунава в селищните имена, образувани с посочената дума, общо 26, се среща само формата с -a- в корена, т. е. само -dava, -dauon, -dava, -daba, и нито едно име с -deva. В областите южно от Дунава покрай -dava (-dava, -dazh, -daba) се срещат и редица селищни имена с -deva като Μουρι-δέβα (в Южна Добруджа), Δαυε-δέβα (в областта Kavetzos, Източна Сърбия), Ζισουό-δέβα (в областта на Хемус, без точна локализация), Ἰτα-δέβα (в Dacia mediterranea). В някои случаи се явяват двойни форми (с -a- и -e-) от едно и също име: Scai-dava (в пътеводител) покрай Σχεδεβά (Prok.), селище

между Iatrus и Trimammium, днес Абланово; Suci-dava (в пътеводител), Συκι-δαβα (Prok.) покрай Ζηξι-δεβα (Prok.), град на р. Дунав в Добруджа при Рахово; Κοιμῆ-δαβα покрай Κοιμῶ-δεβα (и двете форми у Прокопий), кастел в областта на Пирот. Формите на имената с -deva могат да се обяснят според мен с влиянието на тракийския език като последица от инфилтрацията на тракийско население в съответните области, което е възприело дакийската дума dava във формата deva (т. е. *dēva) със същото значение ('град') и, както бе посочено по-горе, ще си е послужило с нея при назоваването на града Pulpudeva, име, което, както е познато, представлява точен превод на гръцкото Philippopolis. При близко родствени езици или диалекти такива промени във фонетичния облик на думите са напълно понятни. Така в български думата *дело*, възприета от руски, в Източна България се изговаря *дяло* (напр. *Работническо дяло* вм. *Работническо дело*) съответно на якавия изговор на стбълг. **ѣ** в тази област. Името на град *Орехово* в миналото е звучало *Орѣхово* (стбълг. *Оръхово), както се вижда и от турската му форма *Рахово* (*Рахова*); местното население днес изговаря това име с -е-, което се обяснява с приток на заселници от западните екавски български области (с *e* < стбълг. **ѣ**).

На територията на древна Тракия естествено също са могли да проникват заселници, говорещи на дакийски диалекти, от съседни области. Те са могли да оставят следи в топонимията на Тракия. Един интересен пример за подобен езиков процес представлява речното име *Ведена* от областта югоизточно от София. Така се нарича долното течение на р. Егуля, ляв приток на Искър под Урвичкия манастир. Името се обяснява добре от ие. *ced-enā от корен ие. **ced-*: **ūd-* 'вода', срв. фриг. *βεδυ* 'вода', арм. *get* 'същ.' и пр. Запазването на ие. *d* срещу *t* в РИ Utus от същия корен показва, че това име не е от тракийски произход. То е идентично с днешното румънско название от дакийски произход *Vedea*, ляв приток на Дунава при Гюргево (Джурджу). Въз основа на това определяме и *Ведена* като дакийско име. Същото име се среща като название на местност в Чипровския балкан (несъмнено първоначално речно име), където в древността ще е обитавало население, принадлежащо към племето трибали, които са говорили на дакийски език (диалект).

Западно от тракийските племена, по средното течение на Вардар и долното течение на Брегалница, са живеели

пеонците, чието име е засвидетелствувано още у Омир. Техният най-голям град е бил *Bylazoga*, днес *Велес* на р. Вардар. В миналото едни учени (В. Томашек, П. Кречмер, Н. Йокл и др.) приемаха, че пеонците принадлежат към илирите и че съответно на това техният език е илирийски, а други (Д. Дечев) ги отнасяха към траките. При оскъдните данни, с които засега разполагаме, е трудно да се даде една изчерпателна характеристика на този език, а отгук и да се реши въпросът за неговата същност. От досегашните проучвания можа да бъде установено, че илирийското схващане за езика на пеонците е необосновано, че имаме работа със самостоятелен индоевропейски език, който е различен и от тракийски по редица фонетични особености. Тъй като въпросът е от съществено значение за определяне границите на тракийската езикова област, смятам за уместно да посоча тези особености, като бъдат приведени и примери.

1. Ие. *o* > пеонски *o*:

mónapros (Arist.), *mónops* (Aelian.) 'див бик, бизон'. Думата се обяснява от ие. **monop-* 'врат, грива' в стинд. *mānyā* 'врат', ствнем. *mana* 'грива'.

Pontos (Arist., Aelian.), *Pontus* (Isid.) — днес река Струмица. От ие. *ponkto-s 'блато, блатист' (с *-kt-* > *-tt-* > *t*) от корен ие. **pen-*, **penko-* 'тиня, блато, вода; влажен' в стинд. *paŋka-* м. р. 'тиня, кал, блато', ствнем. *fūht*, *fūhti*, англосакс. *fūht* 'влажен'.

Stoboi (Strab., Ptol.), *Stobi* (Liv.) — пеонски град на устието на Еригон (днес Църна), южно от Градско. От ие. **stob(h)-* в стгрпус. *stabis* 'камък', стисл. *stapī* м. р. 'висока и стръмна скала'.

2. Ие. *b, d, g* > пеонски *b, d, g*:

Agrianes (Hdt., Thuk.) — пеонско племе в областта на горното течение на Струма. Името е първоначално жителско название на -anes, производно от МИ *Agria (-os) от ие. *agro-s 'поле', гр. *agrós* 'поле, земя', гот. *akrs* 'нива'.

Amudōn (Hom.), *Abudōn* (Strab.) — пеонски град на Аксиос (Вардар). — От ие. **ambh(i)-udōn* 'около водата'.

Dóbēros (Thuk., Strab.) — пеонски град, който се е намирал някъде в околността на днешното с. Валандово, вероятно по горното течение на Струмица. — От ие. *dhubēro-s, срв. лит. *duburys* 'яма, пълна с вода', *dubūs* 'дълбок, кух', стбълг. *Дъбрь* 'бездна', латв. *dubra* 'локва, бара'.

3. Ие. *p, t, k* > пеонски *p, t, k*:

Pontos, Pontus — днес р. Струмица. — От ие. *ponkto-s 'блато, блатист' (вж. по-горе); следователно със запазени ие. *p* и *t*.

4. Ие. *sn* > пеонски *nn*:

Inna (в литературен източник) — извор в граничната област на тракийското племе меди (майди)¹ и пеонците. Името се обяснява от ие. *Isnā, сродно със стинд. *išnāti* 'раздвижва, замахва; напръсква; бърза, напиря', гр. *ināō* (от *isnāō) 'отпращам, изпразвам, изливам'. В тракийски език групите *sn, zn* не са били подложени на подобна асимилация, както може да се види от племенното име *Bysnaioi*, производно от ие. *bhūg'no-, срв. циг. *buzni* 'коза' (вж. повече на стр. 68).

Фонетичните различия между тракийски и пеонски могат да бъдат сумирани по следния начин:

Индоевропейски	Пеонски	Тракийски
o b, d, g p, t, k sn, zn	o b, d, g p, t, k n(n)	a p, t, k ph, th, kh (sn), zn

Тези различия, макар и малко на брой, са съществени и достатъчни да покажат, че пеонците не са говорили на тракийски и че съответно на това не е оправдано от лингвистично гледище тяхната територия да бъде включвана в тракийската езикова област.

IX. МЯСТОТО НА ТРАКИЙСКИЯ ЕЗИК СРЕД ДРУГИТЕ ИНДОЕВРОПЕЙСКИ ЕЗИЦИ

Както вече бе посочено (гл. II, стр. 14), тракийският език е член на индоевропейското езиково семейство, което значи, че той се намира в родствени връзки със всички останали индоевропейски езици. Степента на това родство е различна и се определя от количеството на общите или сходни черти и явления. Тук можем да се запитаме с кои от индоевропейските езици тракийският език стои в по-близки родствени отношения и с кои в по-далечни. Това е основен проблем в науката за тракийския език — проблемът за мястото му в системата на индоевропейските езици. В главни линии този проблем може да бъде решен въз основа на сравнението на фонемната система и лексиката на тракийския език и на останалите индоевропейски езици; за съжаление в областта на морфологията, чиито данни са от съществено значение, такова сравнение засега е невъзможно, тъй като не ни е позната морфологичната система на тракийския език.

A. ПРЕГЛЕД НА ОБЩИТЕ ЧЕРТИ В ОБЛАСТТА НА ФОНЕТИКАТА

1. В областта на вокалната система тракийски език показва една характерна черта, която е обща за няколко индоевропейски езика: ие. *o* > трак. *a*, както е в дакийски, албански, пеласгийски, балтославянски, германски, индоирански и хетитски.

2. Двойното застъпване на индоевропейските сонанти *l, r, m, n* чрез *il, ir, im, in* и чрез *ul, ur, um, un* е общо за тракийски, дакийски¹, албански, балтославянски и пеласгийски, докато в германски се среща второто застъпване.

¹ Медите са населявали областта по средното течение на Струма.

¹ Ие. *g* пред съгласна дава *gi*, както в албански.

Фонетични признаци	тракийски	дакийски	албански	балтослав.	„пеласгийски“
1. Ие. $o > a$	+	+	+	+	+
2. Ие. $g, l > ur$ (or), ul (ol); ir, il	+	(+)	(+)	+	+
3. Ие. $m, n > um$ (om) un (on); im, in	+	+	+	+	+
4. Ие. $k^u, g^u, g^uh > k, g$ (k), g	+	+	+	+	+
5. Ие. $k', g', g'h > s$ (p), z (d)	+	+	+	+	+
6. Ие. $p, t, k > p', t', k'$	+	—	—	—	+
7. Ие. $b, d, g > p, t, k$	+	—	—	—	+
8. Ие. $bh, dh, gh > b, d, g$	+	+	+	+	+
9. Ие. $sr > str$	+	+	+	(лит. —)	?
10. Ие. $tt, dt > st$	+	—	?	+	?

3. В замяването на индоевропейските лабиовеларни съгласни k^u, g^u, g^uh тракийски показва сходство с дакийски, пеласгийски, балтославянски, албански, индоирански, арменски и тохарски, което значи, че лабиалният елемент на посочените съгласни е елиминиран в тези езици.

4. Замяването на индоевропейските палатализирани съгласни $k', g', g'h$ е същото в тракийски, както в дакийски, албански, пеласгийски, балтославянски, индоирански, арменски и тохарски, а именно: s (p), z (d).

5. Изменението на индоевропейските беззвучни съгласни p, t, k в аспировани p', t', k' (ph, th, kh) и на индоевропейските звучни съгласни b, d, g в беззвучни p, t, k е общо за тракийски, пеласгийски, фригийски и арменски; германски и хетитски споделят втората особеност.

6. В тракийски език индоевропейските звучни аспировани съгласни bh, dh, gh са съвпаднали със звучните b, d, g , което се наблюдава още в дакийски, пеласгийски, балтославянски, илирийски, македонски, ирански, хетитски, тохарски и келтски.

германски	индоирански	гръцки	фригийски	арменски	италийски	келтски	хетитски	тохарски
+	+	—	—	—	—	—	+	A+ B —
(+)	—	—	—	—	+	—	—	—
+	—	—	—	—	—	—	—	—
—	инд.* ± иран.** ±	—	—	—	—	—	—	—
—	инд. δ, j, h иран. +	—	+	+	—	—	—	—
—	—	—	+	+	—	—	—	—
+	—	—	+	+	—	—	+	+
+	инд. — иран. +	—	+	—	—	+	+	+
+	—	—	—	—	—	—	?	—
—	инд. — иран. +	+	?	?	—	—	?	?

* Инд. k, g, gh , респ. c, j, h пред предни гласни.

** Иран. k (стперс. h , авест. x), g .

7. В третирането на ие. sr тракийски се присъединява към онази група индоевропейски езици, в които между s и r се вмята едно t (епентеза), именно към албански, илирийски, славянски, латвийски, старопруски, германски и британски.

8. Зъбните групи dt, tt са подложени на дисимиляция в тракийски, в резултат на което се получава st , така както е в балтославянски, гръцки, илирийски, келтски и ирански.

Изброени са само онези звукови черти на тракийски, които са важни за изясняване на отношенията му към останалите индоевропейски езици. Резултатите от този кратък преглед са представени в горната таблица¹.

Както се вижда от таблицата, разпределението (дистрибуцията) на фонетичните признаци показва ясно, че тракийски ще е имал по-близки отношения, от една страна, със северните индоевропейски езици — с дакийски (7 общи точки) и балтославянски (8 общи точки), от друга страна,

¹ Употребените знаци в тая таблица означават: + наличие на съответния признак, а —, че той липсва.

с предгръцки („пеласгийски“) (8 общи точки). Не би трябвало да се отдава голямо значение на т. нар. „звукови измествания“ (нем. Lautverschiebungen), засягащи съгласните *b, d, g* и *p, t, k*, които се срещат по един и същ начин в тракийски, фригийски и арменски, тъй като има цяла редица фонетични признаци, по които тракийски се различава съществено от двата речени езика, а именно:

Ие. *o* — трак. *a* — фриг. *o*, клас. армен. *o*.

Ие. *l, r, m, n* — трак. *ul (ol), ur (or), um (om), un (on)*, респ. *il, ir, im, in* — фриг., армен. *al, ar, an*.

Ие. *g^h* — трак. *k* (от по-старо *g*) — фриг. *b*.

Ие. *sr* — трак. *str* — армен. *g*.

Ие. *s-* — трак. *s-* — фриг. (*h-*) *o* — армен. *h, 0*. И т. н.

Много е вероятно, че при въпросните „звукови измествания“ се касае до фонетични процеси, които са се осъществили изолирано и независимо в тракийски, „пеласгийски“ и фригийски, във всеки случай по време, когато балтийските (респ. балтославянските) и дакийските племена не са имали вече никакви интензивни контакти или общувания с тракийските. Както се изтъкна по-горе, инфилтрация на тракийски и дакийски говори би могло да се приеме за областта южно от Дунава до Стара планина, и то в една по-късна епоха, когато вече тракийски и дакийски са били разграничени съществено във фонетично отношение.

Б. ОБЩНОСТИ В ОБЛАСТТА НА ЛЕКСИКАТА

Как стои въпросът с лексикалните отношения на тракийски към останалите индоевропейски езици? Пълна картина на тези отношения за жалост не може да се даде, тъй като е известен само незначителен дял от тракийския словен имот — 23 глоси и около 180 думи, реконструирани въз основа на етимологичния анализ на местни, лични, племенни и божески имена. Все пак въз основа на досегашните изследвания може да се направят известни наблюдения, които хвърлят светлина върху този въпрос. При сравнението на лексикалния материал бе обърнато внимание особено на тъждеството в структурата на думите, а не на изолирани корени.

1. Тракийски и „пеласгийски“ (предгръцки)

При наличието на значителен брой общи фонетични признаци на тракийски и предгръцки („пеласгийски“) е из-

възредно странно, че между тези два езика почти не могат да се открият никакви специфични речникови успоредици. Към предложените досега успоредици от подобен род винаги се присъединява съответствие и от някой друг индоевропейски език. Така например основата *asam-* 'каменен' < ие. **ak'am-*, която се среща в трак. РИ *Asamus* и в пеласгийската дума *asáminthos* '(каменна) вана', се съдържа и в местното име от Далмация *Asamum*, което би могло да бъде илирийско. Трак. *Astai* (племе в областта на Странджа планина) и *Astikē* (страната му) се свързват с предгръцки *ásty* ср. р. 'град', но и тази успоредица не е изключително тракийско-пеласгийска, доколкото са познати родствени думи още от месапийски *vastei* (дат. п.) 'град', стинд. (в удължена степен) *vāstu-* ср. р. 'място, къща', *vāstu-* ср. р. 'вещ, нещо', ирл. *foss* 'покой', тох. *A wašt, B ost* 'къща'.

Между тракийското племенно име *Apsinthioi*, *Apsynthioi* (обитавало северно от Тракийски Херсонес), *Apsynthos* (гранична река и главен град на това племе) и ботаническото название *apsínthion* 'пелин', което се смята за предгръцко, е възможно да има връзка, но не е сигурно. За трак. *Apsynthos* е предложена и друга етимология (вж. стр. 30). Изобщо проучванията на речниковия материал на „пеласгийски“ и тракийски още не са довели до сигурни резултати по поставения въпрос.

2. Тракийски и албански

Отдавна е известна тракийско-албанската успоредица: трак. МИ *Dáton* (*Dátos*) и алб. *datë* 'място, местност' от ие. *dhētā (вж. стр. 35). Друга двойка, специфична за тези езици, би могла да бъде: трак. ЛИ *Drenis* — алб. рег. *dre, dreni* 'елен'; с различна гласна на корена обаче е известно съответствие от илирийски: *dranis* (от ие. **dhroni-*), което се реконструира от Хезихиевата глоса *Δρανίς ἑλαφος* (с *A-*, погрешно, вм. *Δ*).

Вторият елемент на трак. МИ *Basi-bunon, Kasi-bonon* се свързва с алб. *bunë* 'овчарска колиба' от ие. *bhunā; но към тая успоредица се присъединяват и други съответствия от западния дял на Балканския полуостров: *Buni* (либурнийско племе), МИ *Bunnos*.

По-нататък, трак. *-buris* (*-boris*) в ЛИ *Muka-bur(is), -boris* и пр. се сравнява с алб. *burrë* 'мъж' от ие. *bh₂rno-s; Д. Дечев сочи обаче същия елемент и в келтски и лидийски лични имена.

3. Тракийски и балтийски

Между тракийски и балтийските езици съществуват значителен брой успоредици, които са показани подробно в една моя работа, публикувана преди няколко години.¹ Сходството на тези успоредици се простира често върху основния елемент и суфикса едновременно, което прави силно впечатление. В подкрепа на тезата за близките лексикални връзки между тракийски и балтийските езици ще приведа за илюстрация няколко примера:

Тракийски	Балтийски
СИ Batkúnion	лит. СИ Batkunai
СИ Calsus	латв. МИ Kalsi, Kals-straits
СИ Kýpsela	лит. СИ Kupšėliai, същ. kupsėlis 'купче, хълмче'
СИ Rumbo-dona	стпрус. МИ Rumbow (брод), латв. ruība 'праг на река'
СИ Sártē	лит. РИ Saftē, прил. saftas 'светлочервен'
СИ Scretisca	лит. СИ Skrėtiškė
СИ Strambai	стпрус. strambo 'стърнище', латв. СИ Strūobas
ЛИ Sautes	стлатв. ФИ Sautte, латв. sautis 'ленив човек'
ЛИ Skilas	лит. ЛИ Skylė
ЛИ Sparkē	стпрус. ЛИ Sparke
midne 'село'	латв. mītne 'място за пребиваване'
zibythides 'благо-родните тракийски или траки'	лит. žibūtė 'светлина, нещо светящо'
СИ Zburulus	лит. žiburys 'светлина'

4. Тракийски, балтийски и славянски

Че славянски взема участие в някои тракийско-балтийски успоредици, в това няма нищо чудно, тъй като, както е известно, балтийски и славянски показват близки родствени отношения, поради което често ги поставят в една

¹ Thrakisch-dakische Studien. I. Teil: Die thrakisch- und dakisch-baltischen Sprachbeziehungen. Балканско езикознание, XIII, 2, София, 1969.

група — балтославянски езици. Нека посочим няколко примера.

На тракийските ЛИ Brinkazis, Brinkainos съответствуват, от една страна, славянски лични имена като пол. Brzek, Brzęko, бълг. *Брекоя* м., а от друга страна — лит. СИ (от ФИ) Brinkiškiai.

Трак. ЛИ Kersēs, Kersos имат най-близки родственици в стпрус. ЛИ Kerse, Kerso, лит. ЛИ Keršis (от kėršas 'с бели и черни петна'), към които се присъединяват славянски лични имена (във всеки случай с редуцирана отгласна степен на корена) като стчеш. ЛИ Črčh (от праслав. *čьrčь), бълг. *Черньо* от *черен*, стбълг. чрьнь от ие. *k^(u)ŕ(ə)sno-s.

Трак. СИ Kurpisos е идентично по основа с лит. СИ Kurpai, Kurpikai и т. н., а също така с бълг. СИ *Кърпец* (от праслав. *кьгр-), рус. *корпачь* 'разравям', укр. *корпати* 'ровя се, тършувам'.

Трак. ПЛИ Trausoi е идентично със стлатв. ФИ Trousez от латв. traušs 'трошлив', сродно с лит. traušus 'трошлив, крехък', към които се присъединяват като сродни струс. ЛИ *Труха*, *Труиш*, струс. trūxъ 'ленив, печален, мрачен'.

Първият елемент на трак. СИ Tarpo-dizos се свързва отдавна с лит. tārpas 'междина, празнина' и цслав. trāpъ, бълг. *трап* (от праслав. *tārъ). Балтийската дума е разпространена и в топонимията. Тук се присъединява във всеки случай и съответствие от тохарски (А), но с отклонение в значението: tarp 'блато, езеро'.

5. Тракийски и германски

Като специфични тракийско-германски успоредици може да се приемат следните:

Трак. bólinthos 'див бик, бизон' от ие. *bh_lnent-, срднем. нем. Bulle от ие. *bh_lnēn-.

Трак. -thurd(a)- в БИ Zbel-thiurdos, Zbel-thiurdos и т. н. от ие. *(s)ŕdo- — ствнем. sturzen, срднем. stürzen, нем. stürzen 'гласкам, сгромолясвам, изсипвам'.

Трак. МИ Kellai, -cella в Syra-cella, -kela в *Saldo-kela — ствнем. quella 'извор', нем. Quelle от ие. *g^helnā.

Трак. skálmē 'нож, меч' — стисл. skōlm 'къс меч, нож'; родствениите думи от други индоевропейски езици (гр. skal-mós, хет. kalmišana- и т. н.) се отклоняват в значението си, поради което не следва да се вземат под внимание в този случай.

6. Тракийски, балтийски и германски

Съществуват няколко успоредици, които са общи за тези три езика, а именно:

Трак. МИ Bēgēs — лит. bēgas 'кафяв', РИ Bēgē, латв. bērs 'кафяв (за коне)', РИ Bēr-ure — ствнем. bēgo, англо-сакс. bēga, нем. Bär 'мечка' (първоначално значение 'кафяв').

Трак. daph- в СИ Daphabae — лит. dāpas 'наводнение' от ие. *dharo-s — стисл. dafla 'пляскам във вода; плискам', норв. диал. dave 'локва, бара'.

Трак. СИ Dingion — стпрус. МИ Dinge, латв. dinga 'растение; плодородно място' — ствнем. tunga 'наторяване' от ие. *dnhgh-.

Трак. СИ Kabýlē — стпрус. РИ Cabula (вм. *Gabula) от ие. *G^habhulā — англ. quab 'блато, мочурище' от ие. *g^habh-.

7. Тракийски и индоирански

Между тракийски и индоиранските езици могат да се установят малко успоредици:

Трак. -dama в СИ Uscu-dama се обяснява от ие. *dhēmā и се сравнява със стинд. dhāman- ср. р. 'място за живеене' (от ие. *dhēmen-), авест. daman ср. р. 'място, местност' (има различие в отгласната степен на корена).

Трак. -diza, -dizos 'крепост' в СИ Tyro-diza, Kisti-dizos, Tarpo-dizos — авест. pairi-daēza- 'ограда', стперс. didā (от diza) 'крепост', нперс. diz 'същ.'; с друга отгласна степен се явява тук като родствена гръцката дума teichos 'зид, стена'. Съмнително е дали се отнасят тук племенното название от Панония Andizetes и илирийското РИ Dizeros.

В два случая се присъединява съответствие и от някой друг индоевропейски език:

Трак. ЛИ Byzas, Byzēs — авест. būza- м. р. 'козел', нперс. buz 'същ.' — армен. buz 'агне'.

Трак. СИ Perinthos — стинд. párvata- 'планина, скала, камък', авест. pa^hrvata- ж. р. 'планина' от ие. *per^hu-to- — хет. peruna- 'скала'.

8. Тракийски и гръцки

Тракийският елемент -sula, -sylē в СИ Scapten-sula, Skaptē-sylē отдавна се свързва с гр. hýlē 'гора, горичка', което досега няма сигурна етимология. Във всеки случай

съответствие от друг индоевропейски език към тази успоредица не е познато. Първият член на същото селищно име Skaptē-, който се среща още като съставен елемент на СИ *Skapto-paga (в жителското име Skaptoragēnoi), се отъждествява като сроден с гр. skáptō 'роя, изравям'. Тази успоредица обаче не е изключително тракийско-гръцка, тъй като литовският език ни предлага съответствие към нея (до днес неотбелязано в етимологичните речници): skaptūoti 'дълбая (в дърво), режа'.

Тракийската глоса zetraia 'гърне', която се сравнява по основа с гр. chýtra със същото значение, показва подобна структура на гръцката дума, но се различава от нея по отгласната степен на корена: от ие. *g^heutr- срещу *ghutrā, от което е произлязла гръцката дума.

9. Тракийски и илирийски

Старото схващане (Н. Йокл, И. И. Русу и др.) за едно по-близко родство на тези два езика е вече преодоляно в науката. По-новите проучвания (Вл. Георгиев) показаха, че различията между тези два езика са значителни, така че вече не бива да се поставят в една („трако-илирийска“) група. Тук ще посочим три успоредици от топонимията, които са фрапиращи, но не са специфично тракийско-илирийски:

Трак. РИ Asamus съответствува точно на селищното име от Далмация Asamum от ие. *ak'am-; срв. обаче пред-гръцки (пеласг.) asáminthos '(каменна) вана', стинд. aśman- 'камък; небе' и пр.

Трак. РИ Nestos — илир. РИ Nestos (в Далмация); срв. обаче и рус. (от балт.) РИ *Несла* от по-старо *Nestlā, ие. *Ned-tlā, от корен ие. ned- в стинд. nadī- ж. р. 'река, течение'.

Трак. РИ Nebros — илир. РИ Nebros (в Албания). Срв. още бълг. (от трак.) РИ *Ибър* и сръб. РИ *Ибар*, което е вероятно наследено от илирийски, рус. РИ *Ибр*, което явно не е от славянски произход.

* * *

Има единични успоредици между тракийски и някой друг индоевропейски език, които обаче нямат съществено значение за поставения тук проблем. Така например трак. bria 'град', засвидетелствувано и в голям брой двуосновни селищни имена като Mesambria, Poltym-bria и пр., се свързва

с тохарската дума *gi* (в тох. *A*) и *giye* (в тох. *B*) 'град' от ие. *giġā.

Най-точна картина на родствените връзки на тракийския език с другите индоевропейски езици в областта на лексиката би ни дала една статистика на различните речникови успоредици. Такова статистическо проучване не би довело обаче до точни резултати в случая, тъй като, както вече се изтъкна, не ни е познат в цялост словният имот на тракийския език. Все пак въз основа на изнесения по-горе материал може да се направят някои изводи.

Преди всичко прави впечатление големият брой тракийско-балтийски (респ. тракийско-балтославянски) успоредици. По-нататък, няколко специални изгласи (речникови успоредици) говорят, че тракийски е имал непосредствени връзки, от една страна, с германски, от друга, с индоирански. Подобни отношения на тракийски към „пеласгийски“ (предгръцки) може да се предполагат по-скоро въз основа на фонетичните сходства между двата езика, отколкото въз основа на речникови успоредици.

С фригийския език тракийски няма почти никакви специфични успоредици в лексиката. Като се вземе под внимание този факт, както и редицата фонетични различия между двата езика, би могло да се приеме, както се изтъкна вече по-горе, че характерните за тракийски и фригийски сходни „звукови измествания (т. нар. на немски *Lautverschiebungen*) не са от решаващо значение за нашия въпрос. С оглед на това и на изнесените по-горе факти може да се направи изводът, че тракийски в едно по-далечно време — вероятно в III хилядолетие пр. н. е., и то преди осъществяването на споменатите звукови измествания — е образувал една по-тясна езикова общност с балтийски (респ. балто-славянски), дакийски и „пеласгийски“. По-отдалечени от тракийски стоят останалите индоевропейски езици, особено гръцки, италийските и келтските езици, които показват само по една обща фонетична черта с тракийски; отдалечени от него ще са били и хетитски и тохарските езици.

ПОДБОРНА ЛИТЕРАТУРА

Забел. Подробна библиография на книгите и статиите върху тракийския език, публикувани от 1852 до 1970 г., читателят ще намери у *Ž. Velkova*, *Die thrakische Sprache*, Балканско езикознание, XII, 1967, стр. 155—184, и XVI, кн. 1, 1972, стр. 55—63.

Бешевлиев, В., Античната топонимия у нас като исторически извор. Известия на Института за бълг. език, III, 1954, стр. 341—355.

—, Проучвания върху личните имена у траките, София, 1965.

Георгиев, В. л., Тракийският език, София, 1957.

—, Въпроси на българската етимология, София, 1958.

—, Българска етимология и ономастика, София, 1960.

—, Из тракийската лексика. Сб. Ст. Романски, София, 1960, стр. 497—504.

—, Идентификация и етимология на няколко тракийски речни имена. Сп. Български език, X, 1960, стр. 511—515.

—, Тракийският език. Сп. Български език, XXIII, 1973, стр. 361—370.

Гълъбов, И. в., Тракийските имена на -enos, -apos и техните проблеми. Известия на Института за бълг. език, X, 1964, стр. 1—64.

Дечев, Д., Характеристика на тракийския език, София, 1952 (Издание посмъртно без съществени поправки излезе на немски език в „Балканско езикознание“, II, 1960, стр. 146—213).

—, Тракийски названия на наши реки. Известия на Института за бълг. език, III, 1954, стр. 267—283.

Младенов, М., Названията *Янтра* и *Етър*. Сп. Български език, XVIII, 1968, стр. 436—437.

Младенов, С. т., Имената на десет български реки. Списание на Бълг. академия на науките, X, Клон ист.-фил. и филос.-обществен, 1915, стр. 41—70.

—, Имената на още десет български реки. Списание на Бълг. академия на науките, XVI, Клон ист.-фил. и филос.-обществен, 1921, стр. 65—104.

—, Арда, Марица и Тунджа. Сб. Борис Дякович, София, 1927, стр. 295—309.

Beševliev, V., Nachträge zu den thrakischen Sprachresten. Linguistique Balkanique, I, 1959, стр. 65—68.

- Brandenstein, W., Thrakische Sprache. Pauly-Wissowa Realenzyklopädie der klassischen Altertumswissenschaft, VI A, 1936, стр. 407—414.
- Detschew, D., Die thrakischen Sprachreste. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Phil.-hist. Kl. Schriften der Balkankommission, Linguist. Abteilung XV. Wien, 1957.
- Duridanov, I., Der Bergname *Osogovo* (Ein Beitrag zur alten Oronymie des Balkan). Linguistique Balkanique, XI, 2, 1967, стр. 57—60.
- , Etymologisches aus dem Bereiche des Thrakischen und Dakischen. Известия на Института за бълг. език, XVI, 1968, стр. 65—74.
- , Thrakisch-dakische Studien. I. Teil: Die thrakisch- und dakisch-baltischen Sprachbeziehungen. Linguistique Balkanique, XIII, 2, 1969.
- , Die Stellung des Pänischen. Actes du Xe Congrès international des linguistes. Bucarest 28. VIII—2. IX. 1967, т. IV, 1970, стр. 759—763.
- , Die Vorgeschichte Mygdoniens im Lichte der Sprache. Studia Balcanica, V. Sofia, стр. 199—205.
- , Die Stellung des Thrakischen im Kreise der indoeuropäischen Sprachen. Thracia I. Primus congressus studiorum Thracicorum. Serdicae, 1972, стр. 231—244.
- Fick, A., Die ehemalige Spracheinheit der Indogermanen Europas (Eine sprachgeschichtliche Untersuchung). Göttingen, 1893.
- Georgiev, Vl., Die Inschrift von Ezerovo. Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung, 65. Bd., 1938, стр. 184—192.
- , Die Deutung der altentümlichen thrakischen Inschrift aus Kjolmen. Linguistique Balkanique, XI, 1, 1966, стр. 9—23.
- , Thrace et illyrien. Linguistique Balkanique, VI, 1963, стр. 71—74.
- Gindin, L. A., Le „pélasgique“ et le thrace. Studia Balcanica, V. 1973, стр. 237—242.
- Jokl, N., Thraker, B.: Sprache. Reallexikon der Vorgeschichte (Herausgeber M. Ebert), XIII, Berlin, 1928, стр. 278—298.
- Kretschmer, P., Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache. Göttingen, 1896, стр. 171—243.
- Russu, I. I., Limba traco-dacilor. Editura Acad. Rep. Pop. Române, 1959; ed. II, 1967.
- Schmitt-Brand, R., Die thrakischen Inschriften. Glotta, XLV, 1967, 1—2, стр. 40—60.
- Tomaschek, W., Die alten Thraker. I—II (1.—2.). Sitzungsberichte der Wiener Akademie, Phil.-hist. Klasse, 128. Bd. (1893), 130. u. 131. Bd. (1894).

ПОСЛЕСЛОВ

След предаването на тоя труд за печат бяха публикувани две статии от Вл. Георгиев, от които едната разглежда тракийски лични имена, а другата — имена на божества у траките (вж. Балканско езикознание XVII 3, 1974, стр. 5 — 21, и XVII 1, 1975, стр. 5 — 56. За жалост резултатите от тези нови проучвания не можаха да бъдат взети под внимание в нашата работа.

Авторът

1. ИНДОЕВРОПЕЙСКИ ПРАЕЗИК¹

- *ab- 30
 *ābel-: *ābōl- 101
 *ad- 31, 73
 *ad(u)- 32, 73
 *Adulo-s 31
 *agro-s 121
 *aig'- 28, 72, 97, 117
 *aig'-isio- 117
 *ak'am- 127
 *ak'amo- 31, 94, 104, 131
 *ak'mo- 73
 *akt- 73
 *Aktijā 29, 107
 *Aktō(n) 31, 107
 *ambh(i)udōn 121
 *ana 73
 *ank-, *ang- 29, 73, 94, 106
 *āp- 30, 35, 102
 *apsā 30
 *arg'- 73
 *arg'o- 30
 *Arg'o-s 104

 *bhebhru-s (-o-s) 68, 73
 *bhendh- 67, 69, 73
 *Bhendh-so- 67
 *bhēr- 32
 *bher(ə)g'- 33
 *bher(ə)g'ā 74
 *bhergh(o)- 32, 74, 100, 101
 *bhermo- 33
 *bhēro-s 74
 *bhjnēn- 129
 *bhjn-ent- 21, 98, 100, 129
 *Bholuā 33
 *bhormo- 33
 *bhgd(h)- 34, 98, 105
 *bhredh- 33, 74
 *bhrenk- 27, 74
 *bhrento-(s) 33, 74, 105
 *bhreu- 21

 *bhgg'- 74
 *bhrm-i- 21
 *bhrmko-s 21, 98, 102
 *bhrmk- 74, 98
 *bhmo-s 63, 74, 127
 *bhrū- 21
 *bhrūto- 21, 100
 *bhūg'no- 122
 *bhūg'o-s 34, 59, 68, 74, 96
 *bhunā 127

 *dāu- 116
 *dernā 117
 *dernom 117
 *dau- 116
 *ditā 83
 *dīeus 60, 66
 *dōr- 58
 *doru- 66, 83, 101
 *drem- 65
 *dgm- 84
 *dū 116
 *dunt 116
 *dhapo-s 35, 74, 130
 *dhē- 95, 113
 *dhegūh- 117
 *dheig'o- 34
 *dhēm- 74
 *dhēmen- 130
 *dherso- 68, 74
 *dhēuā 113, 116
 *dhā- 95, 113
 *dhāmā 54, 74, 130
 *dhāmjo- 54, 74
 *dhātā 35, 75, 127
 *dhato-m (-o-s) 95
 *dhig'ā (o-s) 34, 75, 94, 96, 101
 *dhnggh- 75, 98, 101, 130
 *dhorso- 68, 74
 *dhren- 61
 *dhrenis 75

- *dhroni- 127
 *dhubero-s 121
 *dhūmo-s 35, 75, 100
 *dhūn- 35, 75, 96
 *dhūn-āk- 35, 96
 *dhūeso- 59, 60, 75, 94, 99, 105

- *eibh- 38
 *Eibhro-s 38
 *el- 29, 72
 *ermo-, ermo-s 56, 75
 *ers- 30
 *etro- 31, 76, 118, 119

- *əkūā 104
 *əkūel- 28, 72, 104

- *gal- 116
 *g'en- 61, 62, 85
 *g'enis 104
 *g'ent- 59, 75
 *g'ent(i)- 104
 *g'h(d)emjā 70
 *g'hdhmj- 85
 *ghdhōm 47, 75
 *g'hel- 'блестя' 23
 *g'hel- 'раста, зеленя' 104
 *g'heu- 23, 104
 *g'heutr- 23, 98, 104, 105, 131
 *ghəuā, *ghəu-s 75
 *g'hjm-is-(io)- 98
 *g'hjmo- (-ā) 55
 *g'holto- 47
 *ghutrā 23, 131
 *g'hyēr- 55, 85, 95
 *G'hyēr-nt- 100

- *g'hyəkū- 55, 85, 100
 *g'hyōkū- 55, 85

- *gūelnā 40, 47, 51, 76, 104, 107, 118, 129
 *gūabh- 39, 76, 104, 130
 *Gūabhulā 39, 104, 130
 *gūig- 68
 *gūigō(n) 68, 76, 101
 *gūyr(i)- 39, 77, 99
 *gūolo-s 39, 76, 104

- *gūhēi- 95
 *gūhēid- 62

- *gūhen-to- 22, 104
 *gūherm- 70
 *gūhermo- 36, 75
 *gūhai- 95
 *gūhaid- 62
 *gūhaidr- 62, 95, 98, 104, 105
 *gūhaid-ru-s (-ro-s) 75

- *hanti 73
 *H₁ek'yo-(s) 62, 75, 100, 105

- *Ibhro-s 38
 *Il(u)- 38, 96
 *Isnā 122
 *Kalo-sroyā 34
 *k'eiyā 117
 *k'ēko- 48, 81
 *k'el- 105
 *ken- 60
 *ken-to-s 60, 94, 102
 *k'euk- 51, 83
 *kenəuō 60
 *k'j-to- 49, 81, 98
 *korpā 116
 *Korpāt- 116
 *krrp- 77, 98
 *kpeino- 48, 81
 *kpoinā 48, 81
 *k'uk- 51, 83
 *k'un-ābōla (-o-s) 22, 101
 *k'ūro- 83
 *k'ūtulā 51, 95

- *k(ū)er(ə)so-s 40, 63, 105, 129
 *kūetr- 63, 76, 104

- *leg'h- 48, 77
 *leng- 41
 *leug- 118
 *leuā 56
 *lāg'h- 48
 *lāg'hā 77
 *lāg'ho-s 77
 *līg- 41, 106
 *līgo-s 77
 *lug- 118

- *meit(h)- 22, 106
 *meldh- 41, 77, 94
 *mend-(i)- 77, 91
 *mendiānā 91

¹ Буквата ə следва след e; u след n.

*mēr- 70
 *merk- 94
 *mīt(h)- 106
 *mono- 121
 *morkā 94
 *muk- 95
 *Mūko-ghdhōm 42, 95, 97
 *mūso-s 41
 *Mūsūpā 41
 *ned- 42, 57, 78, 107, 131
 *Ned-tlā 57, 131
 *Ned-to-s 42, 78, 107
 *ñ-kseino- 28
 *Ok'o-ghāyā. (-ghāyo-m) 57, 98
 *ol- 29, 72
 *olā 29
 *Olto-s 29
 *ors- 30
 *oust- 78
 *ōustā 98
 *Ōust-āpo-s (-apā) 43
 *ōusto-s 98
 *pāyis 64, 78
 *pen-, *penko- 121
 *per(u)- 45
 *peruñ-to- 45, 130
 *Peruñto-s 79, 102
 *peuk'- 104
 *peut- 44, 98
 *pid- 107
 *pīdsā 45, 105, 107
 *pīdses 107
 *Poik'ulā 97
 *pon(i)- 44, 78, 94
 *poniso- 94
 *ponkto-s 121, 122
 *pout- 98
 *Poutā 98
 *p(o)uér(o)- 61, 66, 79
 *puk'- 104
 *pūro- 70
 *put- 44, 98
 *puer(o)- 61, 66, 79
 *rēg'- 65, 80
 *rēg'o-s 95
 *remb(h)- 26
 *rmb(h)- 26, 47, 99
 *rūdho-s 46
 *rump- 23, 102

*sald-to- 117
 *salm-udes- 101
 *salm-udes-jo- 101
 *salmuro-s 116
 *sēi- 37
 *Seiətoijā 48, 97
 *seit-uqā (-oqā) 48
 *sengū- 49
 *ser- 26, 40, 94
 *sermā 94
 *sermo- 31, 48
 *seu- 83
 *sai- 37
 *saimo- 76
 *si- 37
 *skaiyo-s 68, 82
 *skel- 23
 *(s)kemb- 50
 *sker- 117
 *skerā 117
 *skerg- 23
 *skert-so-(s) 50, 82
 *skɔlo-s 82, 99
 *skəiyo-s 68, 82
 *(s)kmbro- 82
 *Skmbro-s 50, 105
 *skolmā 23, 94
 *(s)kolt-so-(s) 34, 76, 107
 *skorg- 23
 *skorgā 101
 *skort-so-(s) 50, 82
 *sn̄gū- 82
 *sn̄gūo-s 49
 *sn̄k- 50, 99
 *sn̄kā 83
 *sōrā 30, 81
 *spel-to-s 22, 98
 *(s)per- 78
 *(s)pj-tu-(n)- 22, 98
 *(s)pñd- 50
 *(s)porā 79, 102
 *sreu- 50, 51, 53, 96
 *sroyā 107
 *srū- 50, 51, 53, 96, 107
 *Srūmōn 51, 95, 96
 *srūnā 50
 *st̄rijā 39
 *stob(i)- 121
 *(s)t̄gd-jo- 70
 *(s)t̄gdo- 83, 105, 129
 *stromb- 50
 *strombo-s 82

*studnjō 52
 *(s)tundjō- 52
 *sū- 83
 *sukā 59, 62, 83, 102
 *sukis 102
 *sūnu-s 83
 *suobhodhi(i)o-s 69, 81, 100

*tend(h)- 52
 *t̄gd(h)jo- 52
 *t̄n- 99
 *t̄no-s 83
 *t̄rb- 79
 *tr̄eb- 79
 *treb- 79
 *tr̄eb- 79
 *trōb- 79
 *T̄rsoi 52, 98

*ūd- 26, 54, 84, 116, 120
 *udes-jo- 118
 *udeskjo- 42
 *ūdo-s 54, 101
 *udrā 95, 105
 *udr-us-oi 68, 105
 *udski-jo-s 42

II. ТРАКИЙСКИ

-abae 35
 Abzelmis 61
 Abuzelmis 61, 104
 *achel- 72
 Achelon 28
 Achelōn 28, 72, 104
 Achelōos 28, 72, 104
 Agatapara 78, 102, 112, 113, 118
 *aiz- 72
 Aizikē 28, 72, 97
 *ala 72
 *Alaaibria 29, 72, 112, 113
 Alaaibriēnoi 29, 112
 *altas 72
 Altos 29, 72
 *an(a) 29, 73
 Anasamūs 29, 73
 Anchiālē 28
 Anchiālos 28
 *ang- 73
 Angissós 29, 73, 106
 Angites 29, 73, 94, 106
 Ansamus 29
 Antheia 29, 73, 107
 Anthium 29, 73, 107

*udsko- 54, 84
 *ūr- 76
 *ūro-s 97
 *ued- 54, 120
 *ued-enā 120
 *uedes-ja 118
 *uegū- 36, 84, 99
 *uegūerā 36
 *uei- 55
 *ueia- 55, 98
 *uel- 99
 *uer- 36
 *uerg'h- 85
 *uerg'hā (-os) 54
 *uī- 55, 98
 *uidhu- 38, 76, 94, 99
 *uod- 54
 *uoia- 55
 *uoiro- 99
 *Uoiro-s 32
 *uorp- 84
 *ureng- 26
 *ureng'h- 71
 *urijā 21, 96, 132
 *urngh- 71, 80

*ant(i) 29, 73
 Antisara 29, 73, 81, 104
 -apa 102
 *apa 34, 73
 *aphus 73
 -aphos 102
 *apsa 73
 Apsinthioi 30, 67, 73, 127
 Apsinthis 30
 Apsinthos 30, 67, 73
 Apsynthioi 127
 Apsynthis 30
 Apsynthos 30, 67, 73, 127
 *arda(s) 73
 *arma 73
 *armula 30, 73
 Armulēne 30
 *ars- 73
 *Arsela 30, 73
 Arselēnos 30
 Artākēs 30, 73, 105
 Artakos 30, 73, 105
 Artánēs 30, 73, 105
 *arta(s) 73
 Artiskos 30, 73, 105

*arzas 73
 Arzon 30
 Arzos 30, 73, 104
 Arzum 30
 *asa 20
 Asa- 57
 *Asa-gav- 57, 73
 *Asagava(s) 75
 *as(am)- 73, 127
 *asa(s) 73
 Asamus 29, 31, 57, 73, 94, 104,
 127, 131
 Asermos 31, 73, 81
 Astaphos 43
 Astai 127
 Astikē 127
 *at 73
 *ath- 73
 *at(u)- 73
 *Athija 29, 107
 Atho 31
 Athōn 31, 73, 107
 Athos 29, 31
 Athos 31, 73, 107
 Athrys 31, 76, 119
 *Athypara 112
 Athyparēnos 112
 Atlas 31, 73, 97, 104
 Auluselmis 61
 Auluzenēs 85
 Auluzenis 85
 Authiparu 112

 Bairos 32, 84
 *balva 33
 Basibunon 127
 Batkūnion 32, 128
 Bazopara 112
 *bebrus 73
 Bébrykes 68, 73
 Bedizos 112
 Belaidipara 112
 Bendidōra 58
 (B)endidōros 58
 Bendipara 78, 112
 Bendis 58, 69, 73
 Beodizos 112
 *beras 74
 Bérés 32, 74, 130
 *berga(s) 32, 74
 Bérge 32, 74, 100, 101
 Bergépolis 32, 74
 Bergison 32, 74
 Bergülē 32, 74, 100

 Beripara 112, 113, 118
 Bersamae 32, 74
 *berza(s) 32, 74
 Bessapara 78, 102, 112
 Bessi 67
 Béssoi 67
 Béssoi 67
 Bithicenthus 102
 Bizens 96
 Bizias 96
 Bizo 96
 Bizzos 96
 Bolba- 33
 *Bolbabria 33, 112
 Bolbabrienoī 33, 112
 Bólbe 33
 bólinthos 20, 98, 100, 106, 129
 -boris 63, 127
 *boris 74
 Bórmiskos 33
 Bospara 112
 Bredai 33, 74
 *bredas 74
 Breierophara 78, 102, 112
 *brendas 74
 Brendice 22, 33, 74, 105
 *brenta(s) 33, 74
 Brentice 22, 33, 74, 105
 Brento- 33
 Brentopara 33, 74, 78, 102, 105,
 112
 bria, -bria 22, 29, 31, 45, 79, 100,
 112, 115, 118, 131
 *brink- 74
 Brinkainos 26, 58, 74, 96, 98, 129
 Brinkazeis 58
 Brinkazenis 59, 74
 Brinkazeris 26, 59
 Brinkazis 58, 74, 98, 129
 Briparo(n) 112
 briza 21
 brutos 21
 *bruzas 74
 brynychós 21, 98, 102
 bryton 21, 100
 brytos 21, 100
 bryttion 21
 Bryzos 59, 74
 *Buaipara 112
 Buaiparēnē 112
 *bur 74
 -bur(is) 63, 127
 *buris 74
 *burd- 34, 74, 98

Burd- 34, 105
 Burdapa 34, 73, 74, 98, 102, 105
 Burdapēnai 34
 Burdenis 34, 98, 105
 Burdepto 34
 Burdi- 34
 Burdidizon 34
 Burdipta 34
 Burt- 105
 *burt- 34, 74, 98
 Burticom 34, 98, 105
 Burtizon 34
 Burtu- 34
 Burtudzios 34, 43, 52, 74, 75, 94,
 98, 100, 105, 112
 Busipara 112
 Butorma 65
 *būzas 74
 Bysnaiōi 68, 74, 122
 Byzēs 59, 74, 96, 130
 Byzántion 34, 74
 Byzantium 34
 Býzas 59, 74, 96, 130
 Byzos 59, 96

 Cabyle 38
 Calsus 34, 76, 107, 128
 Cebrus 43
 -cella 51, 104, 107, 129
 -centhus 60, 94, 102
 -centus 102
 Cerzula 59, 76, 105
 Cetrilas 63
 Cet(ri)p(or)is 63
 Chala- 102
 *chalias 74
 Chalástra 34, 74, 82, 99, 107
 Chalestra 34
 Chesdupara 112
 Cicones 68
 Cillae 40
 Cillium 40
 -cinthus 94
 Cypsela 40

 -dama 130
 *dama 54, 74
 daph- 130
 Daph- 35, 130
 Daphabae 35, 74, 130
 *daphas 74
 Dardapara 112
 *darsas 74
 Dársioi 68, 74

*datan (-as) 75
 Dáton, Dátos 35, 75, 95, 127
 Demae 35
 Dento 59
 Dentu- 59, 104
 *dentu- 75
 Dentubrisa 59, 104
 Dentupēs 59, 61, 75, 79, 104
 Dentus 59, 75
 Dentustaina 59
 Dentusucu 59, 62, 63, 75, 82, 102,
 104
 Dentusykos 59, 75
 Dentysykos 59
 Deo- 59
 Deobizos 96
 Deopus 59, 62, 80
 Deos- 60
 Deospor 59, 60, 61, 62, 64, 65,
 66, 80
 Deospuris 59, 62, 66, 80
 Dersáioi 68, 74
 *dersas 74
 *desa- 59
 Desa- 60, 61, 105
 Desakenthos 60, 61, 64, 75, 76, 94,
 99, 102, 105
 *desa(s) 75
 Dia- 60, 61
 Di(a)pyros 80
 Dias- 60
 Diascenthus 60, 94
 Diascentus 102
 Diascinthus 60, 94
 Diaskenthos 60, 76, 94
 Diazelmis 60, 61, 83, 104
 Diazenis 61, 62, 64, 85, 104
 Dimae 35
 Dinax 96, Dinace 35
 *dinga 75
 Dingion 35, 75, 98, 101, 130
 dinupula 21, 22, 101
 Diporis 60
 Disacentus 60, 75, 76, 94, 102, 105
 *disa(s) 75
 -dison 52
 -disza 112
 Diszas 60
 Ditupaibis 64
 Diu- 61
 Di(upor)is 60
 Diuzenes 61
 -diza 34, 94, 96, 100, 112, 115, 130
 *diza 75, 79

Diza 60
 Diza- 60, 61, 105
 Dizakenthos 60, 94
 Dizapēs 60, 61, 75, 79, 105
 Dizapor 60, 61, 80, 105
 *diza(s) 75
 Dizas 60
 Dizatralis 105
 Dizazelmis 60, 61, 75, 105
 Dizēs 60
 -dizon 34
 -dizos 34, 43, 52, 94, 100, 112, 115, 130
 Dodoparos 112
 *dōn 75
 -dona 47
 Donuca 35
 Dotuturma 65
 Drenis 61, 75, 127
 *drenis 75
 Drusipara 78, 102, 112
 Dudupēs 79
 Dulēzelmis 61
 *dumas 75
 *dūn- 75
 Dunaka 96
 Dunax 35, 75
 Dymē 35, 75, 100
 Dymae 35

Ebryzelmis 61
 Eftacentus 61
 Eftecenthus 61
 Egerica 35, 84, 99
 *e(i)b- 75
 Eptacens 61
 Eptacentus 61, 102
 Eptaikenthos 61
 Eptakenthos 61, 62, 76, 102
 Eptaper 61, 62, 79
 Eptaporis 62, 80
 Eptapys 62, 80
 Eptecens 61
 Eptecentus 61
 Epteizenis 62
 Eptekenthos 61
 Eptēkenthos 61
 Eptenēs 62
 Eptenis 62
 Eptēporis 62
 Eptēpus 62
 Eptepyris 62, 80
 Eptēpyris 62
 Eptēsychis 59, 62, 82, 102

Eptesykos 59, 62
 Eptēsikos 59, 62, 82
 Eptezenis 62, 85
 Eptezenus 62
 Eptiporis 62
 Ereta 36, 84
 *ermas 75
 Esbeneios 62, 105
 Esbenus 62, 75, 100, 105
 *esva(s) 62, 75, 100, 105
 Esveneios 105
 Ezbenis 62, 75, 105
 *ezva(s) 62, 75, 100
 Ezvenis 105

Gaidrēs 62, 75, 95, 98, 104, 105
 *gaidrus 75
 *gav- 57
 *gava(s) 75
 Gelupara 112
 génton 22, 104
 *germ- 70
 Germania 36, 37, 70, 75
 *germas 75
 Germe- 70
 Germetitha 70, 83
 *gesa 76
 *Gesia (-ai) 36, 76
 Gesienos 36
 *gin- 76
 Ginula 36, 76

Haemus 36, 37
 Háimon 36, 76
 Háimos 36, 76
 *haimos (-on) 76
 Harmonia 37, 73
 Harpēssós 37, 84
 Hebros 37, 43, 75, 131
 Hebrus 37
 Heptaporis 62
 Hesbenus 62, 75, 100
 Hezbenus 62, 105
 Hiscus 42, 43
 Hister 11

Iatrus 31, 43, 119
 *idā (*idē) 76
 Idakos 38, 76, 94, 99
 Idē 38, 76, 94, 99
 *iet(e)r- 76
 Ieterus 31, 76, 97, 118, 119
 Ilion 38, 76, 96
 *il(u)- 76

Iptacens 61
 Isgipera 112
 Iskos 42, 43
 Iuras 38, 76, 97, 104
 *iūras 76

*kaba(s) 76
 Kabylē 38, 76, 104, 130
 kalamindar 22
 *kalas 76
 Kalindia 39, 104
 Kalindolia 39, 76, 104
 *kalsas 76
 *kapas 76
 Kapi- 39
 Kapisturia 39, 76, 82
 Karasūra 40, 83
 Kasibonon 127
 Kedreipolis 63
 Kedrēpolis 63, 76
 Kedripolis 63
 Kedropolis 63
 Keiris 39, 77, 99
 Keirpara 39, 40, 77, 78, 99, 112
 -kela 47, 118, 129
 *kel(l)a 76
 Kellai 40, 47, 51, 104, 107, 129
 Kellē 40
 kēmos 22
 *kenthos 76
 -kenthos 60, 61, 64, 94, 102
 Kenthos 60, 76, 102
 -kentos 102
 Kentis 60, 76
 Kēripārōn 40, 77, 99, 112
 *kersas 63, 76
 Kersebleptēs 63
 Kersēs 59, 63, 76, 105, 129
 Kersibaulos 63
 Kersobleptēs 63
 Kersos 63, 76, 105, 129
 *Kersula 40, 106
 Kersullos 40, 106
 Kerza 63, 76, 105
 *ketre- 63, 76
 Ketre- 63
 Ketrēzeis 63
 *ketri- 63, 76
 Ketri- 63, 104
 Ketrīporis 63, 76, 80, 104
 Ketrizeris 63
 *kik- 76
 Kikon 68, 101

Kikones 68, 69, 76, 101
 Kir- 39
 *kira 77
 *kiri- 39, 77
 Kistidizos 75, 112, 113, 130
 *knisa(s) 77
 Krasalopara 112
 ktístai 22
 *kupsela 77
 *kurp- 40, 77
 kurpisos 29, 40, 77, 98, 104, 129
 *kurta 77
 Kurtu- 40
 Kurtuxura 40, 77, 83
 *Kurtuzura 40
 Kýpsela 40, 54, 77, 104, 128

*laza (-as) 77
 *-lazas 48
 *lingas 77
 Lingos 40, 77, 106
 Longinopara 112, 113, 118
 † mandákēs 20
 *mar- 77
 *marka 77
 Markela 41
 Markéllai 41, 77, 94
 Maskiobria 112, 113, 118
 *melda(s) 77
 Meldia 41, 77, 94
 *mēr- 77
 Mesambria 21, 112, 131
 Mestos 42
 Mestus 42
 Mestuzelmēs 61, 85
 *mezēna 77, 90, 91
 mezēnai 91
 midne 22, 97, 106, 128
 Moca 64
 Mocapor 64, 95
 Moka- 63, 64
 Mokaporis 64, 95
 Mokaporos 64
 Mokas 64
 Mokasokos 63, 77, 83
 Mokkaaporis 64
 Mokkas 64
 Mokkos 64
 Mokkus 64
 *Mōsypa 41, 78, 84
 Mōsypēnoi 41
 Muca 64
 Mucacentus 64

Mucalus 64
 Mucapor 64
 Mucapora 64
 Mucapuis 64
 Mucapus 64
 Mucasenes 64
 Mucasis 64
 Muccala 64
 Muka 64
 *muka 77
 Muka- 63, 64, 95
 Mukaboris 63, 64, 74, 77, 95, 127
 Mukabur 63, 74, 77
 Mukabur(is) 127
 Mukaburis 63, 74
 Mukakakēs 63
 Mukakenthos 63, 64, 76
 Mukala(s) 64
 Mukapaibes 64, 78
 Mukapaibēs 64, 66, 78
 Mukapor 80
 Mukaporeis 64
 Mukaporis 63, 64, 77, 80, 95
 Mukapuis 64, 80
 Mukapus 80
 *mukas 63, 78
 Mukas 64
 Mukasenēs 64
 Mukasēs 64
 Mukasos 64
 Mukatralis 63, 77
 Mukazeis 64
 Mukazenis 63, 64
 Mukazeras 63, 77
 Mukos 64
 *musas 78
 Mutzipara 112, 113, 118
 Mygdōn 67, 75, 95, 97
 Mygdones 67
 Mygdonia 41, 42, 67, 75, 78, 95, 97
 Mygdonis 41
 *nest- 78
 Néstos 42, 57, 78, 107, 131

 Odrusae 67
 Odrysa 67
 Odrysae 67
 Odrýsai 67, 68, 84, 95, 105
 Odrysia 67, 68
 Oescus 42
 Oiskos 42
 Oitensioi 54
 Oluper 61
 Orudisza 75, 96, 112

Oskios 42, 84
 Ostaphos 43, 73, 78, 98, 102, 104
 *ōstas 78
 Ostidizos 43
 Ostodizos 43
 Ostu- 43
 Ostudizos 43, 75, 78, 98, 112

 Paibes 64, 78
 Paibēs 64, 78
 -paibes (-is) 64
 -paibēs 66
 Paibis 64
 *paisa(s) 78
 *Paisula 43, 78, 97
 Paisulēnos 43, 97
 *pa(i)vis 78
 *pala 78
 Palae 43, 78
 Palma 44, 78
 *palma 78
 Panáioi 67
 Panax 44, 67, 78
 *pan(i)- 44, 78
 Panion 44, 58, 78
 Panisa 44
 Panisas 29, 44, 58, 67, 78, 94, 95
 Panisos 29, 44, 95
 Panissa 44
 Pannisis 44
 Pannisus 44
 Pan(n)ysis 94
 Pannysis 44, 58, 78
 Panysis 44
 Panýs(s)os 44
 Panysus 44
 -para 33, 40, 49, 52, 79, 102, 112, 115, 118
 *para 78
 -parōn 112
 Pautalia 44, 79, 98
 *pauta(s) 79
 -pera 112
 *phara 78, 79
 -phara 102, 112
 -per 61, 66
 *per 79
 *per(u)- 79
 Périnthos 45, 79, 102, 105, 130
 Perinthus 45
 -pēs 59, 61
 *pēs 79
 Pírmērylas 70
 *piza(s) 79

Pizos 45, 79, 105, 107
 Poltymbria 21, 22, 45, 98, 112, 131
 póltyn 22, 45, 98
 -por 60, 61
 *por 80
 Poris 60
 -poris 62, 63, 64, 65
 *poris 80
 Potelense 22
 *pras- 80
 Prasiās līmñē 45, 80
 Priskupera 112
 *puis 80
 -pu(i)s 80
 -puis 64
 Pulpudeva 115, 120
 *pupa 80
 *Pupa, -as 45
 *Pupai 45
 Pupe(n)sis vicus 45, 80
 *pura- 80
 *purda 80
 Purdae 46, 80
 -pur 66
 -puris 60, 62, 63, 64
 *puris 80
 Purizia 60
 -pus 62, 64
 *pus 80
 *pusinas 80
 Pusinón 46, 80, 104
 *putras 80
 *pyr 80
 -pyr 60
 -pyris 60
 *pyris 80
 Pyrmērylas 70, 97
 -pyr(ōn) 66
 *pyros 80
 -pyros 60
 Pyrumērylas 70, 77, 80, 97
 -pyrus 60
 Pyrymērylas 70, 97
 -pys 62
 *pys 80
 Pytros 64, 80

 *raimas 80
 *Raimula 46, 80, 106
 Raimullus 46, 106
 *raka(s) 80
 *ramus 80
 Rascupolis 65

*raskus 80
 Reciper 61
 -rera (-rerai) 55
 *rera 80
 *rēsas (rēzas) 80
 Rescuturme 65, 84
 Resus 65
 *rēzas (rēsas) 80
 Rhakulē 46, 80
 Rhamae 46, 80
 Rhaskos 65, 80
 Rhasku- 65
 Rhaskupolis 65
 Rhaskuporis 65, 80
 Rhaskyporis 65
 R(h)escupolis 65
 Rhēsku- 65
 Rhēskuporis 65, 80
 Rhēskutormē 65, 80, 84
 Rhēsos 65, 80, 95
 Rhesus 65, 80
 Rhodopa 46
 Rhodope 46
 Rhodópē 46, 81
 rhompháia 22, 23, 102
 Rhusion 47, 81
 Rhymēsykis 59, 83
 Rincaleus 71, 80
 *ring- (*rink-) 80
 Ringaleus 71, 80
 romfea 22
 romphaea 22
 romphea 22
 *rudas 81
 *rumba(s) 81
 Rumbo- 47
 Rumbodona 42, 47, 75, 81, 98, 128
 rumpia 22
 *rūsa (-as, -is) 81

 Sabádios 69, 100
 *sabazias 81
 Sabázios 69, 81, 100
 *saldas 81
 Saldo- 47
 *Saldokela 47, 81, 118, 129
 Saldokelēnos 47, 118
 *sara 81
 *sartas 81
 Sártē 47, 81, 104, 128
 Sátrai 69, 81
 *satras 81
 Satrēs 65, 69, 81
 *satrus 81
 Sautes 65, 81, 128

*saut-is (-as) 81
 Scapten- 49
 Scaptensula 49, 130
 Scretisca 47, 82, 128
 *Seietovia 48, 81, 97
 Seietovien(us) 48, 97
 *sei(e)tuva 81
 Seiciper 61
 *seina(s) 81
 Seino- 48
 *Seinulaza(s) 48, 77
 Seinulaziēs 48, 81
 *sēkas 81
 *Sēkina 48, 81
 Sēlymbria 21
 Selymbriē 112
 *sem(e)la 81
 Semelē 70, 81
 *serma, *sermas 81
 Sērmē 26, 31, 81, 94, 104
 Siggos 49
 Sīlta 48, 49, 81, 98
 *siltas 81
 -sinas 66, 99
 *sind(u)- 81
 Sīndos 49, 81
 *singas 82
 Sīngos 49, 82, 104
 Sīnthos 49, 81
 sinupyla 21, 22
 Skaibōai 68, 82
 Skaioi 68, 82
 Skaion teichos 68
 Skaios potamos 68
 *skaivas 82
 skālmē 23, 94, 129
 *skalp- 82
 *Skalpa 49, 82, 101
 Skalpēnōs 49, 101
 *skaplis 82
 Skapližō 49, 82
 *skapt- 82
 Skaptē- 49, 131
 Skaptē hylē 49
 Skaptēsylē 49, 82, 83, 130
 Skapto- 49
 *Skaptopara 49, 82, 112, 131
 Skaptoparēnoi 49, 112, 131
 *skaras (-is) 82
 Skaripara 112
 Skaris 65, 82
 skārkē 23, 101
 *Skarsa 49, 82
 *skarsas 82

Skarsēnē 49
 *Skaskopara 112
 Skaskoparēnoi 112
 Skedabria 21, 112
 *skilas 82
 Skilas 65, 82, 99, 128
 Skios 42
 Skómbros 50, 82, 105
 *skret- 47
 *skreta 82
 *skretiskas 82
 *skumbr-as (-is) 82
 Smordotormos 65
 -sokos 63
 *Sonkēta 50, 83, 99
 Sonkētēnē 50, 99
 Sparkē 128
 *spinda(s) 82
 *Spindea 50, 82
 Spindeēnos 50
 Spinopara 112
 spinos 23
 -stra 34, 35, 99, 107
 *stra 82
 Strámbai 50, 82, 128
 *strambas 82
 Stratopara 112
 Strauos 53
 *strumā 82
 *Strumā 96
 Strýmē 51, 82, 107
 Strýmōn 51, 82, 95, 96, 107
 *strūmōn 82
 *strūna 82
 Struneilon 50, 82
 -sturia 39
 *stur(ia) 82
 Subzupara 112
 Succi 51, 53, 83
 *suchis 82
 -sucu 59, 63, 102
 *Suitula 51, 83, 95
 Suitulēnos 51, 95
 *suka 83
 Sukeis 51, 83
 Sukias 59, 82
 Sukios 59
 *sukis 82
 *suku(s) 82
 Sukois 59, 82
 -sula 49, 130
 *sula 83
 *sunka 83
 -sura 40

Sura- 51, 65
 *sura 83
 Suras 51, 83
 *suras 83
 Suratralis 65, 83
 *svit- 83
 *Svitula 99
 -sychis 62, 102
 -sykis 102
 -sykos 59, 62, 63, 102
 -sylē 130
 Syra- 51
 Syracella 51, 83, 104, 107, 129
 Syrmus 48

 *tarpas 52, 83
 Tarpo- 51
 Tarpodizos 51, 52, 75, 83, 101, 129, 130
 Tārpōrōn 52, 83
 Tarpudison 51
 Tarpudizos 51
 Taru- 66, 101
 *taru- 83
 Tarusinas 66, 99, 101
 Taruthinas 95, 101
 Taruthin(n)as 66, 83, 99
 Tarutinos 66, 99
 *terpas 52, 83
 Tērpyl(l)os 52, 83
 *thin- 83
 -thinas 99
 -thin(n)as 66
 Thitha 70
 Thrausi 69, 102
 *thurd- 83
 *-thurd(a)- 129
 -thurdos 70, 105
 Tīrsai 52, 83, 98
 *tirsas 83
 Titha 70, 83
 *titha 83
 Tonzos 52, 84, 106
 toréllē 23
 -tormē 65
 *tranas 83
 Tranupara 83, 112
 Trauos 53, 69, 83
 *traus- 83
 Trausoi 53, 69, 83, 102, 129
 *tund- 84
 *tuntas 84
 *turm- 84
 -turme 65

*Tynta 53, 84, 107
 Tyntēnoi 53, 107
 Tyrodiza 75, 94, 96, 100, 112, 130

 Ucasus 53, 84, 97
 *udra(s) 84
 *udrēnas 84
 -udrēnos 71
 *Uerzela 54
 *ūkas 84
 -upa 41
 *upa 84
 *Urda 53, 84
 *urda(s) 84
 Urdaus 53, 84
 Urdēnos 53
 Uscu- 54
 Uscudama 54, 67, 74, 84, 130
 Uscus 42
 *usku- 84
 *ūt- 84
 Utus 26, 54, 84, 97, 101, 118, 120

 *vair-as (-us) 84
 Vairos 84, 99
 *varpasas 84
 *veger- (*veker-) 84
 *veleka(s) 84
 *ver- 84
 *verza(s) 85
 *Verzela 54, 85, 99
 Verzelēnos 54, 99
 Vevo- 54
 Vevocasenus vicus 54, 98

 Yscos 42, 43

 zalmós 23, 105
 Zaldaba 35
 Zaldapa 35
 Zbel- 70
 *zbel- 85
 Zbelsurdos 70
 Zbelthiurdos 70, 97, 129
 Zbelthurdos 70, 83, 85, 97, 105, 129
 Zbelthiurdos 70
 Zber- 70
 Zberthurdos 70, 105
 Zberturdos 70
 Zberturdos 105
 *zburul- 85
 Zburulus 55, 85, 97, 128
 zeilá 23
 Zeipyron 66

Zeipyros 66
zeirá 23
zēlas 23
zelās 23
-zelmis 61, 104
*zelmis 85
*zenēs 85
-zenēs 61
-zenis 61, 62, 64, 104
*zenis 85
-zenus 62
*zēri- 85
Zērínthos 55, 85, 95, 100
Zērýnthion 55, 95
Zerynthium 55
Zērýnthos 55
Zērýnthos 55, 85, 95, 100, 106
zetráia 23, 98, 104, 105, 131
*zi- 66, 85
Zi- 66
*zia- 66
zibythides 23, 128
Ziepyrus 60, 66
zilai 23
*zilas 85
Zilēs 66, 85
*zilma- 55
*zilma(s) 85
Zilmissus 55, 85, 98
*zio- 66
Zipaibes 66
Zipaibēs 66, 85
Ziper 61, 66, 79, 85
Zipyron 66, 85
Zipyros 85
Zipyros 66
zirá 23
*zum- 85
*zuml- 85
-zura 40
*zura 83
*zvakas 85
Zyakozrerōn (horos) 55, 80, 85
Zylmydrēnós 85, 106
Zylmyzdrēnos 71, 106
Zymdrēnós 71, 97
Zyml- 71
*zyml- 71
Zymluzdrēnos 85
Zymlyzdrēnos 71, 97, 106
Zym(y)drēnós 85
Zymydrēnós 71, 84, 97, 106
Zymydrēnos 71, 106

Zymzdrēnós 97
Zypyr 60, 66, 80

*Αθρος 119
*Αλααιβρια 100
Αρηπυρος 60
-αφος 102
*Αχελών 104
*Αχελώος 104

Βαίρος 99
Βέσσοι 96
Βησσοί 96
*Βολβαβρια 100
Βουρδαπηναί 102
βρία 100
βρυγχός 102

Γηπαιπυρις 60
Δεντυσυχός 102
Δεσακενθός 102
Δι(α)πυρος 60
Δοῦνακα (вин. п.) 96

Εζβενίς 100, 105
Επτακενθός 102
Επτεσυχός 102
Επτηπυρις 60
Επτησυχίς 102
Εσβενειός 100, 105

Ζήρνινθον 100
Ζήρυνθος 95, 100
Ζυακός- 55
Ζυακόςρερων (ερος) 55, 100

Κεῖρις 39
Κεῖρπαρ 39
Κενθός 102
Κετριπυρις 104
Κηριπάρων 40
*Κουρτουζούρα 40

λεβα (=δέβα) 113

Μασκιοβρία 100
Μεσαμβρία 100
Μεστικεντιός 102
Μυγδών 42, 95

Οῖσκος 42
*Οσκιός 42
*Οσταφος 102

Ουηρζεληνος 54, 99

Πέρινθος 102
Πολτυμβρία 100

*Ρήσος 95
ρομφαία 102
Ρυμησικίς 102

Σαβάδιος 100

III. АЛБАНСКИ

besë 67
bunë 127
burrë 63, 74, 127

datë 35, 75, 95, 127
ditë 70, 83
dre, dreni 61, 75, 127
erm 56, 75

IV. БАЛТИЙСКИ

1. П р а б а л т и й с к и

*Balvā 33
*Dāma 35
Galindai (Ptol.) 39
*kurta 40, 77
*Nestlā 131
*Panjā 44
*skār- 65

2. С т а р о п р у с к и

abse 30, 73
Absmedie 30
Abswangen 30
ape 34, 35, 43, 73
apus 34, 73, 102
Arse 30, 73
Arsio 30, 73

Balweniken 33
bebrus 68, 73
berse 74
braydis 33
Bredyn 33

Cabula 38, 130
caymis 45, 52

Derne 117
Dernen 117

Σαβάζιος 100
Σαλδο- 47
Σουητουληνος 99
Σουιτουληνος 99
Στρώμη 96
Στρώμων 95, 96
Τόνζος 52, 106
Τρανσοί 102
Χαλάστρα 102

karpš 116
lerë 56, 80
mes, mezi 77, 91
rupë 46, 80
rrufë 23
shqer 117
shyt(n)j 52

Dersko 68
Dinge 35, 130
Dirse 68
Dumen 35
dyrsos 68, 74
Galinden 39
Galynde 39, 104
geeyse 36, 76
Gesaw 36
Geyzelawken 36

Ilie 38

jūrin 38

Kappegalin 39
Kerse 63, 129
Kerso 63, 129
korto 40, 77

laucks 53
Lingwar 41

Marken 41
Mildie 41
Mildio 41

Paissyn 43
pannean 44, 58, 78
Panyen 44
Panyn 44

Paupayn 45
 Pauta 44, 79, 98
 Pauten 44
 Piselauc 45
 Pissa 45
 Pisse 45
 Pissen 45
 Porden 46
 Pupkaym 45
 Purde 46
 Pysekaym 45

 Ramio 46
 Rammenflys 46
 Rocke 46
 Roklawken 46
 Rumbow 128
 Rusemoter 47
 Russa 47
 Russe 47, 81
 Russien 47

 salmis 23, 105
 Sarupe 30
 Skarsaw 50
 Skarsin 50
 Sparke 128
 stabis 121
 strambo 50, 82, 128
 Sure 51
 Switthe 51
 Thuntlawken 53
 Tīrskaymen 52, 98

 Warpen 37
 Warpunen 37
 Waywe 55
 Wewa 55
 Wooywe 55

 3. Литовски
 (с жемаитски)

 Akēle 28, 72, 104
 akmuõ, -eñs 31, 73, 104
 Alajā 29, 72
 aleti 29, 72
 Aļksnas 30
 Altis 29
 aīt 29, 73
 Antāliedē 30
 Añtalksnē 30
 Añtilge 30

Āpšlavas 30
 Apšriuotis 30
 apuše 30
 Ardijā 30
 arma 37, 73
 Armenā 37
 Armonā 37
 Armuliškis 30
 armuõ, -eñs 37, 73
 asys 20
 aštrūs 20
 atseinūs 48

 balā 33
 Bālvīs 33
 Batkūnas 32
 Batkunai 128
 Batkunų kāimas 32
 bebras 68, 73
 bebrus 68, 73
 beras 32, 74, 130
 Bērē 32, 130
 Bērē 32
 Bērūpē 32
 Berupis 32
 bērzās 32, 74
 bradā 33
 briedis 33
 brigzti (brigzū brigzau) 21

 Brinkiškiai 129
 Brinkiškių vienkiemis 58
 brikti (brinkstu) 58, 74, 98
 brizdis 21
 bruzas (стлит.) 59
 brūžas 59, 74
 Brūžas 59
 Brūžē 59
 Brūžis 59

 dāpas 35, 74, 130
 Darsiškiai 68
 Darsiškių kāimas 68
 dēgti (degū) 117
 duburys 121
 dubūs 121
 dūmas 35, 75, 100
 Dūmē 35
 dvasiā 60, 99, 105

gaidrūs 62, 75, 95, 98, 104, 105
 gālas 39, 76, 104
 Galten (стлит.) 116
 Germona (стлит.) 36
 Gesavā 36
 girē 39, 77, 99
 Gīres kāimas 39
 girā 39, 77, 99

 Ilgys 30

 Jaudegis 117
 jūra, мн. ч. jūros, jūrės 38, 76, 97
 Jūra 38, 97
 Jūrē 38
 Jūrupis 38

 Kaplava 39
 kēršas 40, 59, 63, 76, 105, 129
 Keršis 63, 129
 keršulis 40
 Keršulis 59
 Keršuliškių kāimas 40
 keturi 76, 104
 Knisā 56
 knýsis 57
 knisti (-sù, -s(i)au) 57, 77
 kopā 39, 76
 kumbris 50, 82, 105
 kumbrys 50, 82, 105
 kupselis 40, 77, 128
 Kupščiai 40, 128
 Kurpai 129
 Kurpalaukis 40
 Kurpikai 129
 kurpti (-iū) 40, 77, 98
 Kurpų kāimas 40

 lóngē 41, 77
 Liedys 30
 Lingē 40, 77, 106
 Lingėnai 40
 liūgas 118
 liūgnas 118
 Lūginas 118
 markā 41, 77, 94
 Markelync 41
 Markelis 41
 medē 48

medijas 48
 mēldā 41, 77, 94
 mēldas 41, 77, 94
 Mēldē 41
 Mēldinis 41
 mērkti (merkiū) 94
 Mūkē 42, 78
 muklūs 42
 mūsai 41, 78
 Mūsys 41

 paišai 43, 78, 97
 Paišeliai 43
 Palā 43, 44
 pālios 43, 44, 78
 Palmajos kāimas 44
 Palminys 44
 Pautupis 44
 prausynės 45
 praustā 45
 prausti 45, 80
 Praustuvē 45
 pupā 45, 80
 Pupinė 45
 Pupių kāimas 45
 pūrai 70, 80
 pušynas 46, 80, 104
 Pušinē 46
 Pušynē 46
 Pušyno kāimas 46
 pušis 46, 80, 104
 putā 44, 79, 98
 putoti 44, 79
 Putr (стлит.) 64

 rāimas 46, 80
 raīmas 46
 Rakavos kāimas 46
 Rākija 46
 rākti (ra(n)kū rak(i)au) 46, 80
 Rāmis 46
 Ramūnē 46
 ramūs 46, 80
 rémbėti 26
 rūdas 46, 81
 Rūdupe 46, 81
 Rūdupē 46
 rumbā 47
 Rumbai 47

rūmbas 47
 rūmbas 47, 81, 99
 rūsas 47, 81
 rusėti 47, 81
 rūšys 47, 81
 Sartà 47
 sartas 47, 81, 128
 Sartė 47, 128
 Seirà 48
 Seirijis 48
 Sėrmas 48, 81
 sietuvà 48, 81, 97
 sietuva 48
 Sietuvà 48
 Sietuvas 48
 Skalbėnupis 49
 Skalbėstas 49
 skalbti (-biù, -biaù) 49, 82
 Skalbėnupis 49, 101
 skāplis 49, 82
 Skaptotai 49
 skaptuoti 49, 82, 131
 Skaptūtis 49
 Skarà 65
 Skyle 65, 128
 skersas 50, 82
 Skerše 50
 Skersravis 50
 Skersupys 50
 skilti (skiliù, skýliau) 65, 82, 99
 skretė 47, 82
 Skrėtiškė 47, 128
 Skrėtiškes ežeras 47
 skrite 48, 82
 spiñdis 50, 82
 spindūs 50
 Spindžių kaimas 50
 spindžiūs 50
 sraumuò, -eñs 51, 82, 95
 sraunà 50
 sravà 35, 53, 82, 107
 srūti (srūvù, srūnù) 50, 51, 82, 96, 107
 straumuò, -eñs 51
 Strūnà 50, 82
 Strūnėlė 50
 sunkà 50, 83, 99
 Sunkinė 50

Sunkyniai 50
 Sunkynių kaimas 50
 sūnūs 83
 sūras 51, 83
 Sūris 51
 Sūrupe 51
 Sūrupis 51
 šalmas 23, 105
 šatrūs 69, 81
 šėivà 117
 šėivà-medis 117
 šėkas 48, 81
 Šėkyne 48
 šiltas 49, 81, 98
 Šiltupis 49
 šūke 51, 83
 Šukis 51
 Šūkupis 51
 šūn-obuolas 22, 101
 švitėti (-tù, -tėjau) 51, 83
 švitulys 51, 95
 tārpas 51, 52, 83, 129
 Tārpija 52
 tērpė 52, 83
 Terpinė 52
 tīršti (tīrstù, tīršau) 52, 83
 tīrštis 52, 83, 98
 Tranys 52, 82
 trausti 53, 84
 Traušupis 53
 traušus 53, 69, 84, 129
 trenėti 52, 83
 trobà 79
 tumėti 53, 107
 tuñtas 53, 84, 107
 ūdra 68, 84
 ūkanas 53, 84
 ūkas 53, 84
 Ūkis 53
 Ūkōjas 53
 uostà 43, 78, 98
 ūostas 43, 78, 98
 Uðstas 43
 ūpė 28, 41, 46, 84

Urdenà 53
 urdulys 53, 84
 Ūrdupis 53
 Ūstas 43
 Vairà 32
 vairsas 32, 84, 99
 vairūs 32, 84, 99
 vārpa 21
 Vārpapīvis 37
 Vārpe 37
 vārpis 21
 varpýti (-paũ, -piaũ) 37, 84
 Varputys 37
 vāržas 54
 Vegerė 35, 99
 Velekas 56
 veleklės 56, 84
 veletis 56, 84, 99
 Veretà 36
 Vėrža 54, 99
 Vėržas 54, 99
 virti (vėrdu, viriaũ) 36, 84
 vyti (vejù) 55
 žālas 23
 želmuoð, -eñs 61, 85, 104
 žemė 70, 81
 žibėti (žibù) 23
 žiburys 55, 85, 97, 128
 Žiburių kaimas 55
 žibūtė 24, 128
 žilas 66, 85
 Žilmà 55, 98
 Žilmas 55
 žvākė 55, 85, 100
 Žvakūtė 55
 Žverinėčius 55
 žveris 55, 85, 95
 Баткуны 32
 Бредупя 33, 74
 Вегера 36
 Вегеры 36
 Кгермона (стлит.) 36
 Кершысь 63
 Линги 41

Маркупь (стлит.) 41
 Мельдыквирше 41
 Мельдыны 41
 Мука 42
 Мука 42
 Пурдякснись попелыкы 46
 Пушина 46
 Пушине 46
 Пушиныте 46
 Раимоче (ятвингски) 46
 Рудупи 46
 Рудупь 46
 Рудупя 46
 Сарта 47
 Сартя 47
 Сетува 48
 Струна 50
 Струны 50
 Тарпловбы 52
 Тарпу кальне 52
 Урдишки 53
 Юра 38
 4. Латвийски
 Adula 31, 73, 97
 apse 30, 73
 Arsen (стлатв.) 30
 ašas 20
 aši 20
 ašs, ass 20
 ātrs 31, 76
 bala 33
 Balvi 33
 Bālvīs 33
 Bērēka 32
 bērs 32, 74, 130
 Bērupe 32, 130
 bērza 32, 74
 bērsz 32, 74
 Bolva (стлатв.) 33
 Briēdes 33
 brīēdis 33
 Briēdis 33
 Brīkūzis 58
 Brīkumi 58
 Brūzis 59
 Bružis 59

ciems 40
četri 76, 104

Degis 116
Dindze 35
dinga 35, 75, 98, 101, 130
Diņgas 35
Dingupīte 35
dūbra 121
Dūmis 35
dūms 35, 75, 100
Dūmuciems 35
Dūmukalns 35
dzēse 36, 76
dzēs(n)is 36
Dzēsiens 36
dzīga 68
dzīra 39, 40, 77
Dzirciems 40
dzire 39, 40

gāla 116
gals 39, 76, 104
Gāltene 116
ģinis, ģinst 36, 76
Ginūli 36
jūra 38, 97
jūre, мн. ч. jūras 38

Kalsi 34, 128
Kalsiņš 34
Kalsstraits 34, 128
kālšt (-stu, -tu) 76, 107
kaltēt 107
kaluonis 107
kāpa 39, 76
kāpe 39, 76
Kāpasgals 39
Kazūkurpe 40
Kersse (стлатв.) 63
Knīsi 56
Knīsu-kalns 56
Knīši 56
kumbr(i)s 50
Kupšēji 40
Kurpes-grāvis 40
Kurpkalns 40

laža 48
Lingas 40
Lingas-dikis 40

Lingi 40
Lingi 40
luga 118

meldi 41, 77
Meldine 41
Meļdini 41
mīst (mitu) 22
mītne 22, 97, 106, 128
muka 42, 78
Mukas 42
mukls 42, 78

paļas 43, 78
paļi 43, 78
Palmuota 44
Pautēji 44
Pautupīte 44
Pautustraits 44
pīsa 45, 79, 105, 107
Pīsa ežers 45
praūslat 45, 80
pupa 45
Pupa 45
purdulji 46, 80
pūri 70
putas 44, 79, 98
Putra 64
putrāt (-āju) 64, 80
Putre (стлатв.) 64, 80
Putris 64
putruot 64, 80
Puttre (стлатв.) 64

raknāt 46
rakt (rūoku) 46
ruds 81
Rudupe 46
Rumb 47
rumba 47, 81, 99, 128
Rumba 47
Rumbas 47
rūsa 47, 81

Sarija 30
Sārte 47
sarts 47, 81
Sārtepe 47
Sautin 65
sautis 65, 81, 128
Sautte (стлатв.) 65, 128

sēks 48
Siltie 49
Siltine 49
silts 49, 81
Siltums 49
Skaris 65
Spindags 50
strava 35, 53, 82, 99, 107
Struobas 50, 128
Struōbas 50
struobs 50, 82
Sucis 51
Sukas 51
sukums 51
sūrs 51, 83
Svite 51

Tārpi 52
Tārpu pļava 52
trāba 79
Tranava 52
Trani 52
trausls 53
traušs 53, 69, 129
trenēt 52
Trous (стлатв.) 129
Tunte 52
Tunti 52

Ukīs 53
uosta 43, 78
uosts 43, 78

V. ГЕРМАНСКИ

1. Готски

akrs 121
ana 29, 73
apel 101

bindan 69
fani 44, 78, 94
gadars 68
gawi 57, 75, 98
hilms 23
siggan 49, 82

2. Старовисоконемски

aspa 30, 73
ātar 31, 76

Ūostup 43
Ūostupe 43
Ūostupi 43
upe 41, 84
Urdava 53
urdaviņa 53, 54, 84

Vaiva 55, 98
Vāive 55, 98
vārpats 37, 84
varza 54, 85
vedzere 36, 84, 99
Vedzere 36

zals 23

zēlme 55, 61, 85, 98
Zelmin 61
zeme 70, 81
zibele 70, 85, 97
zibelēt 70, 83
zils, zilš 66, 85
Zvakūži 55
Zylan (стлит.) 66

5. Старокурийски

Brendicke 33
Ginulle 36, 76
Schille 65
Trous 69

berg 32, 74, 100
bero 74, 130
bibar 68, 73

dorf 79

fūht 121
fūhti 121
gawi 57
(ge)ringi 71, 80

helm 23
Hlodomār 70, 77

mana 121
-mār 70
melta 41, 77
mos 41, 78
ottar 68, 84
prod 21

queh, quek 68
quella 40, 76, 104, 107, 129
rasc 65, 80
renken 26

sinkan 49, 82
sparro 79
stroum 51, 82
sturzen 70, 83, 105, 129

tunga 35, 101, 130
Volkmar 70, 77

wito 38
witu 38

3. Средновисоко- немски

ge-ringi 71, 80
mersch 57
ranc, мн. ч. renke 26
stürzen 129

4. Нововисоконемски (немски)

Attel 31, 73, 97
Bär 130
Berg 32, 74, 100
binden 69, 73
bringen 27
Bulle 21, 98, 100, 129

check (швейцарски) 68
Dorf 79
Düne 35, 75
Erse 30
Gau 57
keck 68
Moos 78
Quelle 40, 76, 104, 107, 129
rasch 65, 80
Sauer 51
seicht 49
sinken 49, 82
spalten 22
Strom 51, 82
stürzen 70, 83, 105, 129
Urft 53
Wasch-Bach 56
waschen 56
Waschsee 56

5. Старофризийски

therp 79
thorp 79

6. Холандски

barmte 33
wak 36, 84

7. Старосакски

dorp 79
drop 79
helm 23
thorp 79

8. Англосаксонски (староанглийски)

bera 130
brod 21
bindan 69, 73
cwick 76, 101
dindan 52
dūn 35, 75, 96
dyngge 35, 101
fūht 121
helm 23, 94
melde 41
merisc 57, 77
mos 41, 78
oet 31
sīhte 49
speld 22
widu 94

9. Английски

down 35, 75
quab 38, 76, 104, 130
quick 68, 76, 101
rash 65, 80
wake 36

10. Старонордски

hjalmr 23
kvikr 76
kykr 76
røskr 65
skark 23, 101
tjarn 117

tjærn 117
år 76

11. Староисландски

at 31, 73
barmr 33
berg 32, 74, 100
dafia 130
dyngia 35
ey-barmr 33
fen 44
fit 107
mār 70, 77
mosi 41
mørr 77

seinn 48
skera 117
skölm 23, 94, 129

VI. ГРЪЦКИ

1. Старогръцки

agrós 121
aix, aigós 28, 72, 97, 117
ákmōn 94
aktē 29, 31, 73, 107
Aktē 29, 31
Aktion 29
aná 29, 73
anchialos 28
ankōn 94
ánkos 29, 73, 94
antheion 29
anthos 29
antí 30, 73
ánydros 71, 84
ardō 30, 56, 73, 105
argós 30, 73, 104

bolbinē 33
bólbos 33

chális 23
chthōn 42, 47, 75, 95
chýtra 23, 104, 131

Diogénēs 61, 85
dōron 58
-dōros 58
dōry 66, 83, 101
drómos 65, 84

spari 78, 79
sparri 78, 79
sperra 79
spjald 22, 98
stapi 121

þorp 79
þrep 79
þrafni 79
þund 52, 84
vidr 38, 99

12. Норвежки

dave 74, 130
hump 50
kvapa 38

13. Шведски

virt 32, 84

eleutherós 69
Eleutherós 69
enkársios 50, 82
epikársios 50, 82

gē 57, 75, 85
-genēs 85

haimós 37
hálmē 101
halmyrós 116
hárpax 37
hárpē 37
hóros 55
hýdos 26, 54, 84, 101, 118
hýdrinós 71, 84
hýdros 68, 84
hýlē 49, 83, 130

ilýs, -ýos 38, 76, 96
ináō 122

keraunós 70
keráunios 70
ktoína 48, 81
kýrtos 40

mestós 42

Neda 42
Nedōn 42

orinda 21
óryza 21
óryzon 21

pardakós 46, 80
 pais 64, 78, 79
 pas 59, 79
 paus 59, 64, 78, 79, 80
 pavis 78
 péukē 104
 Phaidrōn 62
 phaidrós 62, 75, 95, 98, 104, 105
 Pháidros 62
 Philippopolis 115
 phórminx 21
 píday 107
 Pisa 45
 písea 45, 79, 105, 107
 poikilos 97
 pólis 32
 pordakós 46
 práson 45
 pyrós 70, 80
 rhímpha 71, 80
 rhóos 35
 skaiós 68, 82
 skalmós 129
 skáptō 49, 82, 131
 téichos 101, 130

VII. ДАКИЙСКИ

Acidava 113
 Aedabē 113
 Aiadaba 113, 115
 Aizisis 28
 Argedauon 113
 Arsa 30
 Arsaza 30
 Arsena 30
 Arsila 30
 Axi- 28
 Axiopa 28
 Axiupolis 28
 Azisis 117
 Bersovia 33
 Bregedaba 113
 Burridava 113
 *Buteridava 113
 Buteridavenses 113
 Danedebai 113
 -daba 113, 115, 116, 119
 -daua 113
 Dausdaua 113

tetra- 63, 76, 104
 thaimós 54, 74
 theós 59, 60, 75, 94
 thēr 55, 85, 95
 Thermē 48
 thermós 36, 75
 thóōkos 113
 thrasýs 68
 titō 70, 83
 Zeus 60, 66, 70, 85

Διογένης 104
 θόωκος 113
 ὄρος 55
 παῖς 64, 78

2. Византийски

Μαρίτζα 57
 "Οσμος 31
 Πρίζδριана 116
 Πρόσακον (τόν) 116
 Πρίλαπον (εἰς τόν) 116
 Τοῦνζα 52

3. Новогръцки

rhomphaia 23

-dava 113, 115, 116, 118, 119, 12
 Decebalus 62
 Degis 116
 Desudaba 113, 115
 -deua 113
 -deva 115, 116, 118, 119, 120
 Diegis 116
 Dierna 117
 Dimum 35
 Dokidaua 113
 dyn 116

Galtis 116
 *Germidava 113
 Gildoba 113
 Giri- 39
 *Giridava 39, 113
 Giridavenses 39, 113

Itadeba 113

Kapidaua 113
 Karpátēs óros 116
 Karsidaua 113

kinuboila 21
 Klepidaua 113
 Komidaua 113
 Kuimedaba 113, 115

Lyginos 118

Marisos 57
 Markodaua 113
 Murideba 113

Netindaua 113

Odessos 11
 Odessós 118
 Odessus 118
 -opa 28

Patridaua 113
 Pelendova 113
 per 62
 *Perburidava 113
 Perburidavenses 113
 Petrodaua 113
 Piroboridaua 113

Rhamidaua 113
 Rusidava 113

Sacidaba 113
 Sacidava 113
 Sagadava 113
 Salmor- 116
 Salmorude 116
 Salmydes(s)ós 101, 118
 Salsovia 117
 Sangidaua 113
 Scaidava 113, 119
 Scorilo 62
 Setidaua 113
 seva 117

VIII. ИРАНСКИ

1. Авестийски

ađu- 32, 73
 ana 29
 asman- 31, 73, 104
 aspa- 62, 75, 105
 axšaēna- 28
 bandayaiti 69, 73
 būza- 34, 59, 68, 74, 96, 130

Singidaua 49, 113
 Skedeba 113
 skiarē 117
 Sucidava 113, 120
 Sukidaua 113
 Sykidaba 113

Tamasidaua 113
 Thermidaua 113
 Tierna 117

-ude 116
 Utidaua 113
 -ydessos 101

Zargidaua 113
 Ziri- 39
 Ziridaua 39, 113
 Zisnudeba 113
 Zusidaua 113

Αἰζισίς 117
 -δαβα 116
 -δαβη 119
 Δανεδέβαι 119
 -δaua 116, 119
 -δauon 116, 119
 -δεβα 116
 Δίερνα 117
 Ζικίδεβα 120
 Ζισνούδεβα 115, 119
 'Ιταδεβά 115, 119
 Κουμιάδεβα 120
 Κουμούδεβα 120
 Λύγιнос 118
 Μουριδεβά 115, 119
 'Οδησσός 118
 Σαλμυδησ(σ)ός 118
 σέβα 117
 Σκεδεβά 119
 Σικιδάβα 120

dāman- 130
 daršyu- 68, 74
 gairi- 39, 77
 hapta hindava 49
 pairidaēza- 34, 130
 pa'rvata- 130
 sūra- 65, 83
 udra- 68, 84, 95
 uzdaēza- 34, 75

2. Староперсийски

didā 34, 75, 94, 101, 130
hindus 49, 81
kšaθra- 69

3. Новоперсийски

birinj 21
buz 34, 130
dēz 34, 75, 101

IX. КЕЛТСКИ

1. Старокелтски

Divogenus 61
Scarius 65
Scarus 65
Sūra 51
Urda 53

2. Галски

anam 44
Bredanna 33
dūnum 35
-māros 70
Nertomāros 70
Petrucorii 63
Uiducasses 94

3. Ирландски

bēs(s) (стирл.) 67
bosc (спирл.) 34
dū, род. п. don (стирл.) 42, 47, 75
esc 42, 54, 84
fid (стирл.) 38, 76, 94, 99

X. ЛАТИНСКИ

ad 31, 73
ad Aquas 31
ad Novas 31
ad Statuas 31
aqua 104
Asilva (=ad Silvam) 31
casa 54
defrūtum 21, 100
Egerius 36
ēgerō, -ere 36

diz 34, 101, 130

4. Афгански

vriže 21

5. Осетински

muggag 63, 77, 95
mugæ 63, 77, 95
*muka- 63, 77, 95

foss 127
nes (стирл.) 42, 107
On (спирл.) 94
Onach (спирл.) 94
sīm 37, 76
sruaimm (стирл.) 51
treb (стирл.) 79
u(i)sce (стирл.) 42, 54, 84

4. Бретонски

gell 23
treb 79

5. Кимрийски

bwch 34
cenau 60
clyd 49, 81
genni 61
hogen 59, 62, 83, 102
hogyn 62, 83
sor 30
pedry 63, 76
treb (сткимр.) 79
uisc (сткимр.) 42, 54, 84

equus 62, 75, 105
fax (faces) 55
genō (стлат.) 61, 85, 104
gēns, -ntis 59, 75, 104
lapis, -idis 31
Marcipor 60, 80
marisca (сплат.) 57
Naepor 60, 80
Olipor 60, 80
ōstium 43, 78, 98

palma 44
palus 43, 78
paries 78
puer 60, 61, 66, 80
quadrupēs 63
recens, -ntis 60, 76, 94, 102
rēx 65, 80, 95
rumpō, -ere 23, 102

XI. СЛАВЯНСКИ

1. Праславянски

*apsa 73
*bebrъ 68
*brenk-, *bręk- 26
*bręknęti, bręknę 58
*brodъ 33, 34, 74
*bъrd- 98
*bъrъ 59, 74
*čъrchъ 129
*gāltъ 116
*Ibrъ 37, 38
*Jъbrъ 38
*kъrp- 129
*kъrpati 40
*māgylā 39
*mārky, -ъve 94
*skārъ 82
*stārnā 39, 82
*tārъ 83, 129
*tel-ent- 21
*Vyть 54
*zāltā 81

2. Старобългарски

brъrъ 32, 74
*Бракоа 58
внтн выж 55
*Вытъ 54
върѣтн върж 36, 84
градъ 115
даръ 58
-днѣъ 115
дъбрь 121
звѣрь 55, 85, 95
земла 70, 81
злато 81
змыа 85

salsus 117
scaevus 68, 82
serum 94
teneō, -ēre 66, 83, 99
trabs, trabēs 79
tundō 52, 84
vicus 22, 54

змыа 71, 85

*Нъръ 43

*Нскръ 43

калъ 34, 74, 102

лжъ 41, 77

логъла 39

морѣ 57, 77

*Орѣхово 120

остръ 20

Пло-ѣвъ 115

Плъпъднѣъ 115

Прнзрънъ 116

Прнлѣпъ 116

простърътн 39

Проскъъ 116

рътн 47

свободъ 69, 81, 100

свътътн са 51, 83

скоръ 65, 82

страна 39, 82

строуа 53

сзынъ 83

теаа, -ате 21

*Тжжа 52, 84, 106

оустнѣ 43, 78

четыре 76, 104

урънъ 63, 76, 129

уадо 60, 76

3. Среднобългарски

Германщица 36

Германъ 36, 75

Нѣзрската рѣка 37

Нскръ 42

Книшка 56, 77

Марница 57

Несѣрь 100

Несаврь 100

Осмъ 31

Усогово 57

Усоговъскнж (горы) 57

Пѣстра 46

Рыла 46, 47

Строума 51

4. Новобългарски¹

Азмак 38

Арда 12, 56, 73, 105

Атия 29, 73, 107

Баншица 44

Баткун 12, 32

Беброво 68, 73

Бобен 75

Бобища 45

Бобов дол 45

Брегалница 12

бреза 33, 74

Брекоя 58, 129

брод 74

бръз 59, 74

Буковец 25

бряг 74

Бяла река 25

Ведена 120

Велѣка 12, 56, 84, 99

Вит 12, 26, 54

Въртешка 32

Въртол 32

Глава Панега 58

дело 120

Джерман 75

Добри 25

Драган 25

дявам 113

дяло 120

Емине-бурун 37

Ерма 56, 75

Етър 12, 31, 119

Желязко 25

златен 81

Златна Панега 58

злато 81

Ибър 12, 37, 38, 43, 131

Им-планина 12, 37

Искър 12

Истаръ 31

Јетеро 31

Јетър 31, 119

кал 34, 74

Котел 25

Краища 39

Крайна 39

Крайно село 39

Кърпец 40, 129

Лева река 68

лъг 41, 77

Магурата 39

Марица 12, 57, 77

Марсил 41

Марцил 41

Месемврия 100

Мрака(та) 41

Мъгленица 53

Мърсил 41

Мътница 53

Несебър 12

Несла 12, 57, 78

Нестеница 12, 42

Орехово 25, 120

ориз 21

Оряхово 120

Осогов 57

Осогов(о) 98

Осогово 12, 57, 73, 75

Осоговска планина 57

Осоговъ 57

Осъм 12

Панега 12, 58, 78

Пастра 46

Пена 45

Пещера 25

Пирдоп 12

Пирин (Перин) 45

Пловдив 12

Поибрене 37

При дряна 31

При крушата 31

Просека 50

Просеченик 50

простор 39, 82

пръскам, пръсна 45

Рахово (Рахова) 120

Рила 46

Родопите 12

рофѣя 23

Румяна 25

руфѣя 23

Сажленик 43

Секирка 49

Сеново 48

Силиврия 12

Смядово 25, 26

Стрима 51

Струма 12

Стряма 12, 26

трап 52, 129

Тунджа 12, 106

Тъжа 52, 84, 106

Хемус 12

Цветана 25

Цибър 43

Циропол 39

чедо 60, 76

Червен бряг 25

черен 76, 129

Черна 63

Черна вола 28

Черньо 63, 129

Черни връх 25

Янтра 12, 43, 119

5. Църковнославянски

бръсти, бредж 33

Владимѣръ 70, 77

вѣдра 68, 84

наъ 38, 76, 96

мъхъ 41, 78

непрѣрьдомъ 34, 74, 98

пыро 70, 80

смѣдъ 26

трапъ 52, 83, 129

жкѣть 29

6. Сръбско-хърватски

брз 59

Ибар 37, 38, 131

Неръ (стеръб.) 37

лѣз 48, 77

Саѣвац 43

Секирица 49

Секирѣ 49

Сеновац 48

смѣд, -а, -о 25

Кррес (хърв.) 40

Lapida (старохърв.) 31

Lapad (хърв.) 31

7. Словенски

sméd, sméda 26

Sajevec 43

Senovo 48

8. Староруски

върпстн, върпг 21

Скора 65

Трѣха 129

трѣхъ 69, 84, 129

Трѣхъ 69

Трѣшъ 69, 129

9. Руски

Альга 29, 72

берѣза 32, 74

Болва 33

бред 33, 74

бредина 33, 74

брести, бреду 34, 74

брякнуть 59

голотъ 116

Дыма 35

Дымища 35

земля 70, 81

корпать 40, 77, 129

лаз 48, 77

лазина 48, 77

луг 41

Несла 57, 131

Пальма 44

Поня 44

скорый 65, 82

10. Украински

бряк 21, 98

Ибар 37, 38, 131

¹ Включени са и думи и имена от чужд произход, употребявани или засвидетелствувани в новобългарски.

корпати 40, 129
мороква 41, 77, 94

11. Полски

brzęk 21, 98, 102
Brzęk 58, 74, 129
Brzęko 58, 129
Mroczka 41
nabrzękać 74
nabrzeknąć 58
osa 30, 73
osina 30

XII. СТАРОИНДИЙСКИ

añcati 29, 73, 106
aṅkā-h 29, 73, 106
ānti 29, 73
āp- 34, 35, 73
ārdati 30, 56, 73, 105
ārsati 30, 73
aśman- 31, 73, 94, 104, 131
āśva-h 62, 75, 105
bāndhana- 69, 73
dāru- 66, 83
drāmati 65, 84
dunōti 116
dyāuh 60
dhāman- 54, 74, 130
dhṛsnū- 68
dhūmā-h 100
giri-h 39, 77, 99
gharimā- 36, 75
hāla 23
hatā- 22, 104
isnāti 122
jānati 61, 85, 104
kañina- 60
kanyā 60
kṛsnā- 63, 76

Sara 30
strumień 51
Śrem 48
śniady 26

12. Чешки

Črčh (стчеш.) 63, 129
Črna (стчеш.) 63
kal 74
skorý 65
smědy 26
Zkor 65

ksatrā- 69
kharjati 23, 101
mānya- 121
nādati 42, 57, 78, 107
nadī- 42, 57, 78, 107, 131
palvalā- 44
pañka- 121
pārvata- 45, 79, 102, 130
prusnōti 45, 80
rāj- 65, 80, 95
rāmatē 80
sarā 30, 81
sārma-h 26, 31, 48, 81
sirā 40, 83
sīmān- 37, 76
sīndhu- 49, 81
śaka- 81
śarman- 23, 105
śūra-h 65, 83
tundatē 52, 84
udān- 54, 84, 101, 116, 118
udrā-h 68, 84
vāstu- 127
vāstu- 127
vrihi-h 21

XIII. ДРУГИ ЕЗИЦИ

1. Арменски

aic 28, 72, 97, 117
buz 59, 130
gavar 57
get 120
jerm 36, 75
šen, род. п. šini 48, 81
t'ndium 52
tur 58

2. Етрусски

naeipurs 80
neipur 80

3. Илирийски

Altus 29, 72
Apsus 30
Asamum 31, 127, 131
Dizeros 130
dranis 127
Hebros 131
Nestos 42, 131
Setovia 48

Αραῖς (вм. Δραῖς) 127

4. Лидийски

Achélēś 28
Akēlēś 28

5. Македонски¹

Edessa 118
kálithos 23

6. Месапийски

bréndon 33, 74, 105
Menzana (Iuppiter) 77, 91
vastei 127

7. Пеласгийски

(предгръцки)

apsinthion 30, 127
asáminthos 31, 73, 104, 127, 131

ásty 43, 127
Atthis 29
eibō 38, 75
gaia 57, 75, 98

ἀσάμινθος 17
πύργος 17

8. Пеонски

*Agria (-os) 121
Agrianes 121
Abydōn 121
Amydōn 121
Bylazora 121
Dóbēros 121
Inna 122
mónapos 20, 121
mónōps 121
Pontos 121, 122
Pontus 121, 122
Stobi 121
Stoboi 121

9. Румънски

Ibru 37
măgură 39
mînz 77, 91
Mureş 57
Vedea 120

10. Тохарски

ant 30, 73
ārki- (тох. А) 30, 73
ārki- (тох. В) 30, 73
ost (тох. В) 127
rī (тох. А) 21, 96, 132
riye (тох. В) 21, 96, 132
tarp (тох. А) 129
wast (тох. А) 127

11. Турски

azmak 38

12. Унгарски

Maros 57

¹ Редът на буквите е според латинската азбука със следните изключения: *bh* следва по *b*, *ch* по *c*, *dh* по *d*, *gh* по *g*, *jh* по *j*, *kh* по *k*, *ph* по *p*, *th* по *t*, *ś* по *s*.

¹ Езикът на старите македонци.

13. Френски

l'Ourde 53

14. Фригийски

akala 28, 72

zemelō 70

βεδν 120

15. Хетитски

arš- 30, 73

ha-an-ti 30

har-ki-iš (harkis) 30, 73

kalmišana- 129

peruna- 45, 79, 102, 130

ta-ru- 66, 83

16. Цигански

buzni 59, 68

Бузо 59

Бузов 59

* * *

Adulas 31

Andizetes 130

Arsia 30

Attula 97

Bermion oros 33

Buni 127

Bunnos 127

Heipta 61

Hepta 61

Hipta 61

Indus 49

Palia 44

Sinda 49

Urd-efa 53

ИВАН ДУРИДАНОВ

ЕЗИКЪТ НА ТРАКИТЕ

Редактор на издателството *Иванка Димитрова*

Художник *Димитър Балев*

Художествен редактор *Таня Николова*

Технически редактор *Милка Иванова*

Коректор *Надежда Петличкова*

Дадена за набор на 25. II. 1975 г. Подписана за печат на 7. VI. 1976 г.

Излязла от печат на 30. VI. 1976 г. Печатни коли 10,50

Издателски коли 8,82 Издателски № 22473

Литературна група III-8 Формат 84/108/32

Тираж 3120 Цена 0,58 лв.

Държавно издателство „Наука и изкуство“

Печатница при Софийския университет